

અ નુ ક્ર મ

ક્રમાંક	વિષય	પૃષ્ઠાક
૧	સ્વદરા	૧
૨	સત્ય-શ્રુતિ ન ભોલવું	૮
૩	અસ્તો-ચોરીનો ત્યાગ	૧૨
૪	બ્રહ્મચર્ય-શીતનું ખડન ન કરવું	૧૪
૫	પરિગ્રહનું પ્રમાણ-લોભનો ભાગ	૧૯
૬	કોવનો ત્યાગ કરવો	૨૩
૭	અભિમાન ન કરવું	૨૬
૮	માના-અપચનો ત્યાગ કરવો	૨૯
૯	-૫ કસોટી-કુલ્લ-૫ ને જુઓ	૩૦
૧૦	દલક (આર્ણ) ને આપવું જીરું ન ચિતવવું	૩૧
૧૧	પરિણ ન કરવી	૩૪
૧૨	સુખ-દુઃખમાં સન્તોષ ગણવો	૩૬
૧૩	વૈભવમાં પણ વિનય-નમ્રતા ગણવી	૪૦
૧૪	છેતરપીડી ન કરવી-પ્રામાણિકપણ ન ચૂકવું	૪૧
૧૫	વડીલની આજ્ઞા ન લોપવી	૪૩
૧૬	કુળની મર્યાદા ન લોપવી	૪૪
૧૭	વશ વિચાર્યું ન કરવું	૪૮
૧૮	હિપક્રા કદી ન ભૂલવો	૪૮
૧૯	સમકિત-પ્રાપ્તિનાં ત્રણ અંગ	૫૦
૨૦	મુ તા તબવી	૫૪
૨૧	પગતોક્તો ભાવ ગણવો	૫૪
૨૨	માર્ગાનુભારીપણુ યાને નીતિમર જીવન	૫૪
૨૩	કેટલીક હિપયોગી દહીકતો	૭૩

❖ अभय जैन ग्रन्थालय ❖
 पृष्ठा ५ ।

“શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકાશ” ૧૯૯૬ ૧૧ ની ભેટ

માનવ જીવનનું પાથેય

પ્રમુદ

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રમાણક મહા
ભા ન ન ગ ર

સંપાદક

શ્રી માળીકર્જુન પોપટવાન ગાદ
ધા ન ગ ૬

મુદ્રા : આક બાના

ગ્રામ ૨૪૮૦

વિ મ ૨૦૧૦

દ મ ૧૫૪

પ્રકાશકનું નિવેદન

“શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકાશ” માસિક બદલાયેલા સંલોગોમા જોખમા ચાલી રહ્યું છે. કરકસરની કાતર તેના કદ પડવા છતાં “લેખક” આપી શકાય તેવી તક રહેતી નથી. ભેટ-પુસ્તક માટે આર્થિક સહાયક ગોધવા જ પડે છે.

સ ૨૦૦૬ તથા સ ૨૦૧૦ ના ભેટ-પુસ્તક માટે ધાનગર નિવાસી શ્રીયુત્તમભાઈચંદ્રભાઈ પોપટલાલને આ હકીકત સહજ બાવે જણાવતા તેઓશ્રીએ તરતજ આ જાળતમા પોતાની સમતિ જણાવી આ પુસ્તિકાનો સંપૂર્ણ ખર્ચ તેઓશ્રીએ આપ્યો છે, જે માટે તેઓશ્રીનો આભાર માનીએ છીએ.

આધુનિક વિષમ વાતાવરણવાળા યુગમા ધાર્મિક અને નૈતિક જીવન ધીમે ધીમે ખાસ પામી રહ્યું છે, એટલે માનવજીવનને ઉપયોગી નીવડે તેવું સક્ષિપ્ત સમજવાળું પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામા આવે તો હિતકર થશે એમ માની આ ‘માનવજીવનનું પાથેય નામનું પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરી ભેટ-પુસ્તકરૂપે આપવામા આવ્યું છે.

“પાથેય નો અર્થ ધાય છે ભાતુ ભાતુ સાથે હોય તો મુસાફરી નિર્વિનિ કરી શકાય છે એટલે પરલોકના બાતારૂપ આ પુસ્તકમાથી દીન-નીર ન્યાયે સાર ગ્રહણ કરવામા આવશે તો સહાયક તેમજ પ્રયાશક ઉભયનો શ્રમ સાર્થક લેખાશે.

સ ૨૦૧૦ વૈશાખ
ભાનનગર

જો મેદેટરીઓ
શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા

ગે: માણેકચંદ પોપટલાલ શાનગઢ (સા. ૧૯૫૬)

શ્રીયુત્ માણેકચદમાઈ પોપટલાવ

સામાય જીવનમાથી આપણે આગળ વધી જીવન-સુચસ કેવાવનાર આપણા સમાજમા જે સફળરૂપે છે તેમા શ્રીયુત્ માણેકચદમાઈનું ધ્યાન છે તેમના પિતાશ્રી પોપટલાવ મોકરશી સાધારણ શ્રામ્ય જીવન જીવતા અને ધ્યાનગદમા વેપા-વણજ કરતા

શ્રીયુત્ માણેકચદમાઈમા જ નવયથી જ અપળના અને કુશામ જુદિદની સામાન્ય બ્ય વહારિક અજ્યાસ કર્યા પાદ તેઓશ્રીએ બ્યાપારી જીવનમા ઝપવાબુ અને જાન-મહેનત વ્યવહાર જુદિ અને દીર્ઘદષ્ટિપણને બાજે તેઓશ્રી આજે 'પરશુગમ શ્રુપ' ના ધ્યાનગદ, મોરળી, વાકાનેર તેમજ ધ્રાગધ્રાના પોટરી-વર્કમના કચ્છ તેમજ કાન્યાવાડના મોલ જોજ ટ છે અને તેને લગતો વહીવટ ત્રીશ વર્ષથી એક જોમ શાહના નામથી કરે છે આ ઉપરાંત મહેન્દ્ર ગ્વાસ વર્કસ-ગોળી તથા જોડીયાર પોટરી વર્કસ-શીહોરના પણુ જોજન્ટ છે કચ્છ-માડવી, કચ્છ-અજાર, પોરબદર અને બાવનગર-એ ચાર સ્થળે તેઓ શ્રીની જોડિસ કાર્ય કરી રહી છે

માન દુબોપાર્જન એ જ શ્રી માણેકચદ માઈનું એક માત્ર ધ્યેય નથી પરંપરાના તેમજ સામાજિક કાર્યોમા તેઓ ઉલ્લેખી અગ્ર ભાગ લઈ રહ્યા છે તેઓશ્રીના નિવાસસ્થાન

થાનગઢમાં એકસો પદ્દર વર્ષનું પ્રાચીન જિના
લય છે, તેની ~~મુખ્ય~~ વ્યવસ્થા તેઓશ્રી સલાળી
રહ્યા છે. મતવર્ષે જ દશ-બાર હજાર રૂપિયાનો
બચ્ચ કરી આ જિનાલયને મુરમ્મ બનાવવામાં
આવ્યું છે. થાનગઢમાં આવતી મહારાણા પુ
સિલ્લ પબ્લીક લાઈબ્રરીનું તેઓશ્રી વર્ષોથી
પ્રમુખપદ શોભાવી રહ્યા છે તદુપરાંત મ્યાનિક
પાલરાપોળ અને પાઠશાળા વિગેરે સંસ્થાઓમાં
સારો સંચાર આપી રહ્યા છે.

તેઓશ્રીએ વિ. સ. ૨૦૦૩માં ગૃહ-જિનાલય
પણ કરાવ્યું છે અને છે. વા વીસ વર્ષોથી પ્રતિ
દિન જિનપૂજા અને આભાયિક આવશ્યક નિયમ
તરીકે કરી રહ્યા છે. શ્રી માલેશ્વરદેભાઈ તીર્થ
યાત્રાપ્રેમી છે. શ્રી મહેતશિખરજી આદિ લગ
ભાગ સર્વ પ્રાચીન તીર્થસ્થાનોની તેઓએ યાત્રા
કરી છે અને પ્રતિવર્ષે ગમે તે તીર્થભૂમિની
યાત્રા કરવાનો “નિયમ” પણ તેઓશ્રીએ
સ્વીકાર્યો છે.

તેઓશ્રીના મુખ્ય શ્રી ન્વીચદેભાઈ શ્રી
ધીરુભાઈ, શ્રી કૃતેચદેભાઈ, શ્રી જયકરદેભાઈ,
તેમજ શ્રી અનંતરાય પણ લાયક પિતાના લાયક
પુત્રો છે.

શ્રી માલેશ્વરદેભાઈનો હસમુખો અને મગ
તાવડો સ્વભાવ સૌકોઈને પ્રથમ મિલને જ
આકર્ષી લે તેવો છે જે થદાણુ અને ધાર્મિક
જીવન તેઓશ્રી જીવી રહ્યા છે તે ખરેખર અનુ
કરણીય અને અભિનંદનીય છે.

॥ श्रीरत्नपुरीमठन-श्रीधर्मनाथाय नमोनम ॥

માનવ જીવનનું પાથેય

૧ જીવહયા

અહિંસાનું પાલન કરવું, જીવહયા પાળવી એ જ માનવ જીવનનું ઉત્કૃષ્ટ કર્તવ્ય છે જેવી રીતે આપણને આપણો જીવ વજાલો છે તેમ પશુ પખી, દીડી, મકોડી મચ્છર કે માકડ વિગેરેને પણ પોતપોતાનો જીવ પ્રિય છે જે વસ્તુ આપણે આપી શકીએ નહિ તે લઈ લેવાનો આપણને અધિકાર નથી, તેથી ગૃહસ્થે નિરપરાધપણે પોતાની અમાવધાનીથી કોઈ પણ જીવની હિંમા ન કરવાનો પૂરેપૂરો ઉપયોગ રાખવો જોઈએ

ધર્મનું મૂળ અહિંસા જ છે તે પાયાને દૃઢ કરવા માટે દરેક પ્રકારનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ જ્ઞાતની સમ્મતિ અહિંસાપ્રધાન છે જીવહયાને જેટલું મહત્ત્વ ભારતના ધર્મોએ આપ્યું છે તેટલું મહત્ત્વ અય કોઈ પણ રાષ્ટ્રે નથી આપ્યું એટલે જ આપણે વારંવાર સામગ્રીએ અને વાણીએ છીએ કે અન્ય માસાહારી દેશો વાં વાં કુદરતી આફતોમા સપડાય છે કયા તો તે દેશો વિચ્છિન્ના વમળમા અટવાય છે, કયા તો જ્વાલામુખીની આપત્તિમા સપડાય છે કોઈ વાર પાણીના જળજળામગ્નમા ઘેરાઈ જાય છે તો કોઈ વાર પ્રચંડ વાચુના ઝઝાવાતને અંગે પાગવાર મૃશ્કેલીઓ સહન

કરે છે કોઈ વાર અસાધ્ય અને આકસ્મિક રોગોથી થત જની જાય છે અને આકાળે મૃત્યુના મુખમાં હોમાઈ જાય છે મામાદા અને દિસા એ જાને રોગોને સીધા આમ નહીં આપવા જેવા છે પાશ્વર્ય વિચારકો આ વસ્તુસ્થિતિ મમજી શક્યા છે અને તેથી તે તે નાટ્યોમાં પ્રાણીકતા-મહત્ત્વો અને અહિંસા-પ્રચારક સંસ્થાઓ કાર્ય કરવા લાગી ગઈ છે પરંતુ જે પ્રજાની નસમાં માસાહાર પ્રસર્યો છે તે દૂર કળા સારા સાહિત્યની, ઉચ્ચ પ્રજાગત પ્રચારની અને અનેક ઉપદેશકોની જરૂર રહેશે

પાશ્વર્યોના સર્ગથી આપણી આર્યભૂમિ ભારતમાં પણ ધીમે ધીમે માસાહાર તુ પ્રભાવ વધતુ જાય છે, દયાની લાગણી કુટિત જનતી જાય છે, જે સમાજ-જીવનને મટે લાયક છે સુદ વિચારકોએ આ અનિષ્ટ વિશેષ પ્રમદે તે પહેલાં તને સામનો કરવાના ઉપાયો વિચારીને અમલ કરવો જોઈએ પાણી વધુ જાય તે પહેલાં જ તળાવની પાળ સમારી લેવી-મજબૂત કરી લેવી તે જ બુદ્ધિનુ પ્રથમ લક્ષણ છે ભારતમાં પ્રસરતી જતી હિંસાની ભાવનાને અંગે કોઈએક કવિએ કુ ખદ દિલે ઠીક જ કહ્યું છે કે-

અહિંસામયાન ભારત, દુનિયા કી દષ્ટિમ હી,
જાગ્રા દ્વેં ફીસીસ, કયૂં ભૂલ ગયે હો ચેહી ।
દિસા ન દોવે કીસોરી, માળી પીઢાય ન સો,
મહાત્મા કી યે તમન્ના, ભારતમેં પૂર્ણ કરદો ॥

જેન ધર્મે અહિંસાનુ ઘણું જ મૂલ્ય રીતે પૃથક્કરણ કરેલ છે જેન દર્શન અહિંસાપ્રધાન ધર્મ છે જીવન-વ્યવહારમાં પણ હિંસાદિથી જાણવા માટે ઘણી ઉપયોગી સૂચનાઓ દર્શાવવામાં આવી

સૂર્ય જ તુઝોનો જોનાથી સહાર થઈ જાય તેવી ખમુરીની સાવરણીથી કદી પણ કચરો ન કાઢવો. પાણી પણ ગળીને જ વાપરવું અને ગળેલું પાણી પણ પામિત પ્રમાણમાં જ વાપરવું. મિત્રોએ બોજન ન કરવું તેમ જ નસની લાલસાથી અમ ખ્ય કે અન ત હુવોનો નાશ થાય તેવા અભદ્ય-અનતકાયાદિ પદાર્થો ન વાપરવા મહાહિ સાથી જગતમાં અનેક પ્રકારના રોગોનો ઉદ્ભવ થાય છે અને પરવ્રોકમાં પણ નરકાદિ ભય કરૂં દુષ્ટો ભોગવવા પડે છે અહિંસાનું માહાત્મ્ય શાસ્ત્રોમાં અનેક પ્રકારે દર્શાવવામાં આવ્યું છે અને અહિં સાપાલનથી અનેક સત્પુરુષોએ અવધ્યાણ સાધ્યાના ઉત્તમ દેહાતો પણ વર્ણવવામાં આવ્યા છે

x

x

આહુ ઝોલીગીની બાવીશમાં તીર્થ કર ભગવત શ્રી નેમિનાથ શ્રી કૃષ્ણના પિત્રાઈભાઈ હતા જન્મથી ત્રણ ગુનના ધાગક હતા સ આગતુ અવરૂપ હાથમાં રહેલ આમળાની માફક જાણતા હતા શ્રી કૃષ્ણની પદ્મગણીઓએ મહામહેનને તેમના વિવાહનું કમૂવ કાવ્યું જાન જોડી તેઓ ઉમનેન નબની સમધાની નશીક આવી પહોંચ્યા તેવામાં તેઓએ પશુઓનો પોકાર સામળ્યો પાજગમાં પુરાએલા અસખ્ય પશુઓને જોયા પોતાના સારથિને આનું કારણ પૂછ્યું સારથિએ જણાવ્યું કે-ગાપના લગ્નમહોત્સવ પ્રસંગે મહેમાનોનું આતિથ્ય કરવા માટે આ પશુઓનો વધ કરવામાં આવશે ભગવત શ્રી નેમિનાથનું દૃઢ્ય આ હકીકત સામળતા જ દયાર્દ્ર જન્યુ અને તે જ દાણે પોતાનો રથ પાઠો વળાવી, ગિરનાર પર જઈ, સયમ સ્વીકારી, શિવસુખની પ્રાપ્તિ કરી

x

x

પ્રાણીઓ પ્રત્યેની દયાને અંગે મેઘપ્રમારના પૂર્વજાવનો હાથીનો દાખલો પણ પ્રશસનીય છે

મેઘકુમારનો જીવ પૂર્વભવમાં હતો હતો હતો જે જગતમાં રહેતો તે જગતમાં અત્યંત નવાર દાવાનળ પ્રગટી નીકળતો એટલે આ ગજેદ્રે એક વિશાળ જગ્યા પસંદ કરી તે તૃણ વિગેરેથી રહિત કરી જેથી દાવાનળ મમયે પોતે તેમાં મુખપૂર્વક રહી શકે અને ઊંચા ઝિયાળ, સસલા, જાણુ વિગેરે અન્ય પશુઓ પણ પોતાને સલામત ગણી શકે

એટલા અચાનક દાવાનળ પ્રગળ્યો એટલે ગજેદ્ર પણ તે સાક્ષ્યે કરેલી જગ્યામાં જતો રહ્યો આસપાસના ઊંચા વનચર પશુઓ પણ જીવ બચાવવા તે સ્થાનમાં એકાદ થઈ ગયા દાવાનળ આ સર્વને કાઢી પણ ઉપદ્રવ કરી શક્યો નહિ એવામાં ગજેદ્રને શરીરે બળવાળ આવી એટલે તેણે પોતાનો એક પગ ઊંચો કર્યો તેમાં દાવાનળથી ત્રાસ પામેલ એક સસલુ બીજે કયાય પણ અવકાશ ન મળવાથી ગજેદ્રે ઊંચા કરેલા પગવાળી જમીન ખાલી જોઈ ત્યાં જોતી ગયો ગજેદ્ર બળવાળીને જોયો પગ નીચે ધરતી પર મૂકે છે ત્યાં તો ત્યાં સમવાને જોયો જો પોતાનો પગ નીચે મૂકે તો સસલુ દગાઈ જાય ને મૃત્યુ પામે સમવાને નસાડી મૂકવાનો પણ કોઈ માર્ગ નહોતો કારણ કે દાવાનળમાં તે સમ્મ થઈ જાય જમ્મીએ પોતાનો પગ ઊંચો જ રાખ્યો ત્રણ દિવસે દાવાનળ શમી જતા સૌ વનચર પશુઓ પોતપોતાના સ્થાને ચાલ્યા ગયા મસલુ પણ ચાલ્યું ગયું, પણ ત્રણ દિવસ સુધી પગ ઊંચો રાખવાથી મૃત્યુકાય ગજેદ્રનું શરીર અકડાઈ ગયું તે ધરતી પર ઢગી પડ્યો અને શુભ લાવના મૃત્યુ પામી એલિક મહારાજનો મેઘકુમાર નામે પુત્ર થયો તે જગતમાં પણ સદ્ગુરુ યોગે સમમ સ્વીકારી, નિરતિચાર મતાનુ પાલન કરી મોક્ષવદ્ધીને પ્રાપ્ત કરી

ઘાતમી પશુઓમા પણ દયાના અકુરો હોય છે એક રાજાને એનો નિયમ હતો કે-શુ હેગાને પાંચ દિવસના ભૂખ્યા મિહને મોપી દેવો, જેથી તેનું કૂચ મૃત્યુ જ નીપજે એક શુન્દેગાર રાજા શુન્દો કંગી જ ગલમા નામી ગયો જ ગલમા તેણે દૂરથી એક મથળે એકેલા મિહને જોયો જીરે દિવસે પણ તે જ મથળે એકેલો જોયો આજ પાંચ દિવસ થયા છતાં સિહ તે મથળેથી આવી શકતો નથી તેમ જાણી તે તેની પાને ગયો જોયું તો સિહના પગમા કાટો હતો તેણે ખૂબીથી તે કાટે કાઢી નાખ્યો મિહ પોતાને માર્ગે આવ્યો ગયો

રાજાના મેવકો અમુક દિવસો પછી તે શુન્દેગારને પકડી લાવ્યા નિયમ મુજબ રાજાએ જ ગલમાથી તેજ મિહને પકડી મગાવી, પાંચ દિવસ ભૂખ્યો રાખી, તેના પાજગમા તે શુન્દેગારને ધડેલી દીધો સિહે પોતાના ઉપકારીને તરત જ જોળખી લીધો અને તેના પર દુમલો કરવાને બદલે તેના પગમા આળોટવા લાગ્યો નાન વિગેરેને આશ્ચર્ય થયું અપરાધીએ સર્વ હકીકત જણાવી એટલે રાજાએ તેને છોડી મૂક્યો પશુઓમા પણ અનુકંપા હોય છે તો માનવી તેને કેમ ત-એડી શકે ?

x

x

અહિંસાના સામાન્ય નિયમ-અજીણથી પણ માનવી કેટલો પ્રભાવિત થાય છે તે હરિજન માત્રીના દષ્ટાંત પંથી જાણી શકાય છે

કાચનપુર નગરમા વસતસેન રાજાને વસતસેના નાણીથી વસતશ્રી નામની પુત્રીની પ્રાપ્તિ થઇ હતી તે નગરમા હરિજન નામનો માત્રી રહેતો તેને પ્રચડા નામની, નામથી ને શુણ્ધી ઉચ, પત્ની હતી હરિજન નદીકિનારેથી મત્સ્ય પકડી લાવી, તેના પર શુભને કરતો પ્રચડા એવી ક્રોધી સ્વભાવની હતી કે દિવસ જીએ હરિજનને મત્સ્ય પકડવા જવું પડતું તંણીના સ્વભાવથી તે ઘણો જ કટાંગી ગયો હતો

એક દિવસ નદીગિનારે હરિગવને એક શાન્ત તપસ્વી મુનિનાગનો મેળાપ થઈ ગયો. હરિગવને તેઓગ્રીએ ધર્મનું સ્વરૂપ કહ્યું. હરિગવે પ્રત્યુત્તરમાં જણાવ્યું કે-કુલાચાર એ જ ધર્મ. અમારો કુલાચાર માછલા પકડવાનો છે તે જ અમારો ધર્મ છે. મુનિવરે શ્રાવણીથી હરિગવને ‘જીવદયા’ ધર્મનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું. હરિગવે કહ્યું કે-જો હું તે પ્રમાણે વર્તું તો મારી આજીવિકા કઈ રીતે ચાલે? મુનિવરે તને નિયમ બદલ્યું કરાવ્યો. કે-જાળમાં જે પહેલું માછલું આવે તેને તારે છોડી દેવું. હરિગવે હર્ષથી તે નિયમ સ્વીકાર્યો.

ભાગ્યાનુયોગે તે દિવસે જાળમાં મોટો પુષ્ટ મત્સ્ય પકડાયો. નિશાની ખાતર તેની ડાકે કોડી ગાંધી હરિગવે તેને પાડી જળ પ્રવાહમાં છોડી મૂક્યો. બીજી વાર જાળમાં પણ તે જ મત્સ્ય પુનઃ પકડાયો. એન્ડે છોડી મૂક્યો. બે-ચાર વખત તે પ્રમાણે જ બીજું એન્ડે હરિગવે મોટે દૂર જઈ તે સ્થળે જાળ નાખી, તો પણ તે જ મત્સ્ય જાળમાં આવ્યો. સાજા મુઠ્ઠી હરિગવે માથાકૂટ કરી પણ તેના નમ્રીળમાં તેનું તે જ માછલું પકડાયું. હરિગવે નિયમનું દૃઢ રીતે પાલન કયું અને તે પાછો ફરવા લાગ્યો. તેવામાં મત્સ્યે મનુ યવાણીથી હરિગવને કહ્યું કે-હું દેવ છું તારા નિયમની પરીક્ષા કરવા માટે જ મેં આ પ્રગથ કર્યો હતો. તું ખુશીથી વરદાન માગી લે. હું તારા પાંતુષ્ઠ થયો છું. હરિગવે માત્ર એન્ડે જ કયું કે-આપણે સમયે મારું રક્ષણ કરજો.

માછલા લીધા સિવાય ઘરે જવાથી પ્રયત્નનો ઉપસવકાવ કઈ કીરીએ પહોંચી જશે તેની હરિગવને ખાતરી હોવાથી હરિગવે તે રાત્રિ દેવમંદિરમાં જ બીતાવવાનું નક્કી કર્યું.

વસંતથી રાજપુત્રી હરિગવ નામના કોઈ ઐથીપુત્ર સાથે પ્રેમમાં પડી હતી. એન્ડે તે દિવસે નાશી જવા માટે તે જ

દેવમદિગ્મા આવવાનો તેણીએ સકેન કરેલ શ્રેષ્ઠિપુત્ર હરિગિવ
વણિક હોવાથી છેલ્લી ઘડીએ રાજભવને કારણે ન ગયો વસત
શ્રીએ દેવમદિરે આવી “હરિગલ”ના નામની જૂમ મારી હરિગલ
પણ સુપરૂપ તેની સાથે ચાલી નીચ્છ્યો પ્રાત કાળ થતા જ
વસતશ્રી ચમડી હરિગલ શ્રેષ્ઠિપુત્રને બદલે અજાણ્યા શખ્તને
જોતા જ તેના આશ્ચર્યનો પાર ન રહ્યો, પણ હવે તેને માટે
બીજો અંતો જ ન હોતો.

હરિગલને પણ આગળ જતા દવયોગે રાજ્યપ્રાપ્તિ થઈ
વસતશ્રી સાથે વિવાહ પણ થયા પાછા સ્વનગર કાચનપુર આત્યા
અને તે રાજ્યની પણ તેને પ્રાપ્તિ થઈ નિયમ-આપનાર મુનિવગ
પાછા તે જ નગર આવી અદ્ય હરિગલે ભાવપૂર્વક વદન કરી
“શ્રાવકધર્મ” સ્વીકાર્યો પ્રાતે સચમ શ્રદ્ધા કરી શાશ્વત સુખની
પ્રાપ્તિ કરી

“હરિગલ માછી”નું વૃત્તાત તો ઘણું જ વિસ્તૃત છે અહીં તો
આપણે મદિસમા જ તેનું આવેખન કર્યું છે સારાશ્ર એ છે કે-
દૃઢ મનથી શકણુ કર્મો નિયમ અવશ્ય ફળદાયક થાય છે તેમા
પણુધર્મનું મૂળ “જીવદયા” સમઘી નિયમ-પાલન વિશિષ્ટ
ફળદાતા બને છે

“જીવદયા”ના પાલનમા જ સમ, અમ્તેય, પ્રદાયક વિગેરે
ધર્મોનું પાલન થઈ શકે છે જો “જીવદયા” ધર્મનું ખડન કર
વામા આવે તો ખીજા ધર્મો અતિત્વમા રહી શકતા જ નથી
એટલે મહાન્ સતપુરુષોએ સર્વ પ્રથમ “જીવદયા” ધર્મ પરજ
અતિશય ભાર મૂક્યો છે અને તેને કારણે જ ધર્મના બીજ તરીકે
“મદિસા”-“જીવદયા”ને પ્રધાન પદ આપવામા આવેલ છે

■ મત્ય-ભૂત ન બોલવું

સત્યવાનીને વચનસિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે સત્યવાની વાનવાર પાનાના વચનો અને જે વાપરતો જ નથી સત્યની મજાતા ગારી એ દિવસે મૂરને બનાવવા જેવું જ સત્યવાદી પી આકરી કમોટીઓ થાય છે પણ છેવટે તે અભિ-પરીક્ષામાથી પમાન ધર્મ જાય છે

અસત્યવાદી કે જૂનાબોવા તરીકે એક વાન છાપ પડી ગયા પડી તે અવિશ્વાસનુ પાત્ર બની જાય છે અને તેને પરિણામે કોઈ કોઈ વાન તો સાચી હકીકત પણ મારી જાય છે શાસ્ત્રમા તો હક છે કે-સત્ય અને તે પા પાનિગિત-જરૂર જોટલું જ બોલો કારણ વગર વિશેષ બોલ-બોલ કંવાથી પણ સામા માણસને અપ્રીતિ-જેઠ ઉત્પન્ન થાય છે આપણામા કહેવન કે-“જાહુ બોલોતે બાઠો” માટે હ મેશા સત્ય, મિત ને ખિતમરી જ વચન બોવવું

આજકાલ માત્ર હારીની ખાતર પણ અમત્ય બોવાય છે મામા માણસને જોહુ ન લાગે તે માટે સગતું-મગતું પણ બોવાય છે ‘નરો વા કુંનગ વા માન આનુ અમ્પદ સશયાતમક વાક્ય બોલવાથી ધર્મરાજ ગણાતા સુધિષ્ટિની કેટની અવનતિ થઈ હતી તે આપણાથી અભાવ્યુ નથી

અમત્ય બોલવાથી બવાતરમા મ ગાખણુ તોનાકાપણુ, બોમકા પણુ વિગેરે ઈદ્રિયહીનતા પ્રાપ્ત થાય છે સત્યની ટેક ખાતર ઘણા મહાત્મા પુરુષોએ જીવન-સર્વસ્વ અર્પણ કરેલ છે સત્ય વાની રાજા હરિશ્ચંદ્રની અઘાપિ પર્યંતની ખ્યાતિ માત્ર તેમની “સત્યની ટેક ને જ આશારી છે અસત્ય બોલવાથી વસુ ાજ સિકાસન પગથી બ્રહ્મ ધર્મ મૃત્યુ પામ્યાનુ સુવિખ્યાત છે

થોડા વર્ષો પહેલાની સત્ય ઘટના છે. કચ્છના વાપી ગામમાં પાવનશાહની પુત્રીને નદીકિનારેથી થોડી દાટેલી ‘કોરીઓ’ મળી આવી. તેણે તે માતાને સોંપી ઉમંગભાઈએ તે “કોરીઓ” ઠાકોરને આપવા જણાવ્યું. ઠાકોર પાલનની પ્રમાણિકતા માટે ખુશ થઈ ગયા, પણ કારભારીથી આ પ્રશ્ન સા મૂળ ન થઈ.

પાવનના ગયા પછી તેણે ઠાકોરને જાણેલા વાણિયા ભાઈની કસમતની આપને ખગર ન પડે. ઘણી કોરીઓ મળી હશે એટલે થોડી આપને આપી જેથી સચ્ચાઈ દેખાઈ આવે, અને બાકીનો માવ હજમ થઈ જાય. તેમના ઘરે તપાસ કરાવેો તો બીજી ઘણી કોરીઓ મળી આવશે. ઠાકોર કાનના કાચા ઉમંગભાઈને બોલાવી ધમકી આપી ઉમરભાઈએ જેવી હતી તેવી હપ્તકત કહી, પણ કારભારીના ચડાવવાથી ઠાકોરે કહ્યું કે-જો તું માચી હોઈશ તો અગ્નિ તને કંઈ ઈજા નહીં કરે. ચારે લોકો એકઠા થયા ઉમર ભાઈએ પોતાની હથેલીમાં બે પીપળાના પાન મૂકી તેના પર ધગધગતો અગ્નિ લીધો, છતાં કંઈ પણ ઈજા ન થઈ એટલે કારભારીએ પીપળાના પાન પણ લેવાની લઈ ધગધગતા લોહના સળિયા હાથમાં આપ્યા, છતાં ઉમરભાઈની હથેલીને અશ્વમાત્ર હરકત ન આવી. ઠાકોર અને કારભારી બોલો પડી ગયા અને “સત્યનો જય જયકાર” થયો. એવો ઉમર ભાઈએ આવેશમાં આવી શાપ આપ્યો કે-તારા વશનું નિકંદન નીકળી જશે અને ખરેખર તે બનેલા વશનો સંપૂર્ણ નાશ થઈ ગયો.

આ તો ચાલુ કવિકાળની તાજેતરની વાત છે. સત્યમાં કેટલી સિદ્ધિ છે તેનો આ હૂબહૂ દાખલો છે.

✖

નારદ અને વસુરાજપુત્ર અભ્યાસાર્થે દીરકદ બક નામના ગુરુને ત્યાં રહ્યા. ગુરુપુત્ર પણ સરખી ઉમરનો હોવાથી સાથે અભ્યાસ કરવા લાગ્યો. ત્રણ મિત્રો બન્યા.

એકદા ગત્રિના ગુરુ સૂતા દના રાને પિયો બાંધી ગયા હતા તેવામાં ગુરુએ આગ્રાશવાણી સાવાળી કે-આ ત્રણ ગિર્યો પૈકી એક મોક્ષગામી છે અને બે નરકગામી છે ગુરુને આ સ્થાનગતા જ પરીક્ષા કરવાનું મન થયું તેણે ત્રણે જણને લોટને દૂકડા બનાવીને આપ્યો અને કહ્યું કે-જો મધ્યે કોઈ પણ ન જુએ તેવી રીતે આ દૂકડાને ભારી નાખીને ભારી પાસે આવે.

ત્રણે શિષ્યો જુદી જુદી દિશામાં ચાલ્યા ગયા વસુ રાજપુત્રે અને ગુરુપુત્રે જ ગવના એકાદ ભાગમાં જઈ પોતાનું નર્થ કરી દીધું નારદે પણ ઘણું દૂર જઈ વિચાર્યું કે-ગુરુએ કહ્યું છે કે કોઈ પણ ન જુએ તેવા મધ્યે દૂકડાને ભારવો, પણ હું જ જોઉં છું, તા આ અને પક્ષીઓ પણ જુએ છે, એટલે તે દૂકડાને લઈ પાડો આવ્યો ગુરુએ મનથી નિર્ણય કર્યો કે-નારદ મુક્તિગામી થશે પોતાનો પુત્ર નરકગામી થશે તેવા વિચારથી તેમના હૃદયને સતાપ પણ થયો.

ત્રણે શિષ્યોનો અભ્યાસ પૂર્ણ થતા નારદ અને વસુ રાજપુત્ર સ્વમ્થાને ગયા ઠાગાતરે વસુ રાજવી ગળ્યો ગુરુપુત્ર, પિતા સ્વર્ગવામી થના અધ્યાપક બ થો એક વખત નારદ ગુરુપુત્રને મળવા આ થો, તે વખતે ગુરુપુત્રે ‘મન નો અર્થ બકરો કર્યો વિષય ધરાને લગતો હતો અભ્યાસક્રોને ગુરુપુત્રે જણાવ્યું કે- યજ્ઞમાં બકરાનો હોમ કરવો જોઈએ છાત્રોના આત્મા જવા બાદ નારદે ગુરુપુત્રને જણાવ્યું કે- મન નો અર્થ તો “ત્રણ વર્ષની જૂની હાગર” એ પ્રમાણે આપણા ગુરુએ શિખવ્યું છે ગુરુપુત્રને તે અર્થ સ્વીકારતા પોતાની માન-હાનિ જણાઈ વાત તતે થકી નારદ કહે-હું કહું છું તે જ અર્થ સાચો, ગુરુપુત્રે જણાવ્યું કે- હું જ કહું છું તે જ અર્થ સાચો વાત વધતા વિતરણાદ બાંધી પડ્યો, અને એવી રીતે ચર્ચા કે-જો ખોટો કરે તેની જામ

ખીનએ કાપી લેવી ગુરુપત્રની આ વાત સાબળી રહ્યા હતા, તે બહાર આ યા અને બનેને તાન પાડ્યા છેવટે એવો નિર્ણય થયો કે-આપણા સહાધ્યાયી તરીકે વસુરાજ હતા માટે તેમની પાસે જ “જન” શબ્દનો અર્થ-નિર્ણય કરાવવો.

વસુરાજ યથા પછી હમેશા મત્ય જોવતો તેના ન્યાય વખણાતો “સત્યવાદી” તરીકે તેની કીર્તિ પ્રમરી હતી તેના એક બેનિકને કોઈ કથણેથી મ્ફિકની શિવા મળી આવી હતી તે શિવા પર સિંહાસન રાખી વસુરાજ કબેરીમા બેસતો તોડોમા એવી ખ્યાતિ ધર્મ હતી કે-ગળાની સત્યપ્રિયતાને કારણે તેનું સિંહાસન પૃથ્વીથી અદૂર રહે છે.

ગુરુપત્રની પણ બુદ્ધિશાળી હતા તેણે “જન” નો અર્થ “ત્રણ વર્ષની જૂની દાગર” પોતાના પતિમુખે વારવાર સાબળ્યો હોયો જો વસુરાજ પણ તે જ અર્થ કહે તો પોતાના પુત્રનું જીવન જ મૃત્યુ થાય એવે તે ગુપચુપ વસુરાજ પામે આવી અને પોતાના પુત્ર માટે “જીવિનદાન” માગ્યું વસુરાજને અધી હકીકતથી વાકેલ કર્યો પ્રથમ તો વસુરાજએ અમત્ય જોલવાની આનાકાની કરી પરંતુ ગુરુપત્રનીના કાવાવાલા અને ગુરુસિંહા તરીકે પુત્રનું જીવિનદાન માગવાથી તેણે ગુરુપત્રનીની માગણી કબૂલ રાખી.

રાજસભા ચિહ્નાર ભગધને બેઠી હતી તેવા સમયે નારદ, ગુરુપુત્ર અને ગુરુપત્રની ન્યાય માટે આની પહોંચ્યા નાગદે સર્વ હકીકત રજૂ કરી “જન” શબ્દનો અર્થ પૂછ્યો. વસુરાજએ જોયો “જન” નો “જકરો” એવો વિપરીત અર્થ કહ્યો કે તરત જ તે પોતાના આમન પરથી બિચની પડ્યો અને તે જ ક્ષણે મૃત્યુ પામી નરકગામી બયો અસત્ય જોલવાનું દગ સર્વ લોકોએ નજરોનજર નિહાળ્યું. કહવાની જરૂર નથી કે-ગુરુપુત્ર ને ગુરુપત્રની શરમોંદા બનીને આજ્ઞા ગયા ■ સત્ય નો

એના ગતિન ગુરુ સૂતા હતા અને શિ ગો બાંધી ગયા હતા તેવામાં ગુરુએ આમશચાણી મામળી કે-આ તમા શિષ્યો પૈકી એક મોક્ષગામી છે અને બે નરકગામી છે ગુરુને આ સામગતા જ પરીક્ષા કરવાનું મન થયું તેલે તમે જાણને લેાને દુકડા બનાવીને આપ્યો અને કહ્યું કે-જે મધ્યે કોઈ પણ ન જુએ તેવી રીતે આ દુકડાને ભારી નાખીને ભારી પાને આવે

ત્રણે શિષ્યો જુદી જુદી દિશામાં ચાલ્યા ગયા વસુ રાજપુત્રે અને ગુરુપુત્રે જ મળના એકાત બાગમાં જઈ પોતાનું લઈ કરી લીધું ના કે મનુ ઘણે દૂર જઈ વિચાર્યું કે-ગુરુએ કહ્યું છે કે કોઈ પણ ન જુએ તમા મધ્યે દુકડાને ભારવો, પણ હું જ જોઉં છું, તાગ્યો અને પક્ષીઓ પણ જુએ છે, ચોટલે તે દુકડાને લઈ પાડે આવ્યો ગુરુએ મનથી નિર્ણય કર્યો કે-નારદ મુક્તિગામી થશે પોતાનો પુત્ર નરકગામી થશે તેવા વિચારથી તેમના હૃદયને સતાપ પણ થયો

તે શિષ્યોનો અભ્યાસ પૂર્ણ થતા નારદ અને વસુ રાજપુત્ર સ્વસ્થાને ગયા કાગાતરે વસુ રાજવી બન્યો ગુરુપુત્ર, પિતા સ્વર્ગવાસી થતા અધ્યાપક બન્યો એક વખત નારદ ગુરુપુત્રને મળવા આ ગો, તે વખતે ગુરુપુત્રે અજ નો અર્થ બકરો કર્યો વિષય થાને લગતો હતો અભ્યાસકેને ગુરુપુત્રે જણાવ્યું કે-યજ્ઞમાં બકરાનો હોમ કરવો જોઈએ છાત્રોના આત્મા જવા બાદ નારદ ગુરુપુત્રને જણાવ્યું કે- અજ'નો અર્થ તો "ત્રણ વર્ષની જૂની ટાગર" એ પ્રમાણે આપણા ગુરુએ શિષ્યોએ કે ગુરુપુત્રને તે અર્થ સ્વીકારતા પોતાની માન-હાનિ જણાઈ વાત તતે ચઢી નારદ કહે-હું કહું છું તે જ અર્થ સાચો, ગુરુપુત્રે જણાવ્યું કે-હું જ કહું છું તે જ અર્થ સાચો વાત વધતા વિતણવાદ બમી પડ્યો, અને એવી ચરત થઈ કે-જે ખોટો કરે તેની છા

ખીમએ કાપી લેવી ગુનપની આ વાત સાબળી ન્હા હતા, તે
ગહાર આ યા અને જનને શાન્ત પાડ્યા છેવટે એવો નિર્ણય
થયો કે-આપણા સહાધ્યાયી તરીકે વસુ રાજત ન્હા માટે તેમની
પાસે જ ‘જન’ શબ્દનો અર્થ-નિર્ણય કરાવે.

વસુ રાજત થયા પછી હમેશા સત્ય બોલેનો તેનો ન્યાય
વખણાતો ‘અત્યવાદી’ તરીકે તેની કીર્તિ પ્રસરી હતી તેના
એક મૈનિકને કોઈ નયણેથી મૃદિકની શિક્ષા મળી આવી હતી
તે શિક્ષા પાં સિકાસન રાખી વસુરાજા ખેરીમા બેમતો લોકોમા
એવી ખ્યાતિ થઈ હતી કે-ગજની સત્યપ્રિયતાને કારણે તેનું
સિંહામન પૃથ્વીથી અંદર રહે છે.

શુરુપત્ની પણ બુદ્ધિશાળી હતા તેણે ‘જન’નો અર્થ
“ત્રણ વર્ષની જૂની ટાગર” પોતાના પતિમુખે વારંવાર
સાતજ્યો હતો જો વસુરાજા પણ તે જ અર્થ કહે તો પોતાના
પુત્રનું જીવતા જ મૃત્યુ થાય એવો તે શુપચૂપ વસુરાજા પામે
આવી અને પોતાના પુત્ર માટે “જીવિતદાન” માગ્યું વસુરાજાને
બધી હનીકનથી વાકેક થયો પ્રથમ તો વસુરાજાએ અમત્ય
બોલવાની આનાકાની કરી પરંતુ શુરુપત્નીના કાલોવાલા રાને
શુરુભક્ષિણ તરીકે પુત્રનું જીવિતદાન માગવાથી તેણે શુરુપત્નીની
માગણી કબુલ નહી.

રાજસમા ચિકાગ જનાઈને બેઠી હતી તેવા સમયે નારદ,
શુરુપુત્ર અને શુરુપની ન્યાય માટે આવી પહોંચ્યા નારદે સર્વ
હકીકત જણૂ કરી “જન” શબ્દનો અર્થ પૂછ્યો. વસુ રાજાએ
જેવો જજનો “ગકરો” એવો વિપરીત અર્થ કહ્યો કે તરત
જ તે પોતાના આસન પરથી ઊઠી પડ્યો અને તે જ ક્ષણે મૃત્યુ
પામી નરકગામી બન્યો. અસત્ય બોલવાનું ક્રમ મર્ત લોકોએ
નજરોનજર નિહાળ્યું કહેવાની જરૂર નથી કે-શુરુપુત્ર ને શુરુપત્ની
શરમોદા જાનીને આપ્યા ગયા “સત્ય” નો જયજયકાર વર્નાયો.

૩ અમ્તેય-ચોરીનો ત્યાગ

ચોરી કગનાર કદાપિ મુખપૂતક રહી શકતો નથી, તેમ જ ચોરીનો કોઈ પણ વિશ્વાસ પણ મરતુ નથી જારી રીતે જોઈએ તે માલમ પડશે કે-ચોરીનું ધન કદાપિ ટકતું જ નથી, પણ જ્યાં તે ચાલુ જાય છે ત્યારે ગાંઠનું હોય તે પણ તાણતું જાય છે જોઈએ જ કેટલીક પ્રચલિત કહેવતો છે કે-“ લૂણી ધરોને તાણ જાય ” “ ચોળા હાંડણા કદી સંકે ન થકે ” “ હગો કોઈને સગો નહી ”

ચોરીની સૂક્ષ્મ વ્યાખ્યા તપાસના વ્યાજ્ઞી કગના વધારે ના લેવો કે વિશેષ પ્રમાણમાં કમીશન લેવું જોડા જવાના નાખ આડલીયા પાનેથી વધારે શ્દાવી લેવું તે બધા ચોરીના પ્રકારો છે ચોરીને પ્રાણધાનક કહી છે કહેવન છે કે-“ પરધ લેના પ્રાણ જ લીધા ”

૧ ચોર, ૨ ચોરી કગના, ૩ ચોરીની વસ્તુ વેચી આપના ૪ ચોરને અન-લોજન આપનાર, ૫ ચોરને સહાય કરનાર, ચોરને વ્યવસ્થા કરી આપનાર અને ૬ ચોરને આશ્રય-સ્થ આપનાર-આ સાતે પ્રકારનો ‘ચોર’ માજ સમાવેશ કગવામાં આવ્યો.

ચોરીની દૂકી વ્યાખ્યા કરતા કહેવામાં આવ્યું છે કે-“ રો દડ ઉપજે તે ચોરી જેનાથી રાજ્ય શિક્ષા કરે, રાજદંડ બર પડે તે ચોરી આજે બદરી જકાત, મુનિમિપવ રેક્ષ, દાણચો આવકવેરો-વિજેરમાથી જયવા મારે કેવા કેવા પ્રપચો ચોજવા આવે છે તે અજાણ્યુ નથી સાચી રીતે આ પણ ચોરીના પ્રકારો છે મુન મનુ જે પ્રમાણિકપણે વર્તન રાખવું જોઈએ જોણુ આપવું, વધતું લેવું, જોડા તોવ-માપ બનાવવા અન્યા રીતે દ્રવ્યોપાર્જન કરવું તે સાચા અર્થમાં એક પ્રકારની ચોરી જ

ચોની એ ચોથી રોગ ને હે એ તેને શરૂઆતથી જ ન અટકાવવામા આવે તો વખત જતા જયકર રૂપ લે છે

એક ચોરને કાગીની મજા ખરવામા આવી કામી આપતી વખતે જ ઇચ્છા હોય તે પરિપૂર્ણ કરવામા આવે છે ચોરને પણ તેની ઇચ્છા જણાવવાનું કહેવામા આવ્યું ચોરે પોતાની માને મગવા બોલાવવાનું કહ્યું તેની મા ચાલી સીએ માન્યું કે-હમણા ચોર તેની માના ગળે ગાઝી પડ્યો ને ગગગળો થઈ જશે, પરન્તુ સોના આશ્ચર્ય વચ્ચે, જેવી તેની મા તે હી નજીક ગઈ કે તરત જ ચોરે તેની માનું નાક ઠરડી લીધું

અમલદારે ચોરને તેમ કરવાનું કારણ પૂછ્યું ચોરે આપ વીની જણાવતા કહ્યું કે-મારી માએ મને નાનપણથી જ ચોરી કગતા અટકાવ્યો હોત તો આજે હું કાસીના માચડે ન અઢત જ્યારે હું નાનો હતો ત્યારે મારી મા મને નવરાવીને મારા ઘરની સામે રહેલ તલની વખાગમા મોકલતી ત્યાં હું બીના શરીરે તલમા આજોડતો હતો એટલે તલ મારા શરીર સાથે ચોટી જતા અને એમ ને એમ હું ઘરમા આવ્યો આવતો મારા શરીર પરથી તલ ઉખેડી લઈને મારી મા તેની મને તલસાકગી કરી આપતી, જે હું હોરાથી ખાતો

નાનપણમા ચોરી કગવાની પટેલી આ આદત વખત જતા વિકાસ પામી હું મહાતમકર બની ગયો અને આજે મૃત્યુને બેટવા તયાર થયો તેનું સાચું કાણુ મારી મા એટલે મે તેનું નાક કગડી લીધું છે

અમલદારવર્ગને, ચોરની મત્ય હકીકતથી દયા ઉપજી અને તેને છોડી મૂક્યો ચોર સફર્વનથી સુખી થયો

એક છોકરાએ તેના બાપના ખીસ્સામાંથી ચોકડાક પૈમા ચોરી લીધા ચોરી કર્યા પછી વિચાર થયો કે-હવે આ પૈસાનું કંતુ શું ? જો ખીસ્સામાં રાખે તો ખખડે ને પકડાઈ જવાય એવું તેણે જાણુ લઈને ખાધા જાણુ તો ખાધા પણ પત્રી વિચાર આયો કે-જીભ તો જાણુડીયા રગની થઈ ગઈ છે બાપાજી જોશે તો પકડાઈ જઈશું એટલે તે ગુપચૂપ ઘનમા આવી મેડામાં સતાર્ધ ગયો જમવા વખતે બાપાએ જૂનો માગી પણ ભાવે તે જ ઘીજા આમતેમ તપાસ કરી છેવટે બાપાજી મેડામાં ગયા તો ભાઈને સતાર્યેવા જોયા પૂછ્યું-તને શું થયું છે ? પણ બોલે તો પકડાઈ જાય જાણુ ખાધા છે તેની ખાતરી થઈ જાય એવું મૂળો જ રહ્યો બાપાએ ફરીથી પૂછ્યું-શું પૈમા દુ ખે છે ? તેણે માથું ધુણાવ્યું પણ જીભ ન ખોલી બાપાએ તેને નીચે ઉતારી, ખીજા કોઈને પકડાવે જોવાવવા મોકલે.

હવે છોકરાથી ન રહેવાયું તે રડી પડ્યો અને બાપાને કહ્યું કે-એક ચોરીનો શુંનો છુપાવવા મેં ઘણા જૂઠાણા કર્યા અને માફ કરે. હવે હું કદી પણ નાની એવાં પણ ચોરી નહીં કરું.

x

x

ચોરી એ ગમે તેટલી નાની હોવા છતાં એ ચોરી જ કહેવાય એટલા અંશે એ પાપ જ છે હજાર માણસ બેસી શકે તેવા મોટા વડાણમાં માત્ર એક જ છિદ્ર પડ્યું હોય તો વખત જતા તે વડાણ જળસમાધિ લે કે બીજું કંઈ ? તેવી જ રીતે નાનો પણ દોષ દૂર કરવો જ જોઈએ.

•

૪ પ્રહાયર્ય-શીવનું ખાન ન કરવું

ચારિત્ર એ જ સાચું અને મહામૂલ્ય ધન છે પાશ્ચાત્ય પ્રજામાં એક કહેવત ઘણી જ પ્રચલિત છે કે-“જેણે લક્ષ્મી ગુમાવી તેણે

કંઈ જ નથી ગુમાયું, જેતે નદુસ્તી ગુમાવી તેતે “કંઈક” ગુમાવ્યું પણ જેતે આગિ-ગીવ-મદયાગ ગુમાવ્યા તેણે સર્વસ્વ ગુમાયું ’ જરૂરી પશ્ચિમ જગત પણ આજે સાર-શીલની આપ્તી દીમત આપ્તા ગિર્યું છે તો જેની નનેનસમા બ્રહ્મચર્યાના શુભગાન બધાં છે તે આર્યાવર્ત માટે તો પૂછવું જ શું ?

પરંતુ આજે પશ્ચિમના કેળવાક અથ જનુકલ્પથી તેમ જ નાટક, સિનેમાના વિશેષ પ્રચારથી તેમ જ આધુનિક કેળવણીમા-જેવા કેટલાક દોષોને કાં તે જનમમાજ આગ્નિ-ગીવ યાત્રાનો ભય છે ધન, આભર, ઘેરી કે છોકરા કુટુંબ કે કળીયો કંઈકના નષ્ટ થયા અને કંઈકને મળ્યા, પરંતુ ખડિત થયેલ આત્મિક પુનઃ પ્રાપ્ત થતું નથી આત્મિક એ જ આત્માની સાચી સમૃદ્ધિ છે એક સરકૂન શ્લોકમા કશું છે કે-

ધર્મ' સન્ય તથા વૃત્ત, રૂઝ ચૈવ તથાજ્યહમ્ ।

શીર્ષમૃત મહામાત્ર !, સદા નાસ્ત્યત્ર સન્નય ॥

ધર્મ, સત્ય, યત્ન, ધન અને હુ (પરમાત્મા) પણ આત્મિકને જ આધીન હોએ, માટે હે બુદ્ધિમાન ! આ વિષયમા લેશ માત્ર શકા ન કરીશ

ગમે તેવું કદ કે આપત્તિ આવી પડે તો પણ બ્રહ્મચર્યા કે મહાચારના નિયમોનું ઉલ્લંઘન ન કરવું પુરુષોએ પત્ની કે વેશ્યાગમન પ્રાણાતે પણ ન કરવું સ્ત્રી તેમ જ પુરુષે શુદ્ધ શિયલમતનું અવરથ પાલન કરવું

વ્યભિચાર લોકવિરુદ્ધ હોવાથી નિંદા યાય તેવું જ નહીં પણ સ્વકુળ કવચિત્ત બને કામલાલસા વધે તેવા ઉત્તેજક દૃશ્યો જોવા નહિ કે ઇન્દ્રિયો ઉત્તેજિત થાય તેવા મિષ્ટ પદાર્થો પણ વિશેષ પ્રમાણમા ખાવા નહિ કહેવત છે કે-મોગે રોગા । અતિ

એક છોકરાએ તેના બાપના ખીન્સામાથી થોડાક પૈસા ચોરી લીધા ચોરી કર્યા પછી વિચાર થયો કે-હવે આ પૈસાનું ઠ પુ શું ? જો ખીન્સામા રાખે તો ખાખડે ને પકડાઈ જવાય એન્હો તેણે જાણુ લઈને ખાધા જાણુ તો ખાધા પણ પછી વિચાર આવ્યો કે-જીભ તો જાણુડીવા રગની થઈ ગઈ છે બાપાજી જોશે તો પકડાઈ જઈશું એટલે તે ગુપચૂપ ઘરમા ચાવી મેડામા સનાઈ ગયો જમવા વખતે બાપાએ જૂમો મારી પણ બોલે તે જ ધીજા આગતેમ તપાસ કરી દેવટે બાપાજી મેડામા ગયા તો ભાઈને સતાયેવા જોયા પૂછ્યું-તને શું થયું ? પણ બોલે તો પકડાઈ જાય જાણુ ખાધા કે તેની ખાનરી થઈ જાય એન્હો મૂંગો જ રહ્યો બાપાએ ફરીથી પૂછ્યું-શું પેન્મા દુ ખે છે ? તેણે માથું ધુણાવ્યું પણ જીભ ન જોલી બાપાએ તેને નીચે હિતારી, ધીજા કોઈને ડાકવને મોવાવવા મોકલે

હવે છોકરાથી ન રહેવાયું તે રહી પડ્યો અને બાપાને કહ્યું કે-એક ચોરીનો ગુનો છુપાવવા મે ઘણા જૂઠાણા કર્યા ગને માફ કરેા હવે હું કદી પણ નાની એવી પણ ચોરી નહીં કર

x

x

ચોરી એ ગમે તેટની નાની હોવા છતાં એ ચોરી જ કહેવાય એટલા અંશે એ પાપ જ છે હજાર માણસ બેમી થકે તેવા મોટા વડાણમા માત્ર એક જ છિદ્ર પડ્યું હોય તો વખત જતા તે વડાણ જળસમાધિ લે કે ધીજી કઈ ? તેવી જ રીતે નાનો પણ દોષ દૂર કરવો જ જોઈએ

૪ બ્રહ્મચર્ય-શીલનું ખડન ન કરવું

ચારિત્ર એ જ સાચું અને મહામૂલુ ધન છે પાશ્વત્ય પ્રજામા એક કહેવન થઈ જ પ્રચલિત છે કે-“જેણે લક્ષ્મી ગુમાવી તેણે

કઈ જ નથી ગુમાયું, જેનો નડ સ્ત્રી ગુમાવી તેણે “કઈક” ગુમાવ્યું પણ જેનો આત્મ-સીવ-મત્યાર ગુમાવ્યા તેણે સર્વસ્વ ગુમાયું. જરૂરી પશ્ચિમ વચન પણ આજે સદાચાર-ગ્રીહની આત્મી દર્શન આપતા શિષ્ય છે તો જેની નસેનસમા પ્રણયર્થના શુભગાન બધા છે તે આર્યાવર્ત માટે તો યુધ્ધ જ શું ?

પરંતુ આજે પશ્ચિમના કેળવણી અથવા અતુકરણથી તેમજ નાટક, મિનેમાના વિશેષ પ્રચારથી તેમજ આધુનિક કેળવણીમાં જીવા દેટલાક દોષોને કાણે જનસમાજ આરિષ્ટીન ગળતો બાધ થતો, આગર, યૌવની કે છોકરા કુટુંબ કે કમીતો કઈકના નષ્ટ થયા અને કઈકને મળ્યા, પરંતુ ખરેખર થયેલ આત્મિક પુનઃપ્રાપ્તિ થતી નથી આરિષ્ટ એ જ આત્મની સાચી સમૃદ્ધિ કે એક સમૃદ્ધ શ્લોકમાં કહે છે કે-

ધર્મ મય તયા વૃત્ત, વચ્ચૈવ તયાજ્યમ્ ।

શીત્મૃત મહાપાત્ર !, સદા નાસ્ત્યત્ર સમય ॥

ધર્મ, મત્ય, વચ, જન અને હ (પરમાત્મા) પણ આરિષ્ટને જ આધીન હોય, માટે છે સુદ્ધિમાન ! આ વિષયમાં લેશ માત્ર શકા ન કરીશ

જો તેણે કદ કે આપત્તિ બાવી પડે તો પણ પ્રણયર્થ કે સદાચારના નિયમોનું ઉલ્લંઘન ન કરવું પુરોગે પરસ્પરી કે વેશ્યાગમન પ્રાણને પણ ન કરવું. સૌ તેમજ પુરુષે શુદ્ધ શિયલવ્રતનું અવશ્ય પાલન કરવું

વ્યવિચાર લોકવિરુદ્ધ હોવાથી નિંદા થાય તેમજ જ નહીં પણ સ્વકુળ કલહિન અને મમલાલસા વધી તેવા ઉત્તેજક દ્રવ્યો જોવા નહિ કે દંદિયો ઉત્તેજિત થાય તેવા મિષ્ટ પદાર્થો પણ વિશેષ પ્રમાણમાં ખાવા નહિ એવડ છે કે-માને રોગ ! અગ્નિ

દોડપળવાળી શરીર વ્યાયિમ્ત બને છે અતિ વિપયાસ્થિત થાતી પ્રત્યેક જોવા જીવવેળા દર્શાવે છે શરીરનો રાગ વીર્ય છે તેનું પૂરતું સંરક્ષણ કરવા પૂરેનો પ્રયાસ કરવો. શાસ્ત્રકારોને તેના રક્ષણ માટે જે જે ઉપાયો દર્શાવ્યા છે તે સમજી-વિચારી તેનો અમલ કરવો પણ આધુનિક જાનનાં માલક શ્રમ, છુપું સિનેમા, નાટ્યો કે કામોત્તેજક કલ્પના જેવો-નવલકથાઓ વાચનથી મુજબ રહેવું, એ પણ સહચાર-શીલસંરક્ષણનો અત્યંત સમ ઉપાય છે.

ખેતરનું રક્ષણ કરવા માટે વાક કરવામાં આવે છે તેની રીત શીલ-પ્રદાયર્થનું રક્ષણ કરવા માટે મહત્તમા પુરોગામ્ય ન પ્રકારની વાક દર્શાવી છે.

- ૧ સ્ત્રી, પશુ કે નપુસકવાળી વસતી-સ્થાનમાં ન રહેવું
- ૨ સ્ત્રી પી વિપયાદિક કથા ન કહી
- ૩ જે આસન પર સ્ત્રી બેઠેલી હોય તે આસન પર પુરુષ બેઠી મુખી ન વેસવું
- ૪ સ્ત્રીના અંગેષાગ્ર નીરખવા નહિ
- ૫ સ્ત્રી-પુરુષ જોઈને આતરે સુતા હોય ત્યાં ન સૂવું
- ૬ પૂર્વે કરેલી કામક્રીડા ન સંભાળવી
- ૭ અતિ મિનગ્ધ અપ્પાર ન કરવો
- ૮ પ્રમાણથી વધારે પણ અપ્પાર ન કરવો
- ૯ શરીરની વિભૂષા-ચોષા-ગાપટીપ ન કરવા

વેદ તેમજ પુરાણોમાં કહ્યું છે કે-આસનરક્ષણ કે મહિરાપ કરતા પણ પરસ્પરીસેવન કરનાર અતિ પાપી છે. શીલ-સહચાર પુરુષની જોટલી મહત્તા છે કે ઇદ્રમહારાજ જ્યારે પોતાની સમાજ

સિદ્ધાસન પર બેને છે ત્યારે પ્રથમ બ્રહ્માચારીને પ્રણામ કરે છે આટલી હદીકત માત્રથી જ શીવ-સત્ત્વચક્ર મહત્ત્વ સમજાયે.

શીવની રક્ષાર્થે પ્રાણાન કદો સહન કર્યા ના અનેક દાખલાઓ મળી આવે છે સતી, મીતા, શીવવતી, મયણાસુદરી, એટી સુદર્શન વિગેરે સ્વશીલની રક્ષા કરી પ્રાગ્-મત્સ્યીય બન્યા છે શવણે મીતા પરત્વેની કુદૃષ્ટિથી જ રાક્ષસકુવનો વિનાશ નોતર્યો હતો મયણાસુદરી પરત્વેની વિષયવાસનાથી જ ધવનચેક મૃત્યુન ભેટયા હતા.

x

x

સુદર્શન એટી યુવાન હતા, એન્હુ જ નર્મી પરંતુ રૂપવત પણુ હતા એકદા મહોત્સવ પ્રસંગે અવકાશ પહેરી નગરમા ફરવા નીકળ્યા તેવામા રાણીની નજરે ચઢ્યા ઘાટીલુ ચરીંગ, છટાદાર વેદ અને અવકાશનો કપડો, એન્હે શી કયાશ ગહે ? પ્રથમ દૃષ્ટિએ જ રાણી કામપીતિત બની હામીને પૂછીને શેકતુ નામ-હામ બાણી લીધુ

એકદા રાજા વિગેરે અત પુરને ઉવાનમા મનોરજનાર્થે જવાતુ હતુ રાણી ગજાતુ કાઠી ન ગઈ રાજા વિગેરે ઉવાનમા ગયા રાણી એકવી પડી એન્હે તણે આ પ્રસંગનો લાભ લેવાનો મનસૂગો કર્યો પોતાની માનીતી દામીને મોકલી સુન્દર્યન એટીને રાજમહેલે બોલાવ્યા વાતચીતમા રાણીએ પોતા પી મમેન્હા દર્શાવી ચતુર એટી હદીકત બાણી ગયા સુક્રિતપૂર્વક તેમણે પોતાનો બચાવ કરી લીધો રાણીને જણાવ્યુ કે-પોતે તો નપુસક છે રાણીએ પણ તેમની હદીકત સાચી માની અદ્વ-સત્ત્વ કરી વિદાય કર્યા

,

થોડાએક સમય વીત્યા જાન્યાર પાચ પુત્રો સાથે રાજમાર્ગેથી પસાર થતા સુદર્શન એટીને રાણીએ નિહાળ્યા એન્હે પાસે રહેલી

દાસીને રાણીએ તે મળધી હકીકત પૂછતા તેણે ખુલાસો કર્યો કે-તે સર્વ સુદર્શન શ્રેષ્ઠીના જ સવાનો છે આ હકીકત સાબિતતા જ રાણીનો કોપાગ્નિ પ્રજ્વળી ધ્રુવો એક તો તેની કામચૂંદા પૂર્ણ નહોતી થઈ એટલું જ નહિ પણ એક શ્રેષ્ઠી પોતાને જાણતી ગયો તેનું જ્ઞાન ધના જ રાણીના કોપાગ્નિમાં ઘી રેડાયા જેવું થયું તેણે ઢાઈ પણ પ્રકારે સુદર્શન શ્રેષ્ઠીને પોતાની જાગમા સપડાવવાનો નિર્ણય કર્યો

જ્યે સુન્દર શ્રેષ્ઠીને અગ્નિ-પરીક્ષાનો સમય આવી પહોંચ્યો શ્રેષ્ઠીએ પોતાની પત્ની મિવાય પરસીને માં બહેન માની હતી અને પોતાના મતમાં તેઓ દંડ હના પ્રસંગવશાત રાજા અને સર્વ નગ જનો મહોત્સવને અગે નગર બહાર ઉદ્યાનમાં મોજ માણી દ્યા હતા, તે સમયે સુન્દર શ્રેષ્ઠીને રાણીએ કપટથી પોતાની પાસે બોલાયા મૃદુ વાણી અને હાવભાવથી રાણીએ શ્રેષ્ઠીને વિષયતૃપ્તિ માટે પ્રાર્થના કરી પણ પ્રચંડ વાયુથી જે મેરુ પર્વત હશે તો શ્રેષ્ઠી યોગ્યમાન થાય તેણે રાણીને ઘણી સમજાવી પણ કહેવત છે કે કામાધ રાત્રી કે દિવસ ભેંઈ શકતા નથી તે પ્રમાણે રાણી આજે વિષયમાં અધ જની હતી જ્યારે સુદર્શન શ્રેષ્ઠીએ તે વિનંતીને ઠોકરે મારી ત્યાં રાણીએ નાગજનનુ અવરૂપ નકાર્યું રણ-ચંદી જેવી ઉગ્ર જની તેણે સુદર્શન શ્રેષ્ઠીને અનેક પ્રકારે હેરાન કરવાનું સૂચન કર્યું છતાં શ્રેષ્ઠી પોતાના મત-પાલનમાં મક્કમ રહ્યા

આખરે રાણીના હાથ હેઠાં પડ્યા પોતાનું પાપ છુપાવવા માટે તેણે સ્ત્રી-સગ્નિ આદ્યુ અત પુરમાં ફાંદાકાર મચાવે અને શ્રેષ્ઠીએ પોતાની લાજ લૂટવા પ્રયાસ કર્યો છે તેવો શોરણ-કાર મચાવી મૂક્યો તરત જ રાજા વિગેરે આવી પહોંચ્યા રાજા શુનેગાર અને તેમણે પોતાની પટરાણીનું શિયળ લૂટવા આવ નારને શી શિક્ષા થાય ? ગળાએ તરત જ શ્રેષ્ઠીને શૂનીએ ચડાવી દેવાનો આદેશ આપ્યો

રાજાના શીત્ર અમલ થયો શૂઘી તૈયાર થઈ ગઈ અને
જેવા શેઠને શૂઘીએ લટકાવ્યા કે તમને તે શૂઘી સિદ્ધાસનના
રૂપમાં પવનમાં ગઈ સૌ કોઈ આશ્ચર્યમાં અવધ ગની ગયા મુઠ
શન એકીએ ગણીને અભય આપવાનું માગી વળેને મર્વ પડીકત
કહી સભાગાવી ગીવનું માહાત્મ્ય ગાતા ગાતા નગ જનો વિનાય
થઈ ગયા

૫ પન્નિહનુ પ્રમાણ-લોભનો ત્યાગ

સર્વ પાપનું મૂળ અથવા તે પિતા લોભ છે જેમ જરૂરિયાત
વધારે તેમ લોભ વધારે સત-પુત્રો હ મેથા સાદાઈથી જ
નહેતા અને સા, ને મહાચત્તી જીવન જીવવાનો ઉપદેશ કરના ભગ
વત મહાવીરે જોયા મહામનમાં મહાવિષ્ટ થયેલા આ મતને તેટલા
ખાતર જ અવગ્રહ ઉપદેશનું પન્નિહનુ પ્રમાણ કરવું એટલે
ભાગ્યવશ કે કર્મસંયોગે જરૂરિયાત કરના વિશેષ ધનપ્રાપ્તિ થાય
તો તેનો સફળ થય કરવો

આજ વિશ્વમાં જે તગદિલી પ્રવર્તે છે, એકબીજા ગળૂ
પગલે જે અવિશ્વાસ વધતો આવે છે, એક નજારા દેશનો પાટારી
બગવાન દેશ ઠેગિયો કરવા આહે છે, તે સર્વનો સમાવેશ પરિ
શક્તમાં જ થાય છે માત્ર જગત આ સિદ્ધાત જીવનમાં ઉતારે
તો કેટલી બધાનક લાગે અને પ્રવર્તતી અનેક વિપત્તિઓ દૂર
થઈ નાથ ભગવત મહાવીરે ઉપદેશેલ આ અત્યુત્તમ મિદ્ધાનનો
વિશેષ ને વિશેષ પ્રચાર કરવાથી જગતમાં શાન્તિનું અનેક
વાનાવરણ પ્રસરશે

સમાજવાદ, સામ્યવાદ, અવગતાવાદ, મૂડીવાદ, નોકરવાદ,
મજૂરવાદ કે બીજા જે કોઈ “વાદ” હોય તે સર્વ “વાદો” નો
સમન્વય આ સિદ્ધાન્તને જીવનમાં ઉતારવાથી થઈ શકે તેમ છે

‘ પરિશ્રદ્ધ ’ ની મર્યાદા ન આકરી તેનું જ ખીન્ન નામ લોભ લેલી મનુષ્યને કૃત્યાકૃત્ય, હિતાહિત, સાગસાર કે ભક્ત્યા ભક્ત્યનો વિવેક કદાપિ હોતો નથી “ અગ્નિ ” જેમ કોઈને ઠોડતો નથી તેમ લોભી માનવની ગણતરી ‘ સર્વભિન્નુ ’ તરીકે થાય છે જેમ આકાશનો અત નથી તેમ તૃપ્તામૃત માનવીની મહેમ્મદાનો પાર નથી આવતો ઉત્કલરણ તરીકે સુબૂમ ચક્રવર્તીને ગણાવી શકાય ભગતમેત્રના છ ખંડો સાધ્યા, ગણી ન ગકાય તેટલી સદ્ધિ-સિદ્ધિ માપડી, દેવતાઈ મુજો ભોગવી શકાય તેવા સાધનો મળ્યા, છતાં તૃષ્ણનો અત ન આળ્યો અને મહાવિરેક મેત્રના વિજયો જીતવા જતા સાગ મા ફૂળી જઈ, મૃત્યુ પામી નરકે સિધાળ્યા

લોભ મનુષ્યને ખાગવ-ગારો જનાવે છે અને ઘેવછામા પેતે શુ અમાર્થ કરે છે તેનું પશ્ચ તેને જ્ઞાન રહેતું નથી લોભવશ માનવી માતા પિતા, જાહેન કે બાઈ, પુત્ર કે પત્ની સર્વ સખ ધો ભૂલી જાય છે

x

x

એક વણિકને ચાર પુત્રો હતા ચારે જણા સન્તોષથી રહે, ખઈ-પીને લહેર કરે એક વખત તેમના ગામમા દુકાળ પડ્યો એટલે ધન કમાવા પગ્દેશ જવા નીકળ્યા રસ્તામા જ ગલ આળ્યું એટલે રાતવામો રહ્યા ત્યાં યક્ષગુ મંદિર હતું જધાએ ભક્તિપૂર્વક યક્ષની આરાધના કરી યક્ષ પ્રસન્ન થયો અને વરદાન માગવા કહ્યું જધાએ ધનની માગણી કરી યથે જણાળ્યું કે- ખીન્ન કઈક માગો ધન મળતા તમા આ જેવો સખ છે-તે રહેશે નહીં ચારે જણાએ કહ્યું કે-આપણું હોય તો ધન આપો થોડીવારમા યક્ષ અત્યાન થયો

ચારે જણાએ જોયું તો પોતાની નજીકમાં જ સોનાની એક પાટ પડી હતી સુવર્ણનો અજકાટ જોતા જ તેઓની આજોમા

લોભ પ્રગટ્યો સવાજ પડતા જ અતિ બ્રૂજ લાગવાથી તેમણે
મીઠાઈ ખાવાનો નિર્ણય કર્યો એ જણા ગામમાં મીઠાઈ લેવા
ગયા, બે જણા સોનાની પાટ માચવવા બેઠા

અત્યારસુધી સવાહ-સપથી રહેતા બાઈઓમાં લોભની
દુર્વાસનાએ પ્રવશ કર્યો પાટ માચવવા બેઠેલા બે બાઈઓના
મનમાં વિચાર આવ્યો કે જોયે, જાગે મોનુ ઓછું આવશે, માટે
આપણે તે જાનેને દૂવામાં હડસેની દર્મજો મીઠાઈ લેવા જનારને
વિચાર મૂક્યો કે-મીઠાઈમાં એર લેગીએ, તે ખાતા જ તે જાનેના
પ્રાણ ચાલ્યા જશે અને સુવર્ણ-પાટ આપણી થશે

ગામમાંથી મીઠાઈ લઈને બે બાઈઓ આ ધા કે મુખ્તિ-
પ્રયુક્તિથી તે જાનેને દૂવામાં હડસેવી મૂકી બે બાઈઓ મીઠાઈ
ખાવા બેઠા મીઠાઈ ખાઈને તેઓ જાને પછુ એરની અમરથી ત્યા
ને ત્યા જ દગી પડ્યા

આમ લોભને વશ થઈ ચારે જણા મૃત્યુને શબ્દ થયા છતા
સોનાની પાટ કાઢીને પણ મગી નહી

x

x

પુગણમાં એક કથા છે પરિક્ષિત રાજવી ઘણા ન્યાયી હતા
તેમના રાજ્યમાં કવિયુગને રહેલાનું એક પક્ષ મ્થાન ન મળ્યું તેથી
રાજાને પોતાને રહેવા માટે સ્થાન આપવા કહ્યું પરિક્ષિતે કહ્યું કે-
જાને રહેવાને કોઈ મ્થાન નથી કવિએ જાહુ કાઢાવાવા કર્યા
એન્દે હયા લાવી ગમ્મજો કહ્યું કે-જુગાજાનુ, દાડનુ પીકુ,
વેશ્યાનુ ઘર અને પવગનો પાયો એ ચાર તારે રહેવાના સ્થાન
છે મ્થાન વિજ્ઞાપિ કરી કે “ચારે સ્થળે નહેવુ મુશ્કેલ છે માટે
એવુ સ્થાન જાતાવો કે જ્યાં ચારે પક્ષથી મગી આવે રાજાએ
સોનાનો ગોળો જનાવી કહ્યું કે-આ વસ્તુમાં ચારેય પદાર્થો છે

કલિએ તેમા ખુશીથી પ્રવેશ કર્યો. વાત પણ સત્ય છે. ધન છે ત્યાં કળ્યા, ક કામ અને અનેક દુર્ગુણોનો વાસ.

લોભને અગે ઘણી કહેવનો પ્રચલિત છે અને તે તથ્યાય -હેલો છે “જગ જમીન અને જોર એ ત્રણે છે.” Wealth brings its vices along with it. “લોભે લગ્ન બંધ” આ રીતે લોભને ઘણા જ વાંચાળા છે તેવું કાણુ એ કે-તે મુશ્કેલીથી વશ કરી લોભના પાશમાંથી છૂટવા માટે એક જ રસ્તો છે. સુખ અને પરિશ્રમ ન કરતા વિશેષ વ્યય કરવાની જેવ.

પાનાચક શેઠ ઘણા મુખી હતા. સમૃદ્ધિ સંપત્તિને હોતો પુત્ર પુત્રીઓ, કુટુંબ કળીવો. પણ વિશાળ હતો. સત માનની હવેલી હતી પણ જીવ કળુસ પ્રકૃતિનો. વિવસ ધનનો સકુપયોગ નહોતો કર્યો.

એક દિવસ શેઠ સખત માન પડ્યા ઔપધની કાર મૃત્યુની ઘડી ગણાવા માડી, પણ જીવ કેમ કરી છૂટી તેજ મા એ સતપુરુષ આવી ચઢ્યા તેમણે શેઠની નાળી લીધી.

શેઠની નાળક જમને ક્યુ કે-કેમ છે પાનાચક શેઠ. મહે માત્ર આજો દ્વારા જ જવાળ આપ્યો.

મહાત્માએ કહ્યું-માગ એક સમાજે અર્ગમાથી સ વાળ્યો છે કે દોષ આવનારની સાથે સોય મોકલી આ શેઠે જણાવ્યું-એય સાથે કઈ રીતે લઈ જવાય ?

મહાત્મા કેમ લઈ ન જવાય ? આ માની માન

શેઠે કહ્યું-આ સપત્તિ કે પુત્ર કે પત્ની, આ હવેલી કે બાગ-બગીચા કર્મ પણ સાથે આવવાનું નથી

મહાત્મા તો પછી તમારા મનને શેની મૂઝવણ થાય છે ? આટલું જો સારી રીતે સમજાઈ જાય તો તમારો છેડો પાડ થઈ જાય

શેઠ મહાત્માના કહેવાનો આશય મમજી ગયા અત્યંત મથે પણ તેમને પોતાની હાલતનું જ્ઞાન થયું સારા પ્રમાણમાં દાન-પુણ્ય કરી જિંદગીનું માર્ગદર્શન કર્યું

૬ કોપનો ત્યાગ કરવો

‘ઘન વીર વળામ્ કોપ પ્રીતિ-સ્નેહનો નાશ કરે છે કાષા ત્રિ ઘનુ પ્રયસો કરાણામ્ । માણસનો પ્રથમ નબળાનો જો કોઈ શત્રુ હોય તો તે કોપ જ છે કોપ અગ્નિની માફક સ્વયં ઉભયનો સત્તાપકારક છે જે ઘ મા અગ્નિ પ્રજ્વળે તે તો જગી જ જાય અને જો જળનો ધોળ ન મળ્યો તો પાસેનું-આસપાસનું પણ દગ્ધ કરી નાખે તેમ જ બ્યકિના દુહધમાં કોપ ઉપજે તે તો અવશ્ય સત્તાપ પામે છે પણ જો તેનો કોપ સમાવવામાં ન આવે તો અન્ય સ્નેહી-સગાઈઓને પણ પરિતાપ ઉપજાવે છે

કોપનું પરિણામ ઘટ્ટન જ કાયકર આવે છે જેમ રૂના વિશાળ દગલાને ઝાઝાવાને એક દીવાસગ્રી જ જમ છે તેમ પુણ્યના વિશાળ દગલાને કોપ દાણ માત્રમાં બાળી ભસ્મ કરે છે તેથી જ કોપની સજાયામાં કહ્યું છે કે “કોપે કોઠ પૂરવતણુ મયમ-દગ જાય

કોપ આત્મઘાતી શત્રુ છે જેમ દારૂના નશામાં પ્રાણી શાન માન શુભાશીર્વાદ છે તેમ કોપાવશ્યામાં પ્રાણી સારાસારનો વિવેક શુભાવી ગેરો છે કોપને અંગે ન કરવાનું કામ થઈ જાય છે પણ

પાછળથી ખસ્તાવનો ખર રહેતો નથી, છતાં તે રાજ્યા પછીના
હડાપણુ જેવું હોય છે કોધીન વશ કબ્બનો ઉત્તમ ઉપાય શકતા
છે 'ગમ ખાના' એ અમૂલ્ય સૂત્રને જીવનમાં ઉતારનાર
ક્રોધના માઠા ક્ષણ-વિચારથી જાગી જાય છે.

x

x

'ક્રોધ ઉપજે ત્યારે ગમ ખાવી' એવી શિખામણ એક રાજાએ
એક વિદ્વાન પાસેથી મૂલ્ય આપીને ખરીદી તેને સારી રીતે
મઠાવીને પોતાના શયનાગરમાં ગાળી હુમેશા તે વાચતો અને
તેના પર વિચારણા કરતો.

તે ગામમાં નાં લોકોએ આવી શમત શરૂ કરી રાજા
વિગેરે જોવા ગયા રાજકુમારીને પણ જવાઈ જોવાની ઇચ્છા થઈ
રાજકુમારીથી સીવેશે જવાય તેમ ન હોવાથી તેની માતાએ
તેને રાજકુમારનો વેષ પકે રાવી મોડની મોડી ગત્રી મુધી જવાઈ
આવી મોડુ પાણુ ઘણું થઈ ગયું હતું તેથી રાજકુમારી તો આવીને તે
ને તેજ વેશમાં માતા સાથે સૂઈ ગઈ ગભરો આવી જોયું તો
શયનખંડમાં પોતાની રાણી સાથે કોઈ પુરુષ સૂતેલો જણાયો
તરતજ તેણે ધ્યાનમાંથી તવવાર કાઢી, તે વખતેજ પેલી શિખા
મણ પણ યાદ આવી અત્યાગ મુધી વાચવામાં આવતી તે શિખામણ
વર્તનમાં મૂકવાનો મનસૂત્રો ધ્યેય, ને તવવાર ધ્યાનમાં પાડી
મૂકી આ વખતે ખખડાટ થવાથી રાણી સફાગી જાગી ઉઠી
રાજાને જોઈ સ્પષ્ટીકરણ કર્યું કે પુરુષવેરે જવાઈ જોવા આવેલો
આપણી પુત્રી જ છે રાજાને આ પ્રસંગે શિખામણની કિમ્ત
સમજાળી

x

x

એક તાપસ ઘરો તપસ્વી હતો નગર બહાર ઉદ્યાનમાં
રહેતો અને ઉમ તપશ્ચર્યા કરતો તપશ્ચર્યાની સાથે ક્રોધ

આશાવિક સળધ હોય છે તેવા સમયમા ક્રોધને છુને તે સમસ્ત જગતને છુતી રહે તાપસને ઉચ્ચન પરત્વે અતિ પ્રેમ હતો ક્રોધ તે જગીન્નાના પાન કે દૂધ-ફૂલ તોડે તો તેને પ્રાપ્ત આપ્યા નય તેમજ દુષ્ટ યતુ એક દિવસ રાજકુમારો તે ઉચ્ચનમા ક્રોધ માટે આવી ચઢ્યા અને રમત રમતમા જ્યા ત્યાથી ફૂલ-ફૂલ તોડવા લાગ્યા તાપમે તેમને વારવા જતા રાજકુમારો માન્યા નહી, એટલે તાપસને ખૂબ ક્રોધ ચઢ્યો તે કુહાડી લઈ રાજકુમારોની પાછળ દોડ્યો કુમારો પણ તાપસના ભયને લીધે નાસવા લાગ્યા, તેવામા વચ્ચે ખાડો આવ્યો જવાથી તાપસ ભાન ભૂ યો, ખાડામા પડ્યો અને પોતાની કુહાડી પોતાને જ વધ કરનારી નીવડી તાપસ મૃત્યુ પામી ઉઝ વિરવાળો સર્પ થયો.

પૂર્વના અજ્ઞાનને કારણે તેનું વિષ એટલું ઉઝ હતું કે જેના પર તેની દ્રષ્ટિ પડતી તે સર્વથા બગીને જમ્મ થઈ જતો દ્રષ્ટિ વિષ સર્પ તરીકે તેની ખ્યાતિ થઈ ક્રોધ પણ તેની નજીક જઈ ચાલુ નહી, ધીમે ધીમે તે માર્ગ પણ નિર્જન થઈ ગયો ભગવત શ્રી મહાવીરે તેના પૂર્વ ભવ જાણ્યો અને તેના ઉપકારાર્થે ત્યા ગયા અને કહ્યું કે ચંડકોશિક ! જૂઝ ! જૂઝ ! પોતાનું નામ સામગીને સર્પ ચમક્યો તેણે માનવીને પોતાના દુષ્ટ પાસે ઊભા રહેલા જોયા ઉઝ ક્રોધ વ્યાખ્યો અને તેમના પ્રત્યે દ્રષ્ટિ દે દી પણ ક્રોધ ન થયું એટલે ગાય લાવી જમણા અજૂઠે ડાળ લીધો તો રુધિરને બહલે દૂધની ધાગ વહેવા લાગી સર્પ શાન્ત થઈ ગયો એટલે ભગવત મહાવીરે પુનઃ કહ્યું કે-ચંડકોશિક ! જૂઝ જૂઝ ભગવતના વચનો સામગીના જ ચંડકોશિકને ઊઠાપાડ થવા લાગ્યો પગિણામે જાતિ અમળું જ્ઞાન પણ થયું અને છેવટે આરાધના કરી, અતિથય પરીપહો સહન કરી સ્વર્ગજામી બન્યો.

આ કષાયની ચોકડીમા કોધ દુઝય છે એટલે જ શાસ્ત્ર
કાશેએ તેને સર્વપ્રથમ ધ્યાન આપ્યું છે કોધને વશ કરતા
માટે હમેશા 'ક્ષમા'નું અવવળન લેવું ભેદ્ય છે

૭ અભિમાન ન ડગ્ગુ

જે મિથ્યાભિમાની હોય છે તેના હોડો વિશ્વામ કગતા નથી
અભિમાની હમેશા હલડો પડે છે અને પગિણામે પોતાનું સર્વસ્વ
ખોવે છે કહેવન ઠ કે "અભિમાનીનું ઘર ખાલી" એટલે કે
જ્યા અભિમાનનો પ્રવેશ થયો ત્યા ખીજા સદગુણો વિદાય લે
છે માણસે હમેશા લઘુતા, વિનય, નમ્રતા જ ગણવી ભેદ્ય છે
"લઘુતામા પ્રબુતા" એ કહેવતમા ઘણું રહસ્ય સમાયેલું છે

જ્યા સુધી આપણને જગતની અન્ય વસ્તુઓનું સ્વરૂપ
સમજાતું નથી ત્યા સુધી જ અભિમાન રહે છે એક કવિએ
કહ્યું છે કે-અભિમાન તો કરેકને હોય છે, પણ મૂર્ખાઓને વિશેષ
મિથ્યાભિમાન હોય છે

x

r

x

એક શેઠ નબી સ્ત્રી પરણી લા યા ઘરમા ડોઈ નહી અને
સ્ત્રી કાચી ઉમરની એટલે પાઠશામા ગહેતી એક વૃદ્ધાને શેઠ
મલામલ ખરી કે તેને ન આવડે તે શિખવતે ડોમી શેઠાણીને
સૂચના કરતી ને શિખવતી, પણ શેઠાણી જન શુભાની ને મિથ્યા
ભિમાની હતી હામી જે કાઈ શિખવતી ત્યારે કહેતી હતી કે-
એહા! એમા શુ? એ તો મને આવડતું હતું મારા પિયનમા
આમ જ થતું

વાગવાગ શેઠાણી આમ જ કહેતી તેથી ડોમીને મિજાજ ગયો
તેણે તેને બાધપાક દેવાનો નિર્ણય કર્યો તેવામા શેઠને ત્યા

હમાન આ યા શેઠે શેઠાણીને દૂધપાક બનાવવાનું મનુ શેઠાણી
સીને પૂછ્યા ગયા છેસીએ ડીક લાગ આ યો છે બાણી
પુ-દૂધને ખૂબ ઉમગવુ અને ચાર ચેર દૂધ નહે ત્યાર
ચેર મીઠું, ચે-ગી હાલ, મનુ અને ગર્ભિતા વધાર કરવો
શેઠાણીએ કહ્યું એટલું જ ને! એ તો તું બાણી હતી શેઠાણીએ
દે દૂધપાક તૈયાર કયો! મહેમાનને શેઠે જમવા બેઠા પહેલા પૂરી ને
તે દૂધપાક પીરસાણે! શેઠે શેઠાણીને મનુ “આ મુ છે? કેમ
મુ છે? દૂધપાક છે” શેઠાણીએ જવાબ આપ્યો શેઠે કહ્યું “આવો
તે દૂધપાક રોય?” શેઠાણીએ જણાવ્યું કે “ઠાગીમાએ કહ્યું તેમ
મનુ” શેઠે ઠાગી માને ગયા ને બધી હાલકન સમજી ગયા

x

x

ડેટવાક મનુષ્યો એવા મિથ્યાભિમાની હોય છે કે પોતાનામ
દરેક પ્રમાણની આવડત છે તેમ માને તે વિદ્યા શીખવ
માટે જાત્રા શ્રદ્ધિકને પણ નીચે લિખા વહી, આડાલને સિંહામ
પર બેસાડી વિદ્યા શીખવી પડી હતી અભિમાન હોય છે ત્ય
સદગુણુ આવો શકનો નથી

x

x

એક શેઠને ત્યાં સત્ત પધાર્યા શેઠે મુળી હતા વેપાર-દેજગા-
સા આગ્રનો પુત્ર-પુત્રીઓનો પરિવાર પણ વિચાળ હતો મતની
પણ પ્રેમાત્મ હતી હમણા જ શેઠે પોતાને રહેવા માટે દરેક
પ્રમાણની સનવડ સાધનવાળો વ ય બગચો બનાવેો હતો શેઠને
મનુ કે દરને ચતારને બગચો તો બતાવુ સતને શેઠે બગચે
દર્શન કરા સને માળ ફેરવ્યા બારી બારણાની ખૂણી બતાવી
બગચની મજબૂતીનું વર્ણન કર્યું લાગે રૂપિયા ખર્ચાનો
દિસાગ જણાવ્યો, પણ સતે એક પણ શબ્દ પ્રશ્ન સાનો ન કર્યો
શેઠે વિચારમા પડી ગયા સતે બગચાના મધ્ય પણ વળણ

ન કર્યા તેનાથી ન રહેવાયું એટલે મતને પૂછ્યું આપશ્રી શું વિચાર કરો છો? કેમ કેઈ જોવતા નથી? આ જગલામાં કેઈ ખામી હોય તે જતાવો મતે શ્રાવિથી જણાવ્યું કે-તું મૃત્યુ પામીશ ત્યારે તને કયા દરવાજેથી મળવો તે તે જતા યુ નહિ, એટલે તેનો હું વિચાર કરું છું

શેઠ સમજી હતા સતની આ નોકોથી તે વસ્તુગ્રિયતિ જાણી ગયા પડી સતે શેઠને કહ્યું કે-આ વિશ્વમા અભિમાન કરવા જેવી એક પણ વસ્તુ નથી વિશાળ વિશ્વના કયા દેશમા તું રહે છે તેનો વિચાર કર! તે દેશમા પણ કયા પ્રાતમા, કયા જીલામા, કયા તાલુકામા, કયા નગરમા રહે છે તેનો વિચાર કર! તારા નગરમા પણ કયા મહોત્તમા, ઈશ શેરીમા અને તેમા પણ તારું મકાન કેટલી જગ્યા રોકે છે તેનો વિચાર કર! અને તે પણ મૃત્યુ પડી તારું સગાથી નથી, માટે આ મિથ્યાભિમાનના પ્રમગો દૂર કર શેઠે છેવટે પોતાની જિંદગી સુધારી લીધી

x

x

પદમે મોઝી બહુ મહેનતુ હતો મહેનત કરીને તેણે પાંચ પૈસા બચાવ્યા હતા ધીમે ધીમે તેની પાસે ૫૦ રૂપિયાની મૂડી થઈ એટલે તે સમજવા લાગ્યો કે મારા જેવો બીજો કોઈ ધનિક નથી પોતાની બેઠક નીચે જ તે રકમ ગણી મૂકે અને જે આવે તેને તે જતાવી પોતાના સુખ ગાય

એક દિવસ એક સત તેની દુકાને આવી અહ્યા હ મેશની ટેવ મુજબ પંખાએ તો મહાત્માને પણ વાત કરી મહાત્મા સમજી ગયા કે, પ મારે નહોતું અને સાપડયું છે તેનું અણર્થ થયું છે તેણે પદમાને સાથે લીધા ને એક શેઠના જગલે લઈ ગયા શેઠની તીજેરી ખોલી તો અદર રૂપિયાના તો ચેવા જ

બયા હતા તે ઉપગત હી !, મોલી ને માણેખો પા નહોતો
પ્રમાનો ગર્વ ગગી ગયો

રાજા-મહારાજા તે દેવતાઈ મુળના હિન્દીએ આપણા પાને
પદમા જેટલી પણ મૂટી ન હોવા છતાં આપણે કેટલા ફૂલાના
ફરીએ છીએ ! તે હકીકતનો ધરો લઈ વિનય, નમ્રતા અને
લઘુતા જ રાખવી ચોખ્ખ છે

૮ માયા-પ્રપચનો ત્યાગ કરવો

કપટ, છગ-પ્રપચ, દગો, દગ તે વિશ્વાસઘાત એ બધા
માયાના જ પ્રકારો છે માયાવી-કપટી મનુષ્યનું એ લક્ષણ દેખ
છે કે-ને મુજે હમેશા મીઠું-મધુર જ ભાલે છે, પરંતુ દેન
લૂદનમા તો એર જ શરેલુ હોય છે માયાને “કાકલુ” દોરુદ્
આવે છે કાકલુ, બૂન, ત્રેત વગેરે માનવી યક્ષાતક્ષા દરે કે
ગડગડાટ કરે છે તેમ માયાવી માનવી પણ બોલ-બોલ દરે દરે
છે શાસ્ત્રકારોએ તો ધર્મક્રિયામા પણ “માયા” કે વર્તુલ
કરી છે માયાપૂર્વક તપ કરવાથી શ્રી મલિનાથ કહે
“શ્રીવેદ” પ્રાપ્ત થયો હતો

x

x

એ જ દોમીમાનો દીકરો માલો પછો ત્યાં જીવે જીવે
પ્રાપ્ત ના કરી કે-માલો દીકરો સાજો થયે ત્યાં જીવે જીવે
રોટલી ચડવીશ દેવયોગે છોકરો સાજો થયે જીવે જીવે
મૂટી ગયા, પણ છોકરાને ખબર કે મારી કોઈ રીતે જીવે
લીધી હતી તેણે માને યાદ કરાવ્યું કે-તે દેવે જીવે જીવે
છુ બાધા ક્યારે પૂરી કરવી છે? જાતે જીવે જીવે
કે બેટા, આજ જેવડી રોટલી ચલી હશે? જીવે જીવે

લાવવો ? અને વગી પરમાત્માને ઘેર સેટવીનો ક્યાં તૂટે છે ?
 રામીએ આ રીતે પરમાત્માને ઉતરવાનો પ્રયાસ કર્યો

છોકરો મોટો થયો બહુ ફાડતો તે જ વાગી ને પ્રાણ
 છૂટી ગયા લોકોએ રામીમાને કહ્યું ગાંડી માવના તાંત્રી મેવ ।
 જેવી માવના ગંધીએ તેણે કદા મળે

૯ કલેશ-કુસપ ન કુવો

“સપ ત્યા જ પ” એ કહેવત તર્કન સાચી છે જ્યારે
 ધરમા કે કુટુંબમા કે પડે છે ત્યારે તેને નાશ પામવાનો સમય
 આવે છે પથર ઘણો જ મજબૂત હોય છે, પણ જ્યારે ફાડ પડે
 ત્યારે તેમા પણ ઘાસ જેવી વસ્તુ ઊગી શકે છે એનો અર્થ
 એટલો જ કે બગવાન મનાતા ધરમા કે કુટુંબમા કે વાદમા જ્યારે
 ફાટફટ પડે છે, ત્યાર નમાવો વિરોધી વર્ગ ફાવી જાય છે

અંગ્રેજીમા પણ કહેવત છે કે, Union is Strength એ જ
 મોગમા મોટું બળ છે એક તાગવો સહેવાઈથી તૂટી શકશે,
 પણ તે જ તાતણાઓથી વણાએલું કાપડ ફાડવા માટે ખતર હોવા
 પડે છે, તે જ મપની કીમત સમજાવના માટે પર્યાપ્ત છે શાસ્ત્રમા
 પણ કહ્યું છે કે વળા મથે જાતિ । કલિયુગમા સપ-સગકૂન એ જ
 ખખડ સામર્થ્ય છે મહાન કાર્યવાહક સગકૂન જ કાર્ય સાધી
 શકશે ઝાઝી કીડીઓ એકઠી થાય તો વિષધર સપને ફોલી ખાય

કલેશ-કુસપ એ જ નર્વ કુખનુ મૂળ છે કુસપના કારણે
 ઉપગ્રીયત થાય કે તરત જ તેને કું દરવા શક્ય પ્રયાસ કરવો
 જ્યાં નિત્ય દત-કત્તે કે કળઓ થનો હોય ત્યાં લક્ષ્મી ગૂંથી
 ચમ્પી નથી, “કુસપે ગોળાના પાણી પણ મુગઈ જાય એ
 કહેવતમા ઘણું જ રહસ્ય સમાયેલું છે

એક શ્રીમાનને પુષ્પ ધન-સપત્તિ હતી ઉત્તરાવસ્થામાં એક દિવસ શેઠને સ્વપ્ન આવ્યું લક્ષ્મીજીએ કહ્યું કે-હું હવે વિદાય થવાની છું તમારે જોઈએ તે એક વરદાન માગી લ્યો શેઠ એક દિવસની મુદત માગી બીજે દિવસે શેઠે દીગ્ગજોને એકા કરી, સ્વપ્નની હાકલ જણાવી કેઈએ ઘર, કેઈએ જમીન, કેઈએ તદુજની, સૌ સૌની કપતા મુજબ માગવા કહ્યું, પણ શેઠને તેથી સતોષ ન થયો શેઠની નજર સોથી નાના પીકરાની વહુ પર પડી તેને જણાવ્યું કે-બીજી બધું માગવા કરતા ઘરમાથી મપ ન જાય તે માગો શેઠને વાત ગમી ગઈ ફરી વાર નાનિકે લક્ષ્મી આવના શેઠને વરદાન માગવા કહ્યું શેઠે કહ્યું-મારે બીજી કંઈ નથી જોઈતું ફક્ત મા. ઘરમાથી સપ ન જાય તેટલું કરો લક્ષ્મીએ કહ્યું તમે આ શું માગ્યું ? તમે તો મારા પર જ ભાગી નાખ્યા જે ધનમા સપ હોય ત્યાંથી હું કંઈ ગીતે જઈ શકું ? સપ છે ત્યાં જ લક્ષ્મીનો વાસ છે

૧૦. કલ્પ ૮ (આજ) ન આપણ, ખૂર ન ચિતવણ

સ્વર્થ સાધવા માટે ઢોઢ પણ ઉપર જોડું દોષારોપણ ન કરવું આજ કે કલક ચંદ્રવાથી પ્રાણીને મરત્યુ પામવા નેનું દુખ થાય છે બીજાનું ખૂર કરવા કે ઇચ્છતા આપણ જ ખૂર થાય છે મહાપુરુષોનું કહેવું છે કે થાય તો બીજાનું બહુ કરો, નર્મનર મોત નહો, પણ બીજાના પર જોગ આગ કે કવક મળવી નિર્ધાર મર્વનાશ ન વહોરી લ્યો

શાસ્ત્રોમા અન્યને આજ આપ્યાના કાગળે પડીના જવમા તેના કડવા દૂગ લોગળ્યાના ઘણા ગ્દાન્તો આવે છે સતી મીતાને પૂર્વજવના કારણે જ કવક આવ્યું આજ આપવાને કા પે જ મતી શીવવનીના કાઠ કપાયા સગી સુભદ્રાને મુનિ-તિવક

લાવવો ? અને વગી પરમાત્માને ઘેર રોટલીનો કચા તૂટે છે ? ટાંચીએ આ રીત પરમાત્માને ઠેનશવાના પ્રયાસ કર્યો

ઠોકરો મોટો થયો બહુક ફાટતા તેને જ વાગી ને પ્રાણ છૂટી ગયા લોકોએ ટાંચીમાને કહ્યું ચાચી માવના તાંચી મેંવ । જેવી માવના ગળીએ તેવું કળ મળે

૯ કલેશ-કુસપ ન કુવો

“સપ ત્યા જ પ” એ કહેવત તદ્દન માચી છે જ્યારે ઘરમા કે કુટુંબમા ફૂટ પડે છે ત્યારે તેને નાશ પામવાનો સમય આવે છે પરંતુ ઘણો જ મજબૂત હોય છે, પણ જ્યારે ફાડ પડે ત્યારે તેમા પણ ઘાસ જેવી વસ્તુ ઊગી શકે છે એનો અર્થ એટલો જ કે બગવાન મનાતા ઘરમા કે કુટુંબમા કે રાષ્ટ્રમા જ્યારે ફાટફૂટ પડે છે, ત્યારે નમાલો વિરોધી વર્ગ ફાવી જાય છે

અમેરિકામા પણ કહેવત છે કે Union is Strength અપ એ મોગામા મોટું બગ છે એક તાતલો સહેવાઈથી તૂટી શકે, પણ તે જ તાતલોથી વણાએલું કાપડ ફાડવા માટે કાતર લેવી પડે છે, તે જ સપની કી મત સમજાવવા માટે પર્યાપ્ત છે શાસ્ત્રમા પણ કહ્યું છે કે કલા મય નતિ । કલિયુગમા સપ-સગદૂન એ જ ખરખરો સામર્થ્ય છે મહત્તિ રામનાથકા મગદૂન જ કાર્ય સાધી શકે જાગી છીડીઓ એકઠી થાય તો વિવધર સર્પને દોહી ખાય

કલેશ-કુસપ એ જ સર્વ કુળનું મૂળ છે કુસપના કારણે ઉપનિષત થાય કે તરત જ તેને ફૂટ કે વા શક્ય પ્રયાસ કરવો જ્યાં નિત્ય દત-કેવલ કે કળઓ થનો હોય ત્યાં લક્ષ્મી રહી શકતી નથી “કુસપે ગોળાના પાણી પણ સુખ જાય એ કહેવતમા ઘણું જ રહસ્ય સમાયેલું છે

એક શ્રીમાનને પુખ્ત ધન-સર્પિત હતો. એક દિવસ શેઠને સ્વપ્ન આવ્યું. લક્ષ્મીજીએ કહ્યું કે, હવે વિદાય થવાની છુ. તમારે જોઈએ તે એક વાદન રાખી. એક દિવસની મુદત માગી જીએ દિવસે શેરે રાત્રે એક મગ, સ્વપ્નની ખરીકન જણાવી કોઈએ ક, કોઈએ ક, કોઈએ તુરમ્તી, સો સોની પના મુગલ નસા. શેઠ શેઠને તથી સતોષ ન થયો. શેઠની નજર કોઈ નહોતી. વહુ પર પડી તેજી જણાવ્યું કે-જીજી જાણુ મારા મનમાં સપ ન જાય તે માગે. શેઠને વાત તમીર કરી. લક્ષ્મી આવના શેઠને વગદાન માગ્યું. શેઠની જીજી કંઈ નથી જોઈતું. કહ્યું માગવ મારું નહોતું. કહ્યું લક્ષ્મીએ કહ્યું તમે આ શુ મનુ? શેઠે કહ્યું કાગળી નાખ્યા જે ધરમા સપ હોય ત્યાં હું. શેઠે કહ્યું શકું? સપ છે ત્યાં જ લક્ષ્મીનો વસુ.

●

૧૦ ઠંડક (આળ) ન આપતું, ન ચિતવતું

સ્વાર્થ સાધવા માટે કોઈ પણ વસ્તુ, દેવ, ગૌરવ કરવું આળ કે કવક ચઢવાથી મળતું નથી. જેટલું હુબ થાય છે જીજીનું જુરો કેવાં મનુષ્યો જુરો થાય છે મહાપુરુષાનું કહેવું છે કે જુરો જુરો નહીંનગ મોન રહો, પણ જીજીના રહે. જુરો કે ચઢવાની નિયત મર્વનાથ ન વહેતી છે.

શાસ્ત્રોમા અન્યને આળ આપવાનું નથી. ઠંડવા દેવા જોગબ્યાના ઘણા દંડ નથી. પૂર્વભવના કારણે જ કલક અનુસર આપવાને સતી શીવવતીના કાઠા કપાળ મુનદાને.

સળધી જે કવક ચદયુ તે 'આજ' નુ જ પરિણામ જગતમા દ્રુકામા દ્રુકી કહેવત છે કે- 'ખાડો ખોદે તે જ પડે' આ ઉક્તિમા ઘણો પરમાર્થ સમાયેલો છે પોતાના લાભની ખાતર અન્યને આજ-પ્રક ચલાવતા આપણે જ તેના શોગ બનીએ છીએ જૂરુ ચિતવનારને જૂરો જ બહવો મળે છે

x

x

એક ખેડૂતે ખેતરમા ચોડી વાવી હતી પાંઠ ઘણો સારો હતો, પણ ચોર લોકો હંમેશા ચોરી કરી બાચ ઘણી ચોરી ગળી પણ ચોર લોકો પાછલા રહેતેથી પેગી પોતાનુ કામ કરી લેતા ખેડૂતે ચોરોને ફસાવવાની યુક્તિ કરી પાછલા ભાગમા એક લાખી ખાઈ ખોદી અને તેના પર ખડ દાકી માટી નાખી દીધી

રાત પડી પણ ખેડૂત ઘરે ખાવા ન જઈ શક્યો એટલે પટલાણી ભાત લઈને નીકળ્યા વિચાર્યું કે પાછલા રહેતેથી જ જવા દે, જલદી પહોચી જવાશે પોલ દુકો ગગડાવતા ગગડાવતા ચોરોના આવવાની રાહ જોઈ રહ્યા હતા તે તરફ જ તેમની નજર હતી તેવામા અચાનક ખાઈ પાસે ધબાકો થયો પોલ તો ચોરોને પકડવાની હોશમા લાકડી લઈને દોડ્યા, પણ જઈને જુએ છે તો પટલાણી ખાઈમા પડ્યા હતા ભાત ગધી વેરાઈ ગયો હતો. પટલાણીને બહાર કાઢ્યા, પણ પગ ભાગી ગયા હતા પોલ નિરાશ થઈ ગયા તેનાથી જોણાઈ જવાયુ કે-ખાડો ખોદે તે જ પડે

x

x

તાજેતરની જ હપીકત છે ડીસાકેમ્પ ત ૨૮ રડાની રજાક ખૂબ વધી ગયેલી જોભોભોવ ઉદરકાળા જતા ■ દગ્ગનો નાશ કરવા માટે મુખ્ય ખેડૂતે સોમવ નાખીને ગળ વેચાઈ કરી ગળ લઈને તે ખેતર ગયો ને શેઢે શેઢે ગળ વેરતા ગયા ઉદરકા રાજ પીવા આ યા અને રાજ પીધી કે તગ્ત જ ત્યા ને ત્યા જ ઢંગી પડવા લાગ્યા

ખેડૂતને ઊંચી જોવાદના બગદની સારી જોડ હતી તે જાણના
ખેત મા ચરના હતા ખેડૂતને તેનો કંઈ ખ્યાલ ન હતો તે તો
ગળનો કંઠો શેઠે મૂંડી કામ પ્રસંગે વાડીએ ગયો તેવામા બને
બગદોએ આવી કંઠામા મોટું નાખ્યું અને રામ પીવા માંડી
પાચ-દશ મિનિટમા તો બગદોને ઝેર ચડી ગયું ખેડૂત આવે
ત્યા તો બને બગદો જમીન પર ઢગી પડ્યા હતા

x

x

એક પુરોહિતની પત્નીએ અતકાળે પોતાના પતિને જણાવ્યું
કે-માન એકના એક પુત્રનું જીવનું જેમ જતન કર્યો પુત્ર મોટો
થયો તેને પરણાવ્યો પુરોહિતે બીજી વાર ન પગલુવાનો નિશ્ચય કર્યો
હતો, પણ સગાવડાવાં અને મ્નેહી-સબીઓએ ખૂબ આગ્રહ
કર્યો અને પુરોહિત ફરીવાર પડ્યા, છતાં પુત્ર પર જેવો ને
તેવો જ પ્રેમ હતો જમવા પણ સાથે જ બેસતા

નની પત્નીને જોરમાન પુત્ર પર ખ્યાલ ન આવે, અધૂરામા પૂરું
તેને પણ પુત્ર અવતર્યો અને પિયરીયાની અવગી સલાહ મગવા
લાગી જોરમાન પુત્ર જોરમાન માને પણ માતા જેટલું જ માન
આપતો, પરંતુ નવી માની દષ્ટિ ફરી ગઈ હતી તેણે તેને કોઈ પણ
પ્રકારે મારી નાખવાનો મનસૂઆ કર્યો

એકદા પર્વ પ્રસંગે દૂધપાક-પૂરીનું જમણ હતું આગલા
દિવસથી જ નવીનું મન બગડ્યું હતું મોર્ચ તૈયાર થઈ ગઈ
બાપ દીકરા બને જમવા બેઠા પુત્રને મોટો વાટકો અને ધણીને
નાનો વાટકો દૂધપાકનો મૂંચો તેવામા તેણીનો પુત્ર રોષા લાગ્યો
એટલે છાનો ગળવા મેડી પર ગઈ

દગમિયાનમા પુત્રે કહ્યું કે-ગઈકાવથી પેટમા જરા-જરા દુખ
છે એટલે દૂધપાકનો મોટો વાટકો નહીં ખવાય તેના બાપાએ કંઈ
કે-લાવ તારો મોટો વાટકો, મારો નાનો વાટકો તું

વાટકા બદલી નાખી બનેએ ખાલુ શરૂ કર્યું રાત્રિનો સમય હતો મહેજસાજ અધાર પલ્લ હતું નવી ધોરે આવી અને સાત પીરમ્યા, પલ્લ વાટકા બદલાઈ ગયા છે તેની તેને ખબર ન રહી થોડી વાનમા તો ધણીને ઉવટી થવા લાગી રંગે-રંગે એર બ્યાપી ગયું નવીની નજર હવે વાટકા પર પડી તેના હોશ-કોશ ઊડી ગયા અને આ બાળુ તેના પતિના પલ્લ પ્રાણ આપ્યા ગયા નવી ગભગણી પાછળ વાડીમા કૂચો હતો તેમા જ પલાળ્યું ધળાકો સાલમી પુત્ર દોડ્યો, પલ્લ ઓગમાન માના પ્રાણ ધણીના પ્રાણની પાછળ આડ્યા ગયા હતા

૧૨ પરનિર્વા ન કરવી

નિર્દકલુ કામ સોનાના કથોળામા પાગલના મેવ ભરવા જેવું સ્તુતિ કરનાર કે નિંદા કરનાર જેની સ્તુતિ કે નિંદા કરે છે તેને મૂળ સ્વરૂપમા જાણ્યે જ ઓળખે છે, માત્ર પોતાની મતિ-કમપનાથી જે ઠીક-ઁઠીક લાગ્યું તેની સ્તુતિ કે નિંદા કરવા લાગી જાય છે જનમવાહ જ એવો છે કે તેને એક બાળુ ઢગી જતા વાર નથી લાગતી કહેવત છે કે-

મુઠ્ઠી સ્તુતિ ન દૂનાતુ નહિ નિંદાથી ગભરાતુ,
ગણી પન્નાવ એ બેને, સ । આનદમા રહેધુ

આ જગતમા સવ શુણી કોઈ પણ વ્યક્તિ નથી, ફક્ત સર્વજ્ઞ વીતરાગ પરમાત્મા " સર્વશુણી " ની કોઠિમા આવી શકે કોઈ ને કોઈ વ્યક્તિમા કોઈ ને કોઈ દોષ તો રહેવો હોય જ, પરંતુ તેની નિંદા કરવાથી ઊવટો આપણને ગેલ્લાજ થાય છે પારકી નિંદા કરવી એટલે પોતાના ઘરનો સાણુ લઈ પાનખના મેલ ધોવા જેવું કાર્ય છે નિંદાને " કર્મચક્રમા ની ઉપમા આપવામા આવી છે નિંદા કે સ્તુતિમા સમવૃત્તિ રહેવી ધણું જ મુશ્કેલ કાર્ય

છે શ્રી પાર્થનાથ જાગવ તે પોતાને ઉપસર્ગ ક'નાઝ કમઝ પગલે
અને ઉપસર્ગ-નિવારણ કરનાર ધર્મોદ્ધર ઉપર સમવૃત્તિ જ ગાળી
હતી ન તો કમઝ પગ દેવ કર્યો, ન તો ધરણેદ્ર પગ રાગ ધાગ્યુ કર્યો

x

x

ગામમા એક સતપુરુષ હતા. નાના બચ્ચાઓને એકત્ર કરે,
કંઈક હિંતિખામણ આપે, વાર્તા કહે અને પ્રસાદ વહેચી સહુને
રાજી કરે

એક વખત પર્વને પ્રસંગે ગામના ઐથીનો પુત્ર સારા સાગ
ધરેણા પહેરી સતપુરુષની મહુનીમા આળ્યો. જતી વખતે સતતા
હૃદયમા વિચાર આળ્યો કે- સ્નામા કોઈક આ ગાગકના ધરેણા
ઉતારી લેશે અને આજરુ માગી જશે એવું જોવા ગાગકને પાસે
જાવાની તેના ધરેણા લઈ લીધા

ગાગકે ધરે આવી તેની માને વાત કરી બસ, માજીએ વાત
વહેતી મૂકી મોટા સતપુરુષ થયા છે, ગાગ દીકરાના ધરેણા
ઉતારી લેના શરમ ન આવી તે જેમ તેમ જોલવા લાગી આખા
ગામમા વાત પ્રસંગી ગઈ ચોડી વાર શેઠ ધરે આળ્યા તેમજો પણ
જેમ તેમ ગાલીપ્રદાન કરવા માહયુ અને મત પાસે જવાળ
માગવા ઉપજ્યા

સતને કાને વાત આવી ગઈ તેજો શેઠ આવના જ ધરેણા
સોપી દીધા અને બધી હકીકત કહી સજાગી શેઠ તો ખુશ-ખુશ
થઈ ગયા ગામ પણ સતની દીર્ઘદષ્ટિની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા
માજી પણ હવે પ્રશંસાના પુષ્પ વેરવા લાગ્યા અને રાખની બે
મૂઠી ભરીને કહ્યું “એક મુનિ ઢરનારના શિર પર અને ગીજી
નિદા કરનારના શિર પર નાજી છુ મારે મન તો બને સરખા છે

૧૦. મુખ-દુ ખમા મન્તોપ રાખવો

મુખ અને દુ ખ એ પૂર્વના પુણ્યનું જ કારણ સમજી દુ ખમા દીનતા ન ધારણ કરવી કે મુખમા છદ્દી ન જવું. દુ ખ એ દુઃકૃત્યનું જ પરિણામ છે એમ સમજી પાપથી પાછા ફરવું અને ધીરજ ધારણ કરી સુકૃત્યોમા મન પરોવવું. આપણા કરતા ખીજા બધા મુખી છે એવું નકામા માનના હોઈએ છીએ, એથી આપણે નિરતર અસતોષની અગ્નિમા શેડયા જ કરીએ છીએ. મુખી મનાતા માણસને શુભ રીતે તેના મુખની વાત પૂછતો એટલે તેમના મનમા રહેલા અનેક શુભ દુ ખો તમારી પાસે પ્રકાશમા મૂકશે તેમજ તે તમારી જાત કરતા પણ પોતાને વિશેષ દુ ખી માનશે હશે.

મુખના અભિમાનથી કદી છવકાઈ ન જવું, કારણ કે જાણ્યું મુખ તો ક્ષણિક છે. સિદ્ધિના શાશ્વત મુખની પાસે ચક્રવર્તીની ઋદ્ધિ-સિદ્ધિનું અપૂર્વ મુખ પણ અનતમે ભાગે ગણત્રીમા આવી ચકતું નથી ત્યારે આપણા જાગ જ ગણા કે વાડી વણકા શા હિસાબમા?

મુખ કે દુ ખની મિથિતિમા સતોષ ધારણ કરવો, એ જ એકતાની નિશાની છે સન્તાપ્યમ્ પુરપ્ત્ય પમ્ નિધાનમ્. સતોષ એ જ માનવ જાતનું ઉત્કૃષ્ટ નિધાન છે.

x

x

એક દામી ૭ મેશા ગભાની શય્યા તૈયાર કરતો એક ફિવસ તને થોડી વાર સજની શય્યામા સૂઈ જવાનું મન થયું તાજાને આવવાની વાર હતી એટલે બે મિનિટ પથારીમા આજોવાનું શરૂ કર્યું તેવામા તેને ઊંઘ આવી ગઈ સજા આવી પહોંચ્યો અને પોતાની શય્યામા દામીને સૂતવી જોઈ તેના ગુસ્સાનો પાગ ન રહ્યો સેવકને બોલાવી, દાસીને ઉઠાડી ત્યાં ને ત્યાં જ દશ કોરડા મારવાનો હુકમ કર્યો.

એક એક કોરડો વાગતો જાય અને દામી રોતી જાય દશમે કોરડે તે ખડખડા હમી પડી ગબને આદ્યર્થ થયું રોવાને જાહે દાસીને હસવું કેમ આવ્યું ? કારણ પૂછના દાસીએ કત્યુ કે-
 કમ્પ્રે બિનિટ આ શર્યા પર સૂવાથી મને આટલી શિક્ષા મળી,
 તો જે આ શર્યા પર હ મેશા સૂતા હશે તેને કેટલી શિક્ષા ભોગ
 વની પડશે ? આવો વિચાર આવતા જ મને રોવાને જાહે હસવું
 આવ્યું આ હકીકત સામળતા જ ગબના દુઃસ્વપ્ન-અશુ બિઘડી ગયા
 રાતને જાન થયું કે-દાણિક મુળની પાછળ દુ ખના દુ ગગ હોય છે

x

x

દુ ખના મમયમા આપણા કરતા વિશેષ દુ ખની સ્થિતિને
 વિચાર કરવાથી હ મેશા આપણા દુ ખનો જાગ જોણે વાય છે

એક તવગર શેઠ, સામ્ય પલગતા સામાન્ય ગિતિમા આવી
 ગયા પગે પહેરવા જોડા પલ્લુ નહોતા ગદ્યા તેથી તેમને ઘણું
 દુ ખ થયું હતું એ વખત તેમને પોતાની ગિતિ માટે ઘણું
 લાગી આ યુ જોડે મદિમા પગમાત્માને પ્રાર્થના કરવા ગયા
 મદિર પામે જ બને પગે લગડા બિહુને ચાચના કગના જોયો
 એટલે મદિરમા જઈ પરમાત્માને ધન્યવાદ આપવા લાગ્યા કે-હે
 પ્રભો ! તારો મા ! પગ કેટલો ગંભીર ઉપકાર છે કે કરવા-કરવા
 માટે તે માગ બને પગો તો મલામત રાખ્યા છે

x

x

મુખ અને દુ ખ ઉભયમા હમેશા સન્તોષ ધારણ કરવો,
 મ જુ કે પુરુષાર્થે કરવા છતા જાગ્યમા જ હોય તે પ્રભાણે ફલ-
 સિદ્ધિ થાય છે આ મ જાધમા નીચેના ઉદાહરણો મનન કરવા
 યોગ્ય છે

એક પડિતે ત્રણ પાસે જઈ કથા કરવાની માગણી કરી
 ગળા કજીસ પ્રતિતિનો હતો, જોડે તેણે પ્રથમ તો ના પાડી

પગ્નતુ પડિતે ઘાગ્રો આગ્રહ કયો ત્યારે મનએ પૂછયુ-કયા કગવાનું શું લેયો ? પડિને કહ્યુ-તેનો આજથી થો વચાર ! જ બાગ્યમા હશે તે પૂર્ણાનિમા મળશે

બાવપૂર્વક પડિતે કયા વાણી સમાપ્તિનો દિવસ અર્થે નાનએ પોથી પર ક્રમ એકે ઉપિયો જ મૂયો પડિત તે લઈ ચાલતો થયો મહિના દિવસના મીધાના પાચ રૂપિયા વાણીયાના લેણા થયા હતા તેને એક રૂપિયો આપી દીધો ને હતુ કે-આ પોથી ચાર રૂપિયામા મળો, જ્યારે આગે ઉપિયા આપુ ત્યારે મને પાછી આપને વાણીયે પોથી રાખી લીધી ને મીધુ મોકલી આપવા કહ્યુ પડિત તો પોતાના ઉનારે આવ્યો ગયો

એક રૂપિયો આપ્યા પછી રાજને પમ્તાવો થયો તેને થયુ કે-પ્રાણલુપ્ત દિવ દુભાયુ ત હીક નહીં તેણે એક ઢોળામા સોનામહોરો ભરી, તે બધ કરી એક બિહુકને આપ્યુ

વાણીયાએ નોકરને સીધુ આપ્યુ અને શાક લેવા માટે બે પેસા રોકડા આપ્યા નોકર મીધુ લઈને આવ્યો તેવામા ઢોળાવાળો બિહુક મળ્યો શાક તરીકે તે ઢોળુ લઈ લીધુ નોકર કે બિહુક બનેમાથી દોષને પણ ખબર નથી કે ઢોળામા શું ભર્યું છે ? નોકરે સીધુ ને ઢોળુ પડિતજીને આપી આવતી પકડી

પડિતજીએ સોઈ બનાવી ઢોળુ સુધારતા તેમાથી સોના મહોરો નીકળી પડી પડિતજીએ પરમાત્માનો પાડ મા પો સામે ફરવા જતા રમ્તામા રાજ મળ્યા રાજએ પડિતજીને ઝોળણી લીધા પડિતજીને ખુશ-ખુશાવ જોઈ રાજએ હકીકત પૂછી પડિતજીએ અચથી ઇતિ સુધી હકીકત જણાવી દીધી

બાગ્યમા હોય તો વિના પરિશ્રમે પણ લાભ થાય છે

એક કઠિયારો ઘણો જ ગરીબ હતો. જગવમા જઈ, લાંડા કાપી લાવી વેચે ત્યારે માડ એક ટક ખાવા પૂરતું મળે એક દિવસ દેવ-દેવા જગવ પથી પસાગ થઈ રહ્યા હતા તેવામા રક કઠિયાને બોઈ દયા આવી દેવીએ દેવને તેને મુખી કરવા કહ્યું દેવે કહ્યું-તેના નમીંગમા જ દુખ લખાયેલું છે દેવીએ ફરી આશ્વ કયો એન્દ્રે દેવે જે બાળુએ કઠિયારો પસાગ થવાનો હતો તે બાળુ પોતાનો હાથ ફેંકયો ભાગ્યવશ કઠિયાગને તેની નજીક જતા એવો વિચાર આવ્યો કે-આધળા કેમ આવના હશે ? તેની ખાત્રી માટે તેણે પળ આખે મીંચી આવવા માહયુ અને તે હાર તેની નજરે ન ચડ્યો દેને દેવીને કહ્યું-એણે તેના નસીબની જાલિહારી

છતા દેવીએ તેને મુખી કરવાનો પોતાનો અમલ આણુ રાખ્યો એટલે દેને તેને ચિતામણિ આપ્યો ચિતામણિ મળે એટલે તો પૂછવું જ શું ? કઠિયારો જે વિચારે તે થઈ જાય થોડી વારમા એક સુદર ખગલો થઈ ગયો, હિંદોળા ખાટે જઈને સૂતો વળી વિચાર આવ્યો કે-ખૂબ થાક લાગ્યો છે કોઈ પગ દામે તો સારું ત્યાં તો અપસરા હાજર થઈ પગ દાખના લાગી દેવીએ કહ્યું હવે તમે એને ખરેખર મુખી કર્યો દેવે કહ્યું-તેના નસીબની હકીકત તો બે

તેવામા એક કાગડો ત્યાં આવી “કા-કા કા” કરવા લાગ્યો કાગડાના કઈંશ અવાજથી કઠિયારાના આનંદમા ભગ પડવા લાગ્યો એન્દ્રે તેને ઉડાડવા વારવાગ પ્રયાસ કર્યો, પણ કાગડાએ તેને પજવવા માહયો એટલે છેવટે કાગડાને તેણે હાથમા ગ્રહેવા ચિતામણિનો ઘા ડ્યો

ચિતામણિ જતા જ ગઈ લીલા સંકેલાઈ મઈ કઠિયારાખાઈ હતા તેવા ને તેવા જ પોતાની નગરી પાસે આવી ઊભા

ભાગ્યમા ન હોય તો કઠિયાગની માફક સાપડેલું પણ એણે આપ્યું જાય

૧૩ વૈભવમા પણ વિનય-નમ્રતા ગમવી

“ મુખનું સાધન ધર્મ છે ” એમ વિચારી સુખી અરુચામા પણ વિશેષ પ્રકારે ધર્માચરણ કરવું ભોગ-વિવાનો અને રંગ-રાગમા અમૃત માનવજીવન વેટરી ન નાખવું પુણ્યાનુમારે સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે એટલે અભિમાનને વશ બની ઉદ્ધતાર્થ કરી પણ ન કરવી જેમ જેમ વૈભવ-વિલાસ વધે તેમ તેમ વિશેષ ને વિશેષ પ્રમારે વિનયશીલ બનવું એ જ ખરેખર શોભારૂપ છે આ સગંધમા આમૃતદા (આળા) નું ઉદાહરણ યથાર્થ જ છે જેમ જેમ આગે કેરીથી વ્યાપ્ત બાનો હોય છે તેમ તેમ તે નીચે નમે છે તેમ મનુષ્યે પણ પોતાની સારી નિયતિમા હમેશા લઘુ-વિનયી બનવું જોઈએ

x

x

એલ્લિક સમને મુદ્દા ઉપવન હતું જેક પ્રકારના ફળ ને ફૂલો તેમા થતા વગી બારે માસ ફળે તેવા આળાઓ પણ ખતા આ ઉપવન પર સખ્ત ચોકી-પહેરો પણ રહેનો એક બાગડી ભગેશા આ વાંડી સાદસૂક કેવા આવની તે સગર્ભા હતી એકના તેને કેરી ખાવાનો દોહદ ઉત્પન્ન થયો નમ્રતાના ગર્ભાયા સિવાય કોઈ પણ અળે કેરી મળે તેમ ન હતું અને રાતના આળાની કેરી લઈ શકાય તેમ ન હતું તેણે પોતાના પતિને આ હંકીકન જળાવી બગીચે કંઈ કે-રાખને ખગર પડે તો મેલ જ આવે, છતાં બગીચે ઘણો આયત્ન કર્યો બગીચે “અવનાગિણી” એટલે નીચે નમાવવાની અને “ઉત્પાતિની” જાણે ચળાવવાની એમ બને વિદ્યા આવડની હતી રાત્રિના સમયે બગીચા બકાર બિના સ્ત્રીને વિદ્યવટે કેરીઓ બહુ કરી પોતાની ખીનો દોહદ પૂરે કેવા લાગ્યો. પાચ-સત દિવસ બગીચા થયા ત્યાં રાત્રિને ખગર પડી કે-કેરીઓ ચોરાય છે સખ્ત જાહેરખા દોવાથી કોઈ ઉપવનની

અદર પ્રવેશી શકે તેમ નહોતું ચોરને પકડ્યો કેવો ગીતો? મહા
 બુદ્ધિનિધન મત્રીશ્વર અભયકુમાર બગીને સુકિતથી પગડી પાડ્યો
 તેની પામેથી સર્વ હમીકત જાણી વર્ષ નાજ પાસે હાજર કર્યો રાજ્યએ
 દેહાનંદી શિક્ષા કરી અભયકુમારે શ્રેણિક ગજવીને જણાવ્યું -
 મહાજ, પહેલા તેની પાંચે જે વિદ્યાઓ છે તે આપ શિખી
 હ્યે, પછી માર્ગની સગતનો અમલ કે જો રાજ્યને તે વાત ઠીક
 લાગી તેણે ભગો પામે વિદ્યા શિખવી શરૂ કરી, પણ અશમાત્ર
 યાદ ન રહે એટલે અભયકુમાર કહ્યું-રાજાનું! આપ સિદ્ધામન
 પર બેા છો મને ભગી બિરો છે, તેવી સ્થિતિમા વિદ્યા ન
 આવડે આપે વિનય દર્શાવ્યો જોઈએ તેને સિદ્ધાસને બેસારો
 અને આપ તેની પાસે ઠીકા રહો તો જ વિદ્યા સાધ્ય થશે તે
 પ્રભાણે કરતા જ રાજ્યને જ ને વિદ્યા આવડી મમ્ ત ત જ તેને
 દાસીએ ચઢાવવાનો હુકમ કર્યો એવે વચ્ચે અભયકુમારે કહ્યું-
 રાજાનું! ભગો તો આપનો વિદ્યાગુરુ થયો છે, તેને દેવે શિક્ષા
 ન હોય શુનદસિદ્ધા આપો કહેવાની મતવળ એ છે કે-સત્તાના
 સિદ્ધાસને જ્યાં મુખી શ્રેણિક ગજવી બેઠા હતા ત્યાં મુખી વિદ્યાને
 એક અક્ષર પણ ન આવડ્યો, પણ વિનય દર્શાવો પોતે નીચે ઉતર્યા
 અને ભગો પગલે પૂજ્યબુદ્ધિ દર્શાવો કે શીઘ્ર વિદ્યાપ્રાપ્તિ વર્ષ
 વિનય એ જ ખરેખર વશીકરણ સમાન છે

●

૧૪ ઉત્તરપોરી ન કુચી-પ્રામાણિકપણુ ન ચૂકવું

સામાને છેતરવા માટે તેની પા ત્યાં ખુશામન કરવી પડે છે
 ખરેખર રીતે તો સામાને છેતરવા જતા પોતે જ કમ્પાય છે, પણ
 આ હંકીકતણુ પરિણામે જાન યાય છે કમળાજી બિઠાડી પડી જતા
 આગરુ જાય છે અને કોઈ પણ વિદ્યાસ કરતું નથી અપ્રમાણિક
 માણસ કૂડ-કપટ કરી લાજએ રૂપિયા બેગા કરે છે છતાં તેની

તુ-છા સતોપાની નથી જ્યારે પ્રામાણિક માણસ જપતો
કરી સતોપ માને છે પહેલો ગૃહસ્થ કઠાય સોનાની
જમતો હશે તા બીજાને પીત્તના ધાગમા તો ભોજન
જને જણા ખાય છે તો ખરા પાણુ પહેવાને જ જાળને
પાર નથી, જ્યારે બીજો મસ્તી અનુભવે છે અરખર રી
સાનુ મુખ બીજે જ ભોગવો શકે છે

પ્રામાણિકતા એ વહેલી નદી જેવી છે એક વખત
આજરે જ ધાર્મ ગઈ એટલે હ મેશને માટે ધ ધ
ચા યા જ કદે છે અમેજમા કહેવત છે *Honesty*
best policy પ્રામાણિકતાથી શરૂઆતમા થોડું સફ
પ્રસંગ આવશે, પણ પરિણામે તેમા સફળતા જ છે

x

x

એક ગરીબ માણસે પોતાના દિકરાને ધ ધા માટે
વાણિયાની દુકાને મૂક્યો વાણિયાને કાપડની માગી-
દુકાન હતી થોડા દિવસ બાદ એક સ્ત્રી તેની દુકાને
આવી વાણિયાએ કાપડ જતાબધુ અને છેવટે તે સ્ત્રી
પસંદ કરી, તેના પૈસા પણ આપી દીધા તેવામા પૈ
તે સ્ત્રીને ક્યુ જાહેન, લાવો તો તમારી સાડી જોઈ
દાખા છે તે બજાવા દઈ અને તેણે એક સાડી જ

વાણિયો તો જોઈ જ ગયો તે વખતે તે કંઈ પ
પણ છાકવે સાજે ઘરે ગયો ત્યારે તેને એક ચીટી
તે તેના બાપને અ પદા કહ્યું ચીટીમા લખ્યું હ
ગંદો ગયો છે, પ્રમાણિક પદ છે, જણ્યો પણ છે,
જણાતો નથી બાપે ચીટી વાળી છોકરાને તેનું
દેકરે જની હતી તે બધી હરીમા કદી સજાગવી

ગરીબ પિતાની આખમા હર્ષના આસુ આવ્યા તેો કહ્યું
બેગાં સારુ થયું આ પ્રમાણિકતા જ આપણી માચી મૂડી છે
અને તે જ સારુ બાણત છે

પત્રી તે છોકરાએ જીદી નાનકડી દુકાન કરી અને તેના
પ્રમાણિકતાને કાળે તેનો રોજગાર જામી પડ્યો

૧૫ વડીલની આજ્ઞા ન લોપવી

આપણાથી વયોવૃદ્ધ, જ્ઞાનવૃદ્ધ કે ગુણવૃદ્ધ પુરુષની આજ્ઞાનું
મંદી પણ હિં વધન ન કરવું આજકાલ નૂતન શિક્ષિત વિદ્યાર્થીઓ
પૂર્વ પોતાના માતા-પિતાની કે અધ્યાપકની આજ્ઞાનું છડેચોક્ક
અપમાન કરે છે, પણ તેના સંસ્કાર્યને વિચારતા નથી, જેથી
પરિણામે પસ્તાવાનો પાર રહેતો નથી સુસ્ત જને પોતાને કહેવામાં
આવતી હકીકતમાં કંઈક પણ ભાવ છુપાયો છે તેનો જ વિચાર
કરવો અને તે પ્રમાણે અમલ કરવા ઉત્ત થવું સંસ્કૃતમાં એક
કહેવત છે કે-આજ્ઞા ગુરુણાં ભવિવાળીયા ।

x

x

એક શ્રીમત શેઠને એકનો એક પુત્ર હતો જૂન મોઢે ચઢાવેલો
ફર્જનેલી સોજનથી તે એક પણ બાળતમા અધૂરો ન હતો
જીગારી, મિદાજ ભોગી અને વેશ્યાગારી પણ હતો શેઠનો અત
કાળ નજીક આવ્યો એટલે પુત્રને બોલાવી વ્યમનો તજ દેવા ઘણું
મમલાવ્યો, છતાં પુત્રે તેના પિતાને સતોષ ન આપ્યો છેવટે
તેને ચાર પ્રતિજ્ઞાઓ લેવડાવી કે (૧) જીગાર રમવાનું મન
થાય ત્યારે જીગારીના ઘરે જમવાના સમયે જવું (૨) મીઠાઈ
ખાવાનું મન થાય ત્યાં જોપોરે કઢોઈની દુકાને જવું (૩)
વેશ્યાની સાથે મન થાય ત્યારે સવારે જવું

હલકા સિપાઈ વિજેની માથે ઝામ પાડ્યા પછી જ સગત કરવી બાદ શેઠ મૃત્યુ પામ્યા

ચોડા દિવસ વીત્યા પછી પુત્ર જુગાગ ગમવાની ઈચ્છાથી જુગારીને ઘરે ગયો તેના ઘર જતા કંઠગી મિથિતિ જોઈ અત્ય માટે ધણી-ધણીઆણી કલક-કકામ કરતા હતા, છોકાઓ રડતા હતા અને ઘરમા કંઈ પણ ઠેકાણું ન હતું

ત્યાથી તે કંદોઈની દુકાને ગયો મગગતી ચૂવ પાસે કંદોઈ જોઈ હતો પત્નીનાના ટીપા મીઠાઈમા પડતા હતા અને કંદોઈના કપડા ઘાળી જેવા હતા આ દૃશ્ય જોતા જ તેને ઊભટી થવા માટી કંદોઈના વાસણો જોતા તેને સૂગ ઉપજી

ખીજે દિવસે સવારે વેશ્યાને ત્યા ગયો તો વેશ્યા વાઘરણુ જેવી દેખાણી વેશનું ઠેકાણું નહોતું વાગ પણ લઘ-વધ હવામા ચારેકોર ડિકતા હતા મોડું જોયું તો તદ્દન કંદુરુ આ દૃશ્ય જોઈ તે ત્યાથી તગ્ત જ નાશી છૂટ્યો

એક વખત પોતે ભોજન કરતો હતો તેવામા ઝોળખીતો મીપાઈ કોર્નો સમન્ન લઈને આ યો તેણે કહ્યું કે-ભોજન કરીને આવુ છુ, પણ સીપાઈ હલકી જાત તેરો તો તેને બાવડે પકડીને અધવચ્ચેથી જ ડિલો કર્યો અને કોર્મા લઈ ગયો જૂની ઝોળખાણુ નેવે મૂકી દીધી

પુત્રને હવે જાણર ખગર પડી કે પિતાએ મરતી વખત આવેવ ચારે શિખામણુમા કેટલુ રહસ્ય બધુ હતું

૧૬. કુવની મર્યાદા ન લોપવી

પોતાના ઉચ્ચ કુલને શોભે તેવી રીતે વ્યવહારમા વતન કરવુ શરમ-નમ્રતા-લજ્જાનો કદી પણ ત્યાગ ન કરવો આજકાલ

પહેલા, ઓઠવામા, બોલવા-ચાલવામા જોટલી ગધી ઉર ખવના ને હિલતાઈ વધી ગઈ છે કે પોતાનું કુળ કેવું છે? કઈ નાતિમા પોતે જ રમે છે? તેનો વિચાર જ નથી રહેતો. તેવી જ રીતે દેખાદેખીથી ખાવામા ભક્ષ્ય-અભક્ષ્યનો પણ વિવેક જળવાનો નથી કુળને ક્વક ન લાગે તેવી રીતે હાપગપૂર્વક બોલવું, ચાલવું ને વર્તવું.

જરાક છૂટ લેવાનું મન થયું જોટલે છિદ્ર પડ્યું એક છિદ્ર પડતા પાગવાર છિદ્રો પડવાનો સભવ નહે એ આમા શું? એમ વધતા વધતા ફજેત થવાના પ્રસંગો પ્રાપ્ત થાય છે, માટે મુર પુરે કે સ્ત્રીએ પોતાના કુવાચાર મુજબ વર્તવું

x

x

એક ખાખી જાવાને ધીમે ધીમે ધનનો મોહ લાગ્યો જાવા ને ધન ત વાતનો મેગ ન મળે, કારણ કે તેનો કુવાચાર એવો કે માગી-લીખીને ખાણ ને ઈશ્યનું બજન કરવું માયાનો મોહ લાગતા તેણે પોતાના કુવાચારનો ત્યાગ કર્યો અને ધીમે ધીમે એ ગીની બેગી કરી હવે તેને ગખવી ક્યા? પેટી-પટાગમા અખય નહીં કે કોઈની દુકાને થાપણ તરીકે મૂકાય નહીં, કારણ કે તેથી તો તેની ફજેતી ને નિંદા જ ને થાય જાવાજીએ જટાને ખૂબ લાણી કરી અને તેની વચ્ચે મચવાઈ નહે તેમ સો ગીની મૂકી

જ્ઞાન-પૂજન છૂટી વખતે પણ તે એની સલામ સખતો અને વહન પણ એવી રીતે કરતા કે ગીનીઓ જટામાથી સરકી ન પડે એક ચતુર વાણીયો આ રીતજાન જોઈ ગયો એક વાર સતાર્ધને તેણે એ ગીનીઓ જોઈ લીધી ખીજે દિવને તે ખૂબ આગ્રહ કરી, આમત્રણ આપી જાવાને પોતાના ઘરે જમવા તેડી લાવ્યો સારું મારું સોજન કરાવી, જાવાજીને પણ જ પર મુવાડ્યો હવે વાણીયે પોતાનું કપટ-નાનક શરૂ કર્યું

સ્ત્રીને શિખરી રાખ્યા પ્રમાણે વાણિયાએ જહારથી આવો ખૂમ પાડી-પેલી સો ગી રીતો લાવ 'લાવી આપુ છું' કહી સ્ત્રી ઘરમા જઈ આવી અને કહ્યું કે-અહીં ગીની નથી વાણિયાએ કહ્યું-હમણા જ ગણીને ઘરમા મૂકી છે, જાણ કયા ?

વાણિયાએ ધમાધમ કરી મૂકી માણસો ભેગા થઈ ગયા વાણિયાએ કહ્યું-હમણા જ ગણીને મેં ઘરમા મૂકી છે, જાણ કયા ? અને તેણે તો દેખાવની ખાતર લોકોની દેખના જ સ્ત્રીને મારવા માડી લોકો વચ્ચે પડ્યા અને સ્ત્રીને આજ્ઞા ઘરમા ફરી તપાસ કરવા કહ્યું બધું તપાસ્યું પણ ગીની મૂકી હોય તો નીકળે ને ?

આ ધમાધમથી જાવાણ જાગી ગયા લોકોને ભેગા થયેલા જોઈ આશ્ચર્ય પામ્યા વાત જાણી વાણિયાને કહ્યું કે-હેજો અમારું કમડવ તથા લગોટી હવે તેની સ્ત્રીએ જતાજા પાઠ મજબૂતો તેણે તાફકીને જાવાણને કહ્યું-કમડવ ને લગોટી ગુ જોવે ? તમારી જટા પણ જોવી પડશે સો ગીની જાણ કયા ?

જટાની વાત આવતા જાવાણ ગભગયા પાતાની પોલ ખુલી થઈ જશે અને આટલા બધા માણસો વચ્ચે ફરેની થશે તેવા વિચાર થી તે કંઈક ધૂનવા પણ લાગ્યા તેણે કહ્યું કે-જુઓ અમારી જટા છ માસથી ગાંધેલી છે, તે કોઈ પણ તીર્થના દર્શન કર્યા પછી જ છોડી શકાય

લોકોને હવે જાવાણ પર વહેમ આવ્યો તેમણે કહ્યું કે-જાવાણ, વાણિયાની શકા નીકળી જાય જટા ઠોડીને જતાવી દોને એટલે પત્યુ જાવાણ તો કાપીએ તો લોહી પણ ન નીકળે તેવા ફિક્કાફસ થઈ ગયા લોકોનો વહેમ હવે મજબૂત થતો ગયો અને ચાર-પાંચ મજબૂત માણસોએ જોગથી જાવાણની જટા છોડી તો સો ગીનીનો ઢગલો થઈ ગયો લોકોએ કહ્યું-વાહ સાધુ-જાવ વાહ ! જાવાણ લાચાર થઈને ચા ચા ગયા

ખાખી જાવાની ફેરેતી કદન આચા-વિરુદ્ધ વર્તન કરવાથી
 તે સો ગીની રાખવાથી પોતાની અમૂલ્ય આજીવન પણ ગુમાવી

x

x

એક સન્યાસી ધૂમ તપશ્ચર્યા કરતા પવતની સુદામા જ
 નાન ધરીને જોના એક વખત તે નજીકના શહેરમાં આત્યા પણ
 જમ જનુ હોવાથી તેના પ્રગટ તપથી ખૂબ અકળાઈ ગયા
 તા પર કોઈ ઝાડ ન જોના એક ખેતરમાં વૃક્ષો જોઈ ત્યા
 શ્રાન્તિ લેવા જોના

તે ખેતરની જાણુમાં જ સ્થિતિનો વાડો હતો તેના રખે
 ને ધણુ દે-ખરે જોપોરે જાણુના ખેતરમાં ઝાડ નીચે કોઈ
 ડું છે તો તેના દાનત મારા સ્થિતિ ચોરી જવાની જ હતો,
 જાન આવા સખત તપમાં ખેતરમાં કોણ આવે ? તેણે ધીમે
 મિ જાવી, કંઈ પણ પૂછ્યા વિના જ સન્યાસીના માથા પર
 બી લાકડી ફટકારી

સન્યાસીએ તે રખેવાળને કંઈ પણ ન કહ્યું ફક્ત પોતાના
 ને કપડાં આપ્યો કે-જો તું સીધો ગમે ત્યાં યો કે બેઠો હત
 માગ ન જારો પડત પડત જમીન કે કોઈ આગા-આખરા
 એ વિસામો લીધા હત તો રખેવાળ આવી જુન ન કરત આડે
 ને આવવાથી જ માનવીને નુશ્ચાન થાય છે

નાય વયા વિવનદ્યનાય । જવા માટે એક જ રાજમાર્ગ છે,
 અને આપણા પૂજ્ય પુરુષો ગયા છે કે જવા માટે દિશા
 સ્પષ્ટ કરી ગયા છે તે જ રસ્તો જઈ કુલ-મર્યાદા ને આચરણનું
 કલ્પ કલ્પ

નદી, પર્વત, વૃક્ષો જવી અનનન વસ્તુઓ પણ પોતાનો બેગ આપી બીજાની નેવાઈ પોતાનું નર્વન-વ અર્પણ કરે છે, અર્થાત્ પત્રોપકાર કરી દૃતદૃત્ય જાને છે તો એવન ને જ્ઞાનવાન મનુષ્ય ॥ તો એ ક્રુષ્ક જાને ઠકે-તણે હી પણ ઉપકાર ન ભૂવવો જોઈએ

પોતાની ઉપર ઉપકાર ન કર્યો હોય છતાં મામા માણસ ઉપર ઉપકાર કરે તે ઉત્તમ મનુષ્ય જાણવો પોતાના પર કંઠેલા ઉપકારનો જાણવો પ્રત્યુપકારથી વાળે તે મધ્યમ માનવી જાણવો પશ્ચાત્ પોતા પર કરેલા ઉપકારનો જાણવો અપકારથી વાળવો તે તો અધમ માણસની કોટીમા ગણી શકાય

૧૬ મમકિલ-પ્રાણિના ત્રણ અંગ

(૧) નુદ્ધ દેવની સેના કે વી-રાગ દેવ અને મહાદોષથી રહિત નિર્દોષ, નિષ્કલંક, મવજ્ઞ, મર્વદર્શી બીતરાગ પરમાત્માની જ પશુ પામના-સેવા કરવી, અન યજ્ઞાવે તેમનું જ ચરણ કરવું

કાઠનું નાવ પોતે તરે છે અને નાવમા ઠેઠેલા બીજાને પણ તારે છે, પણ પત્થરનું નાવ પોતે ભૂડે છે અને સાથોસાથ પોતાનો આશ્રય હીધેલ પ્રાણીઓને પણ બૂકાડે છે તેની માફક જે રાગ દ્વેષ અને મમાભિવાદથી રહિત છે તેવા દેવો પોતે તરે છે અને મોહ-માનાસરત પ્રાણીને પણ તારી શકે છે પણ રાગ, દ્વેષ અને ક્રૂર સ્વભાવવાળા પત્થરના નાવ સરખા અથ મિથ્યાત્વી દેવો અથને તારના કદી સમર્થ થતા નથી જેઓ પોતે લપટી હોય, ભોગ વિવાગ માણતા હોય, રોદ્ર સ્વરૂપી હોય તેઓ સમ્યક્ તરણોપાય ઈ રીતે દર્શાવી શકે ?

ઈશ્વર, પરમેશ્વર કે ભગવાન ગમે તે નામથી જેવને ઝોળખવામા આવે તેમા કંઈ મહત્ત્વ નથી, કારણ કે નામ તો એક

પ્રકાશની સજ્ઞા છે પરન્તુ મહત્ત્વની હમીકત તો એ જ છે કે-તેઓનું સ્વરૂપ યા ચાગ્રિ આદર્શ અને યથાર્થ હોવું જોઈએ જો આદર્શ દેવનું સ્મરણ, પૂજન કે આગાધન ન કરવામા આવે તો તે અમશ્ય, પૂજન કે આગાધન શકરીના ગળે લગ્નતા આચળની માફક નિ થક છે

જ્યારે આપણે સુવર્ણ ખરીદીએ છીએ ત્યારે પૂરેપૂરો કમ મૂકાવી ખાત્રી કરીએ છીએ, હી ૧ કે મોતી લઈએ છીએ ત્યારે ભારીકાર્મથી પરીક્ષા કરીએ છીએ, ઉત્તમ વસ્ત્રો વેચાણ લઈએ છીએ ત્યારે તેનું પોત, મુલાયમતા અને ટકાઉપણું વિગેરેનો વિચાર કરીએ છીએ પરંતુ જે પગ્માત્માના અવવળનથી ભવનો નિમ્તા પામી શકાય છે તેવી અતિ ગણત્વની બાબત સમગ્ર આપણે તદ્દન ઉપેક્ષા જ રાખીએ છીએ

તેથી જ બાગલોવાના બોધને માટે દીવાદાહી મળ્યા વિશ્વ થ મહર્ષિઓએ અને શિષ્ટ પુરુષોએ કરમાવ્યું છે કે -

સર્વજ્ઞો જિતરાગાદિ-દોષલ્લેગોમ્યપૂજિત ।

યથાસ્થિતાર્થત્રાદી ચ, દેવોર્જન્ પરમેશ્વર ॥

સર્વજ્ઞ, રાગાદિ દોષોને છોડનાર, નલોક્યપૂજિત, સત્ય તત્ત્વના જ પ્રકાશક-પ્રરૂપક એવા અરિહંત પરમાત્મા જ ખરેખર પરમદેવ છે

(૨) સુગુરૂની સેના-જોડો ધૂળતા શિળાનું ટોચ, ન્યાપારમા નિષ્ણાત થવું હોય, ડૉક્ટર કે વકીલની કીર્તી મેળવવી હોય પણ અધ્યાપકતા અવવળન વિના સમ્યક્ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થઈ શકતું થી ફક્ત પુસ્તક વાચી જવાથી બોધ પ્રાપ્ત થતો નથી કે તથાપ્રકારના નિષ્ણાત બની શકાતું નથી તેવી જ રીતે ફક્ત ધાર્મિક પુસ્તકો વાચી જવાથી ધર્મનું સાચું સ્વરૂપ સમજી શકાતું નથી

૨૦ શુદ્ધતા તજવી

હલકી ગનોવૃત્તિ કે નીચ શુદ્ધિના ત્યાગ કરવા, અત ક જ નિમળા પી ગલીર સ્વભાવવળા બનવુ પારકી નિદા કરવા નહિ તેમજ પારખ છિદ્રો ભેવા નર્મી પોતાનું તંગજ પાગકાનું ક યાજ કેમ થાય તેવો જ પ્રયત્ન સાચા દિવથી કરવો

૨૧ પન્હોડનો ભય ગખવો

હીન કર્મ કે દુરુદ્દત્ય કરવાથી પરભવમા તિર્કચ કે નન્ધા કાન્મા દુ જો સખન કરવા પડશે, તેવો વિચાર કરી પ્રથમથી જ એવુ વર્તન કે આચરણ રાખવુ કે જેથી આ ભવ ને પરવાવ બને સુધગી શકે નામ્નિક ગણાતી પ્રજા પણ હવે પરવોડ, પરભવ ને કર્મની સત્તા સ્વીકારવા લાગી છે તો જાપરો આચારિત મા જન્મેલા લોકોએ તો સમજી-વિચારીને જ કોઈ પણ પ્રકારનું દુકર્મ કે દુચાર ન જ કરવો જોઈએ

૨૨ માર્ગાનુમાગીપણુ યાને નીતિમય જીવન

આજકાલ કેટલાય લોકો ખૂબ પાડે છે કે-લોકોમાંથી નીતિનુ તત્ત્વ ઘટતું જાય છે જ્યાં જોઈએ ત્યાં અન્યાય, અનીતિ, વિશ્વામ ધાત લાયકશ્વત, દગો, કપટ, બેજસેગ વિગેરે નજરે પડે છે કેટલાક લોકો પોતાની છટકામરી માટે “સજેગો”ને દોષ કાઢી બચી જવા માગે છે, પણ જેન ધર્મના “કર્મના સિદ્ધાંત” પ્રમાણે તેવો બચાવ બ્યાજબી કરતો નથી

જેન સિદ્ધાન્તમારોએ “નીતિમય જીવન” ઉપર ભાર આપ્યો છે સમસ્ત માનવ જીવન પર ઊંડા દષ્ટિપાત કરી માનવ જીવનનું પૃથક્ક વ કી જીવનને પૂણ નીતિમય બાવવા માટે પારીર

(૧) ન્યાયથી દ્રવ્ય મેળવતું-માલિકનો દ્રોહ કે વેા, મિત્રોને ંગવા, વિશ્વાસુ આપુસને દેવવા, કોઈ ને કોઈ ખર્ચ પ્રકારે ચોરી કરવી, લાચ લેવી, ભોગભોગ કરવી, એકને બદલે બીજી વસ્તુઓ અપવી, બાગી નીમા ગોટાળો કરવો, ધર્મ નિમિત્તે પૈસા કમાવી પોતાના અગત ઉચ્ચેગમા લેવા, ખોટી સાક્ષી પૂરવી, ખોટી સલાહ આપવી, દાણચોરી ંવી, વિગેરે અન્યાયના અનેક પ્રમરણો ત્યાગ કરવો વિશ્વાસઘાત હજો કે પ્રપચથી અવિશ્વાસ ઉત્પન્ન થાય છે અને એક વાર અવિશ્વાસ ઉત્પન્ન થયો કે એ વખતના જાતી ગયેવા વેપાર-ધધા-રોજગાર પણ તૂટી જાય છે, તે તો આપણા મર્વના અનુભવની હકીકત છે

અનીતિથી મળેલા દ્ર વ્ય માટે આપણામા જુની જુની ખેંચવો પ્રચલિત છે કે-“ ચોરીનું ચકાળે જાય, પાપી હાથ ઘમનો થાય ” “ દૂધના દૂધમા અને પાણીના પાણીમા ” “ હજો વેાઈને સગે નહિ ” “ લૂણી ધરોને તાણી જાય ” આનો અસ્થાયી એ છે : અનીતિ-અ યાયનું દ્રવ્ય કદી ટકી શકતું નથી

“ ધર્મગિંદુ નામક અથમા કહેવામા આવ્યું છે કે-કુલ પંપરાથી ઊતરી આવેલો અને નિદા વગરનો વ્યાપાર કરવો આનો ક્ષવિતાર્થ એ છે કે-પોતે બાપ દાના ધધામા ટેવાઈ ગયેલ રોવાથી વિશેષ કાફા માનવા પડતા નથી અને તેવો ધધો જલદ હાથ ભેમી જાય છે, પણ આધુનિક યુગમા એવો “ મેનીયા (માનમિડ રોગ) લાગુ પડી ગયો છે કે-“ બાપદાદાના દૂધમા કઈ ખૂટી મસાય ? ” એને કુબારના છોકરાને આજે માસ્ત થવું ગમે છે, ખેડૂતા દીકરાને અમલદાર થવું પસંદ પડે દે દરજના દીકરાને ડૉક્ટર થવાની આકાંક્ષા રહે છે, લુબારના દીકરો ને વ્યાપારી થવું ગમે છે એને તેનું પરિણામ એ આવ્યું છે કે પોતાના વારસગત વેપારને બંદો ખીજા ખીજા વેપારની શોધ

કવચી "ધધાનુ મોડવ" તૃતી ગયુ અને નવ્યવચ્ચા જિલી
 ધ, બેકાનીના જન્મ થયો અને સમાજરચના હાલક-હાલક થઈ
 ધ પરિણામે લોકોને ચેતકેન પ્રકારેણ દ્રવ્યોપાર્જન માટે અનીતિ-
 ન્યાયનો આશ્રય લેવો પડે છે, જેનું પરિણામ છેવટ તો
 ખરાબક જ નીવડે છે

માથ કે અન્યાયનું દ્રવ્ય ધરમા આવતા જ મનોવૃત્તિમા
 પ્રકૃતિક દેરફાર થાય છે અન્યાયનું દ્રવ્ય મળતા જ નાટક,
 સ્નેહ જોવાની, ભોમ-વિલાસે ગાળવા ॥ ઇચ્છા થાય છે અથવા
 ॥ વૈચ-દૈક ના છીલ કરવા પડે તેની છીમારી આવી પડે છે
 એમ અને અન્યાયના દ્રવ્યની અમર ઉપર એક નાની પણ ગમ્ભીર
 નીચે પ્રમાણે છે

એક રાત્ર અને તેના ધર્મશુરુ વચ્ચે ન્યાયી અને અયાયી
 ॥ ય સળધી ચર્ચા ચાલી નાનને તે સળધમા પૂર્ણ ખાત્રી
 ॥ ધની ઇચ્છા ધર્મ પોનાના જે એવકને બોલાવા એકન ગજ
 ॥ દની એક મોનામહોર આપી અને છીલ નેવકને એક પિતિ
 ॥ મ ગૃહસ્થના ઘરની સોનામહોર આપી તે જાનેને સૂચના કરી
 ॥ જમહારવાળી મોનામહોર એક તપસ્વો જાવાને આપવી
 ॥ ને, યાપી ગૃહસ્થની સોનામહોર માછીમારને આપવી અને
 ॥ નુ શુ પરિણામ આવે છે તે શુભ રીતે જોઈ ગળને જાહેર કરુ

પવિત્ર નીતા કિનાર પૂણી ધખાવીને, નેત્ર મારીને ધ્યાનમા
 ॥ એક યોગીને જોઈ પેલા સેવકે ધીમેથી તેની પાને જઈ
 ॥ જાડા રાગી સોનામહોર યોગીની દષ્ટિ પડે તંબી રીતે મૂડી
 ॥ પાને વૃષ્ટી એથે સતાર્થ ગયો થાડો સમય વ્યતીત થતા
 ॥ બાજુ ઉઠતા જ યોગીએ સૂર્યપ્રકાશમા જળકાત મારતી સોના
 ॥ મહોર જોઈ મોઈ દિવસ રૂચિયાનું પણ દર્શન નહીં કરેવ હોઈ
 ॥ યથાનક સુવણ મહોર પ્રાપ્ત થતા યોગીએ વિચાર્યું કે-મરુ-

મારી તપશ્ચર્યાથી શિવજી પ્રસન્ન થયા છે અને તેમણે આ સોના મહોર મને જાદીસ કરી છે

સુવર્ણમહોરને સ્પર્શ કરતા જ યોગીના શરીરમાં એક હળવો આચકો આવી ગયો, રોમાન્ચ ખડા થઈ ગયા અને હવે આ સુવર્ણમહોરનું શુ કંઈ તેનો વિચાર કે વા લાગ્યો ઘણા વિચારો અને નક્કી કર્યું કે-ઘણા દિવસ તપશ્ચર્યા કરી છે, ફૂલ-ફગ ખાધા છે તો આજ તો આ સુવર્ણ મહોરથી મિષ્ટાન્ન ખાઉં અને વિલાસ માણુ. યોગી તરતજ ઊભા થયા, પુનઃ જ્ઞાન કરી લીધું પહેલાથી મીઠાઈવાળાને ત્યાં સ્વાદિષ્ટ મીઠાઈ ખાધી અને જાણેલા પૈસા લઈને ગયા વેશ્યાને ત્યાં થયેલ લોભ-વિવાસ માણી યોગી પાછા નદી-કિનારે પહોંચી ગયા રાજસેવકે ગુસ્સા રીતે આ જાણ સમાચાર જાણીને તે હકીકત રાજાને નિવેદન કરી

જીજ્ઞા સેવકે નદીમાંથી માછલા પકડતા એક માછામારને તે સોનામહોર આપી દઈ આવેલો થયો અને ગુસ્સા રીતે તેની ચર્ચા તપાસવા માઠી પ્રાત કાળમાં જ અચાનક સુવર્ણમહોર મળતા જ માછીમાર અભાગ થઈ ગયો. ન્યાયી ગૃહસ્થની તે સોનામહોર હોવાથી તન્ત જ તેનું વિચાર-મચન ફરી ગયું માછીમારને થયું કે-દિવસ-ભર માછલા પકડું છું ત્યારે માઠા આજીવિમનું પૂરું થાય છે ત્યારે આજે તો અચાનક જ પદર દિવસની આજીવિકા એક સાથે મળી ગઈ ચાલ, આજે તો પાપનો ધધો છોડી જ દઉં ઘરે આવી સ્ત્રીને વાત કરી સ્ત્રીએ કહ્યું કે, હવે પદર દિવસ ચાલે તેટલી રોજ મળી ગઈ છે તો હવે આપણે માછલા મારવાનું જાણ કરીએ અને જને પતિ-પત્ની મજૂરી કરી આજીવિકા ચલાવીએ અને તે દિવસથી તે માછીમારે જાણને લાગે ચઢાવી રીધી રાજસેવક તે હકીકત પણ રાજાને જણાવી રાજાને નીતિના દ્રવ્યની ખાતરી થઈ આવી જ બીજી હકીકત “હેલાક” શ્રેષ્ઠીની

છે તેની સોનાની પાચોરી તગાવમા નાખી દેવા છતા ફરી-ફરીને છેવટે તેમના જ હાથમા આવી, માટે ક્ષણિ-મુખરેતા અ યાચી દ્રવ્યને નાપિ પણ હાથ ન લગાડે એ માર્ગાનુસારીનું પ્રથમ પગથિયું છે

(૨) ગિર્યાચાની પ્રથ સા કન્ની-જ્ઞાની, ક્રિયાવાન અને ઉત્તમ આચરણવાળા પુરુષો શિષ્ટ કહેવાય છે તેમના આચરણ-વર્તનની હ મેશા પ્રથ સા કરવી કાણ કે શુભવાન પર પ્રેમ રાખનાર શુદ્ધિનું અનુમોદન કરનાર અને શુભ મહત્ત્વ કરનાર છેવટે શુભવાન બને છે, માટે જ શુદ્ધિ-શિષ્ટ પુરુષની પ્રથ સા કરવી

(૩) સરખા કુળ-ગીવનાળા અ ય ગોત્રી સાથે પણ વિવાહ કરે—સ્ત્રી ભર્તારને એક સરખો જ ધર્મ હોય તો કદી તકરાર થવાનો સંભવ નથી તેમજ એકબીજાને સહાયભૂત નીવડે એક જ ગોત્રમા વિવાહનો નિષેધ છે, કારણ કે તેથી સતતિ અ પશુની અને અગમ્ત બને છે સરખા કુળ-ગીવનો અર્થ એવો છે કે, સ્ત્રી પૈસાદારની પુત્રી હોય અને પતિ સામાન્ય સ્થિતિનો હોય તો ઝઘડો થવાનો સંભવ રહે છે પતિને કદી માનહાનિ પણ સહેવી પડે તેવી જ રીતે પતિ શ્રીમત હોય અને સ્ત્રી સામાન્ય સ્થિતિની હોય તો પણ કલેશ થાય છે, અણમનાવ રહે છે અને તેવા કેસમા કોઇ કોઇ વાર “ હટાછેડા ” જેવો અનિચ્છનીય પ્રસંગ પણ બને છે

વેશ અને ભાષાની બિડાતા પણ વિવાહસંબંધમા ન હોવી જોઈએ પતિ કન્ની હોય અને પત્ની જ ગાળી હોય, પતિ શુજરાતી હોય અને પત્ની તેલુગુ બોલતી હોય, પતિ મરાઠી હોય અને પત્ની અંગ્રેજી હોય—તેવા કેસમા વિસવાહ વધી પડે છે કોઇ કોઇ વાર આત્મજ્ઞાતિય અને આતરઆતીય લાભ થાય છે પણ તેના ક્ષામાદાભ તો સરવાળે જ નાણી રમાય

આપણા પૂર્વજોએ આ જાધા પ્રત્યેનો દીર્ઘ-દિથી વિચાર કરીને જ વિવાહના પ્રયત્ન પાટ્યા છે વિશેષમાં એ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે મૂર્ખ, નિર્ધન, દૂર દેશમાં રહેનારો, અને સાથે વેરવિરોધ કરનાર તેમજ અનેક ભાષાવાળો, અતિ શૂરવીર અને કન્યા કરતા નણગણી ઉમરવાળા પતિને કન્યા આપવી યોગ્ય નથી.

(૪) મરત્ત પ્રમત્તના પાપથી ઠરવું—પાપના અનેક પ્રકારો પૈકી માત્ર વ્યસન મહાપાપ છે ૧ જુગાર, ૨ માસવાદાન કરવું, ૩ દારુ પીવો, ૪ વેશ્યાગમન કરવું, ૫ શિકાર કરવો, ૬ ચોરી કરવી અને ૭ પરસ્ત્રીગમન કરવું—આ સાત મહા વ્યસન છે, કુ ખાધી છે અને પરિણામે ૫ ભવમાં નારકીના ઘોંટાળામાં સંકળ કરવા પડે છે.

જુગારનો અર્થ માત્ર પાના ઝમવા એવો જ નથી પરંતુ આધુનિક યુગના આકર્ષક, તેજી મદી, ઘોડકોડ, સટ્ટો વિગેરેનો તેમાં સમાવેશ થાય છે, આવા ધધામાં બે ટકા કમાવાનો અને અઠાણ ટકા ગુમાવવાનો જ સંભવ રહે છે આવા વ્યસનવાળો ઝડપથી ઠગાળા ગળી જાય છે અને તેમ જન્મ પછી ચોરી, ભગાઈ લૂટફાટ વિગેરે વ્યસનો તેને લાગુ પડે છે, જેને પરિણામે કોઈ કોઈ વાર “જેલના મહેમાન” પણ બનવું પડે છે સદૃશી પૂરપૂરા પાપમાલ ચર્ચ ગયાના અનેક દાખલાઓ આપણી નજર સામે જ બની રહ્યા છે તેમાં વિશેષ પૂરાવાની કોઈ જરૂર નથી.

મામમક્ષણથી નિર્વેયતા અને ક્રૂરતા આવે છે લોહુપતા પણ વધે છે મદિરા-પાનથી શરીરારોગ્ય જગડી જાય છે પેંસાતુ પાણી વાય છે અને નશાના આવેશમાં મા કે બહેન, પિતા કે વડીલની મર્યાદાનું પણ જ્ઞાન હેતુ નથી પરસ્ત્રીગમન કે વેશ્યાગમન, શિકાર કે ચોરી એ પણ પ્રતિષ્ઠાની હાનિ કરે છે, માટે ગૃહસ્થે દરેક “પાપને સાપ” ગણી તેનાથી સો ગાઉ દૂર જ રહેવું

(૫) પ્રમિદ્દ દેગાન્યાનુ પાવન જનુ-ને પ્રદેશમા વસતા હોઈએ તે દેશમા નિંદાપાત્ર ન થવાય તેવી ગીતે વચ્ચ, આભૂષણ વિગેરે પહેગ્યા લૌકિક શિવાજીનો લગ જગવાથી લોકોની ઇતગણ વહોગવી પડે ■ અને કોઈ કોઈ વખતે મહત્વના ડાર્યો પણ માર્યા જાય છે

(૬) કોઈના પણ અનર્જનાદ (નિંદા) ન બોલવા-વિકાસની હચાવાગાએ કદાપિ કોઈનું પણ વાકું ન બોલવું, તેમા ય ખાસ કરીને સાધુ, માધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, રાજા, પ્રધાન કે જાડરીના તો અવર્જવાદ બોલવા જ નહીં જસ જેમ રૂધ પીવે ■ અને પાણીને ત્યજી દે છે તેમ સત્જનન પુરુષે હલકી વાત ત્યજી દઈ શુભ તત્ત્વ જ દૃષ્ટિ દોઢાવવી કદાચ નિંદા કર્યા સિવાય રહી ન શકાય તો આત્મનિરીક્ષણ કરી પોતાની ભૂલોની નિંદા કરવી નિંદા એ મૂડી ઝીજ છે અને તેથી જ શાસ્ત્રકારોએ તેને મોગમુ માપ ન્યાનકે મ્દુ છે

(૭) યોગ્ય ધ્યાનમા ઘર બાનનુ-ને ધ્યાન અનિ ખુલુ હોય, અનિ શુપ્ત હોય કે અયોગ્ય પાટોશવાળુ હોય તે ધ્યાન અયોગ્ય ગણાય છે જે સ્વાન ખુલુ હોય, ત્યા ચોરીનો વિશેષ ઉપદ્રવ રહે ■ અત્યાગના યુગ-પિત્તે જધાયેવા પ્લોટમા અવા નનવાર ચોરી થતી સાબળીએ છીએ, કાનુ કે તદ્દન નજીક નજીક ઘરો ન હોવાને કારત્તે ચોરને નાગીજવાની વિશેષ અનુ દગતા રહે છે વગી કોઈ કોઈ પ્રમગમા તો પડજેના પ્લોટમા જાણુ રહે છે તેની પણ બાજુના પ્લોટવાળાને બળગ નથી હોતી, તો આપ્તના સમયે તે મજાય પણ શુ કરી શકે ? વગી અતિ ખુ ■ મકાનમા નહેવાથી આપણા સ્ત્રીવર્ગની મર્યાદા પણ મથ વાતી નથી અતિ શુપ્ત ધ્યાનમા એવે ખીચેખીચ ઘરોમા નહેવાથી ■ ની શોભા વધી શકતી નથી તેમજ આગ જેવા ઉપદ્રવ પ્રમગે ઘણી જ મુશીબત પડે છે

આપણા પૂર્વજોએ આ બધા પ્રશ્નોનો દીર્ઘદિથી વિચાર કરીને જ વિવાહના પ્રકારો પાડ્યા છે. વિશેષમાં જો પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે મૃત્યુ, નિર્ધન, દૂર દેશમાં રહેનારો, અનેક સાથે વેરવિરોધ કરનાર તેમજ અનેક બાપાવાળો, અતિ શૂરવીર અને ઠંઠા કરતા ઝણગણી ઉમરવાળા પતિને કે આપવી યોગ્ય નથી.

(૪) સર્વ પ્રમાણના પાપથી ડરતું—પાપના અનેક પ્રકારો પછી માત્ર વ્યસન મહાપાપ છે. ૧ જુગાર રમવો, ૨ માસભક્ષણ કરવું, ૩ દારુ પીવો, ૪ વેશ્યાગમન કરવું, ૫ શિકાર કરવો, ૬ ચોરી કરવી અને ૭ પરસ્ત્રીગમન કરવું—આ સાત મહા વ્યસન છે, દુ ખલાથી છે અને પરિણામે પગલવમાં નારકીના ઘોર દુ ખો મહન કરવા પડે છે.

જુગારનો અર્થ માત્ર પાના ગમવા એટલો જ નથી, પરંતુ આધુનિક યુગના આકે દરકે, તેજ મદી, ઘોડોડ, સટ્ટો વિગેરેનો તેમાં સમાવેશ થાય છે. આવા ધધામાં જે ટકા કરી શકે અને મફાણ ટકા શુભાવવાનો જ મતલબ રહે છે. આવા વ્યસનવાળો ઝડપથી કાળ જીતી જાય છે. અને તેમ જન્યા પછી ચોરી, કંગાઈ લૂટફાટ વિગેરે વ્યસનો તેને લાગુ પડે છે, જેને પરિણામે કોઈ કોઈ વાર “જેલના મહેમાન” પણ બનવું પડે છે. સદૃશી પૂરેપૂરા પાપમાલ થઈ ગયાના અનેક દાખલાઓ આપણી નજર નામે જ જળી રહ્યા છે તેમાં વિશેષ પૂરાવાની કોઈ જરૂર નથી.

માસભક્ષણથી નિર્ઘેતા અને ક્રૂતા આવે છે. લોહપાત્ર પણ વધે છે. મદિરા-પાનથી શરીરારોગ્ય જગડી જાય છે. પેસાનું પાણી વાય છે અને નશાના આવેશમાં મા કે જાહેન, પિતા કે વડીલની મર્યાદાનું પણ જ્ઞાન જાહેતું નથી. પરસ્ત્રીગમન કે વેશ્યાગમન, શિકાર કે ચોરી જે પણ પ્રતિષ્ઠાની હાનિ કરે છે, માટે ગૃહસ્થે દરેક “પાપને સાપ” ગણી તેનાથી સો ગાઉ દૂર જ રહેવું.

(૫) પ્રમિદ્દ દેશાચારનું પાલન કરવું-જે પ્રદેશમાં વસના હોઈએ તે દેશમાં નિંદાપાત્ર ન થવાય તેવી રીતે વસ્ત્ર, આભૂષણ વિગેરે પહેરવા લૌકિક ગિવાનુંનો જાગરુ કાળથી લોકોની ઇતરાદી વહોળવી પડે છે અને ઠોઠાં કોઈ વખતે મહત્વના કાર્યો પણ નામાં જાય છે

(૬) કોઈના પણ અપરાધોનાં (નિંદા) ન બોલવા-વિડાસની ઇચ્છાવાળાએ કદાપિ કોઈનું પત્નું વાકું ન બોલવું, તેમાં ય ખાસ કરીને સાધુ, સાધવી, આવક, આવિન, રાજા, પ્રધાન કે બહાગીના તો અવર્ણવાદ બોલવા જ નહીં હસ જેમ દૂધ પીવે છે અને પાણીને ત્યજી દે છે તેમ મનુષ્યન પુરુષે હલકી વાત ત્યજી દઈ શુભ તત્ત્વ જ દ્રષ્ટિ દોડાવવી કદાચ નિંદા કર્યા સિવાય રહી ન શકાય તો આત્મનિરીક્ષણ કરી પોતાની ભૂલોની નિંદા કરવી નિંદા એ મૂંઝી ઝીજ છે અને તેથી જ શાસ્ત્રમંદિરોએ તેને સોગમું પાપ ન્યાનક કહ્યું છે

(૭) યોગ્ય સ્થાનમાં ઘર બાંધવું-જે સ્થાન અતિ ખુબુ હોય, અતિ શુભ હોય કે અયોગ્ય પાડોશવાળું હોય તે સ્થાન અયોગ્ય ગણાય છે જે સ્થાન ખુબુ હોય, ત્યાં ચોરીનો વિશેષ ઉપદ્રવ પડે છે અત્યાગના યુગ-ધોરણે બધાયેલા પ્લોટોમાં અવા-નવાર ચોરી થતી સાબાળીએ છીએ, મરણ કે તદ્દન તજક નજીક ઘરો ન હોવાને કારણે ચોરને નાગીજવાની વિશેષ અનુદ્રાવના રહે છે વગી કોઈ કોઈ પ્રસંગમાં તો પડખેના પ્લોટમાં કાણુ નહે છે તેની પણ બાબુના પ્લોટવાળાને ખબર નથી હોતી, તો આકૃતના સમયે તે સહાય પણ શુ કરી શકે ? વગી અતિ ખુબુ મકાનમાં હેવાળી આપણા સ્ત્રીવર્ગની મર્યાદા પણ સચ વાતી નથી અતિ શુભ સ્થાનમાં એવે ખીચોખીચ ઘરોમાં હેવાથી ઘ ની શાંતિ વધી શકતી નથી તેમજ આગ જેવા ઉપદ્રવ પ્રસંગે ઘણી જ મુશીબત પડે છે

વાસિત કરવામા આવે તો ઉપકારનો બદલો વગી શકે કાગળ કે સદ્ધર્મની પ્રાપ્તિથી તેમના જ મ-મનના કે । ટળી જાય છે ભગવત મહાવીર ગર્ભાવસ્થામા માતાને કષ્ટ ન પહોંચે તેવા ઈ । દાથી અચળ રહ્યા જેથી ત્રિશલા માતાને અતિશય દુ ખ થયુ આ દુ ખ જાણી ભગવતે નિશ્ચય કર્યો કે-આવા અપ્રતિમ વાત્સલ્યવાળી માતા જીવે ત્યા સુધી દીક્ષા નહીં લઉં આ છે માતૃભક્તિની પરામર્થા શ્રવણક્રમારે પોતાના માતા-પિતાને કાવડમા બેસારાને તીર્થયાત્રા કરાવી જતી તે હકીમત તો આપણે જાણીએ જ છીએ અન્ય દર્શનોમા પણ કશું છે કે—

માતૃદેવા મત । પિતૃદેવા મત । એટલે કે માત-પિતાની દેવોની માફક આજ્ઞા શિરોધાર્ય કરવી

આધુનિક યુગમા માતા-પિતા પ્રત્યેની ભક્તિમા ઘણું જાસ દેખાય છે ડોઈ કે ઈ વાર તો “ તમારા કરતા અમને વધારે ખબર પડે છે ” તેના આકોશયુક્ત વચનો માળાપને સારાગવા પડે છે માત ગિમાર હોય કે પિતા પથારીવશ વાય ત્યારે તેમને ઝકડ ને ભજાવી દેવામા આવે છે, પણ તેવી સ્થિતિમા તેમની સેવા કરવી, સાન સા । વચનો સભજાવવા કે ઉત્સાહથી ધર્મનું વાચન કરવું એ જ તેમને સતોષ પમાડવાનો સાચો માર્ગ છે

કેટલાક બહાદુર બેટા(1)ઓ માત-પિતા પાનેથી પણ કામ લેવામા હુશિયારી માને છે, ડોઈ ડોઈ છેવળટાઉં પુત્રો માતા-પિતાને આજીવિકાના અમુક પસા આપીને પાતાની ઇતિકર્તવ્યતા માને છે તો કેઈ કેઈ કચારે ડેમી-ડાસવા મૃત્યુને ભેટે તેની રાજ જોના હોય છે

માળાપો પ્રત્યે આવું હીન ને અધમ આચ જુ હોય ત્યા C 111 કે અજુક્યની અથા કયાથી રાખવી ?

(૧૦) ઉપદ્રવનાળા સ્થાનનો ત્યાગ કરવો—ઉપદ્રવવાળા સ્થાનમાં રહેવાથી પૂર્વે ઉપાર્જન કરેલા ધર્મ અને ધનનો નાશ થાય છે અને ચિત્તની અસ્વચ્છતાથી શરીરને પણ હાનિ પહોંચે છે નીચેના સ્થાનો ઉપદ્રવવાળા ગણી શકાય—જ્યાં વાગવાર ચોરી થતી હોય, પાણીના પ્રલયથી નુકસાન થતું હોય, અગ્નિનો ઉપદ્રવ થતો હોય, પરગજવીનો ભય રહેતો હોય, વારંવાર દુષ્કાળ પડતો હોય રાજા અધર્મી, અન્યાયી કે ભાળક હોય, જ્યાં સ્ત્રીનું રાજ્ય હોય, પરસ્ત્રીવ પટ પુરુષો વસતા હોય, પશ્ચિમ કબ્જા છતાં પણ આજીવિકા ન મળતી હોય ધર્મશુરનો યોગ ન થતો હોય, ચોર-ધાડનો ભય રહેતો હોય

(૧૧) નિર્લિપ મર્દના પ્રવૃત્તિ ન કે વી-શિષ્ટ સમાજમાં જે કાર્ય અધમ-હવકુ મનાતું હોય તે નિર્લિપ ગણાય નિર્લિપ કાર્ય કરવાથી પ્રતિષ્ઠા નાશ પામે છે, માન-મરતગાનો નાશ થાય છે, કેન્દ્રના નિર્લિપ કાર્યો નીચે પ્રમાણે ગણાવી શકાય—ખૂન કરવું, વ્યસિચાર કરવો, દૂટણુખાના અસાવવા, લોગી દોઢરીઓને ફેસ લાવી પરદેશમાં વેચી નાખવી, વર કે કન્યાવિક્રયમાં સહાય કરવી, માત-પિતાને ટુ ખી કબ્જા, બસૂમી કરવી, છતી શક્તિએ કળ્થુ સાર્થ કરવી વિગેરે

(૧૨) આવક પ્રમાણે ખર્ચ કરવો—પૂર્વ પુરુષોએ હંમેશા આવકના ચાર ભાગ પાકવાનું કહ્યું છે એક ભાગ અનામત ગણવો કે જેથી મહત્સમયે ઉપયોગમાં લઈ શકાય એક ભાગ સવામત ધીરધારમાં રાકવો, જેથી નિયમિત આવક થાય, એક ભાગ સ્ત્રી, પુત્ર, માત-પિતા, ગહેન વિગેરેના પોષણ માટે વાપરવો અને એક ભાગ ધર્મકાર્યમાં વાપરવો કદાચ આવક અન્ય હોય, તેના પ્રમાણમાં ખર્ચ રાખવો, પણ આવક કરતા ખર્ચ વધુ જવો જોઈ

માફક વધતું જ જાય છે અને ડેવે ગળાબૂડ દેવું થઈ જતા માનવી મૂઝાય છે

" વધારે ખર્ચ ક વધી પસાદાન ગળાશુ, આપણી પ્રતિષ્ઠા વધશે ' એ વિચાર ભૂવખરલો છે મગ્નુ કે દબના પડદાને ચીગતા વાન નથી લાગતી એક વખત જીવન-ધોળુ વવાયું ચોટલે તે વધતું જ નહે છે, મગ્નતાથી તે ઘનું જ નથી સારી આમદાની ના બે ચાર વર્ષો વ્યતીત થઈ જતા મદીના પવનમા તે વધારેલા ખર્ચો આક : લાગે છે અને તેનું ડેવટ શુ પરિણામ આવે છે તે આપણાથી અજાણ્યુ નથી માટે જ ગામજારોએ દંધુ છે કે-સારા સમયમા પણ ફૂલાઈ ન જતા આવકના આગ બાગ પાડી મર્યાદાસર જ વર્તવું

(૧૩) ધનાદિ અનુસારે વેગ : ખર્ચો-ધનવાન મનુષ્ય મુદ્દનીશ નો વેશ ધોળુ કરીને નીકળે તો લોકો તેની ખામી કર અને કોઈ કોઈ વાગ તો એવુ પણ અનુમાન કરી લે કે-ભાઈ સાહેબને જરૂર ધધામા નુકસાની ગઈ હશે આથી આટ-આળગને ધક્કો પહોંચે તેમજ અજાણ્યા માણસો આદર-સત્કાર પણ ન કર ઠાવટી રીતે કોઈ ગ ણ તવગરનો વેશ પહેરી નીકળે તો લોકો તેને ઉદ્દત કે ડેનળટાઠ માને ક તો એવુ અનુમાન કરે કે ભાઈ માહેબે કોઈની મી કત હાથ કી લીધી હશે વગી લેણુવારા પણ તકદો કગવા લાગે કે "ભાઈ સાહેબ હમણા તો ખુબ કમાયા જલાવ છો, પૈસા આપી દો ' આમ બને પ્રકાર ત્યજવા લાયક છે

કોઈ વૃદ્ધ યુવાનનો વેશ પહેરે કે કોઈ યુવાન વૃદ્ધને લાયક વેશ પહેરે તે પણ ઇ-છનાય નથી

(૧૪) જીદ્દિનો નિ-નસ : વે-બેની જીદ્દિ વિમસ પામે છે તે દરેક કાર્ય સગવળાથી પાર પાડી શકે છે જીદ્દિનો વિકાસ કરવા

મારે શાસ્ત્રકારે બુદ્ધિના આઠ ગુણ જનાવ્યા છે (૧) શુશ્રૂષા-શાસ્ત્ર સામગ્રીની ઇચ્છા (૨) શ્રવણ-શાસ્ત્ર સામગ્રી, (૩) શ્રવણ-તેનો અર્થ સમજવો (૪) ધ્યાન-તે યાદ નાખવું, (૫) ઉદ્ધ-શ્રવણ કરેના અર્થના આધારે તર્ક દેવો (૬) અપોદ્ધ-વિશેષ નાન મેળવવું, (૭) વિજ્ઞાન-જમ ઠે સદેહ હિત યવાર્થ નાન અને (૮) તત્ત્વજ્ઞાન-અમુક વસ્તુનું આમ જ છે તેવો નિશ્ચય કરવો આ પ્રમાણે શાસ્ત્ર-શ્રવણ કરી ધર્મમાર્ગે ઉદ્યમવત થવું

બુદ્ધિ બેધાગી તલવાર જેવી છે તેનો જો મહુપયોગ કરતા આવડી ગયો તો બેઠો પાગ થઈ જાય અને બુદ્ધિ વિભાગે જાય તો મહાર આવો પટે એટલે જોઈએ કે હામડોજન જોઈએ એ બુદ્ધિનો દુરુપયોગ નહીં તો બીજું શું છે ?

(૧૫) પ્રતિદિન વર્ષ સામગ્રી-પ્રમાદરૂપી પિશાચ એટલો ને ।વર છે કે-તેને જરા પણ છિદ્ર મળ્યા તે પેમી જાય છે અને ગુણ-સમૃદ્ધિને લૂટી લે છે નિત્ય ધર્મ સામગ્રીથી મનના પાણીમાં કોમળ થાય છે અને આત્માત્મિક અભિરુચિ વૃદ્ધિ પામે છે આ સળધમા સાપ અને નોળિયાનું દષ્ટાવ પ્રસિદ્ધ જ છે સર્પના ડાખથી જ્યારે નોળિયાને ઝેર ચડતું છે ત ત જ તે નોળ વેલ સુડી લેનો એવે સર્પના વિષની કાંઈ પણ અસર ન થતી તે પ્રમાણે આપણે જ મેશા ધર્મ-શ્રવણ કરીએ તો કામ-ક્રોધાદિનું ઝેર આપણને અગર કરી શકતું નથી

(૧૬) અદુર્લભ થતા ભોજનત્યાગ-ગાયુર્દશાશ્રમે નિયમ છે કે-પહેલાનું અન્ન પગી ગયું ન હોય ત્યાં સુધી ફરી ભોજન ન કરવું જો ભોજન કરવામાં આવે તો મોળ આવે, લવારો થાય, કપ થાય, મૂત્રછા કે ફેર આવે અને કોઈ કોઈ વાર મૃત્યુ જેવો પ્રસંગ પણ આવી જાય અદુર્લભ થયું છે તે તેના ચિદ્દોષી જાણી શકે

(૧) ઝાડામા વાસ આવે કે ઝાડો પાતળો કે જાધાયા વિનાનો આવે, (૨) દુર્ગંધી પવન-છૂટ થાય, (૩) ખરાબ ઝોડકા આવે (૪) શરીર બારે લાગે અને અન્ય પર અરચિ થાય

(૧૭) પ્રકૃતિને માર્ગ આવે તેજુ ભોજન અનસરે વરતુ-ભોજન એ પ્રાણધારણ માટે આવશ્યક માધન છે પોતાની પ્રકૃતિને શુ માકક આવે કે તે મનુષ્ય પોતાના અનુભવથી જ જાણી શકે છે અવસરે એટલે નિયત સમયે જ ભોજન કરવું આજે અગિયાર વાગે અને કાલે બે વાગે તો પરમ કિંમતે વગી દશ વાગે એમ અનિયમિત ભોજન ન કરવું, ઘરણુ કે નિયત સમયે જ્યારે કુધાનો ઉદય થયો હોય ત્યારે જ જમવાથી અન્ન પચે રચિ થાય છે અને અન્ન પચી પછ જાય છે

(૧૮) ધર્મ, અર્થ અને કામ સાવના-જેનાથી આત્માનો ઉત્કર્ષ થાય તે ધર્મ, વ્યવહારના મર્વ કાર્યોની જેનાથી સિદ્ધિ થાય તે અર્થ અને જેનાથી ઈદ્રિયોની તૃપ્તિ થાય તે કામ ગૃહસ્થને માટે આ ત્રણે આવશ્યક છે એકને જ પ્રાધાન્ય આપી પીજાને ગોણુ કરવાથી અવધારા ચાલી શકે નહિ

ધારો કે કોઈ ધર્મસાધન જ કર્યા કરે પણ અર્થ કે કામની દરકાર ન કરે તો તેનો અવધારા જ અટકી જાય કોઈ માત્ર દ્રવ્યોપાર્જન માટે જ મળ્યા રહે અને ધર્મ કે કામની દરકાર ન કરે તો આ લોક ને પગલોક બને જગડે કોઈ દ્રષ્ટા કામની જ સાધના કર્યા કરે તો દુષ્ણ અને દરિદ્રતાનો ગીધ અનુભવ થાય, માટે જ શાસ્ત્રકારે ફરમાવ્યું છે કે-ધર્મને પ્રધાનતા આપી અર્થ ને કામની પણ સાધના કરવી

(૧૯) દાન, અતિથિ અને દેવની સેવા વ્રતી-લૂણા, લગણ, અશક્ત કે ભગત-ભિખારીને યથાશક્તિ દાન કરવું જે તેમના

તે ઉપેક્ષા કરવામાં આવે તો દયાધર્મનો જ લોપ થાય
ધુ-સતો અથવા તો મહેમાનોનું ભાવથી સ્વાગત કરવું અને
દોષ અત-પણી આપવા તેનાથી ગુણવૃદ્ધિ થાય છે ઇદદેવની
પાસનાથી આત્મિક વલણ ધાર્મિક બને છે

(૧૦) જ્ઞાતિની ન થવું-પોતાની ભૂત જગ્યાઈ આવે છતાં તે
પૂર્વ ન કરવી ખોટી વાતને પણ પકડી રાખવી તેને કદાચદ
કામાં આવે છે કદાચદી થવાથી સરલતાનો નાશ થાય છે, નવી
શીક્ષિતશિક્ષા પ્રાપ્ત થતી નથી અને વિકાસ રુધિર બંધ છે

(૧૧) ગુણને વિષે પક્ષપાત નાખવો-ગુણી પુરુષના વય કે
જોવાના નથી ગુણ જ પૂજવા લાયક છે ગુણીજનો પ્રત્યે
મ નાખવાથી આપણા ગુણો વૃદ્ધિ પામે છે, અન્ય મનુષ્યોને
જ ગુણી જાનવાની ગેણ થાય છે ક્ષમા, માનવતા, નમ્રતા,
તોષ, સંતોષનતા, ઉદાત્તા, દાક્ષિણ્યતા, વિનય, વિવેક, ધર્મીપણ
ગેરે અનેક પ્રકારના ગુણો છે

(૧૨) દેશ ૧૧ પ્રમાણે વર્તવું-જે દેશમાં જવાની શાસ્ત્રકાગ્ની
માર્ગ ન હોય કે રાજાની મનાઈ હોય તેવા દેશમાં ઉદ્વેગાઈ કરી
વું નહીં જે કાળે જે કાર્ય કરવાનું કર્યાન હોય તે પ્રમાણે
વું ઉચ્ચામાં ખેતી કરે તો નિષ્ફળ જ બાંધ. ચોમાસામાં
હું ખાય તો પાચન ન થાય શિયાળામાં આછા-ગારીક વસ્ત્રો
હેર તો શરદીના જ બોગ જાનવું પડે

(૧૩) શક્તિ અનુસાર મર્યાદા કરવો-પોતાનું બળ ને શક્તિ
પાસી કાર્ય શરૂ કરવું, અધૂરું મૂકવાથી માનહાનિ તેમજ ધન
હાનિ બને થાય છે

સમય કેવો છે ? મારા મિત્રો કેવા છે ? આવક અને ખર્ચ
કેવો છે ? મારી શક્તિ કેટલી છે ? એ સર્વનો વિચાર કરી
મર્યાદા કરવા પિ પાછા પડવાનું થતું નથી

(૨૧) સ ૧૧-પોષા. યોગ્યનુ સ ૧૧ પાસબ કરવું-માતા પત્ની પુત્ર પુત્રી વિધવા ગદેન કે આપત્તિમા આવા પટેલા સમ્પત્તિનો અવશ્ય ભરણ-પોષણ કરવું તે ગદાને ઉચિત કાર્ય મોપવું અને અયોગ્ય અને ન સહી જાય તેની પૂતી ચીવડ રાખવા

(૨૫) સ ૧૨-આર્થ તથા જ્ઞાનમૃદ્ધની મેવા-આધુ-સતની સેવા કરવાથી આચાર મુધરે છે અને આર્થિક વિકાસ પામે છે

(૨૬) દીર્ઘર્ષી થવું-આગ લાગે ત્યાંને દૂરે જોડવા બેસવું એ દૃઢી બુદ્ધિ છે જે મનુષ્ય પાળી પહેલા પાળ ગાથે તે દીર્ઘ દર્શી કહેવાય જો દીર્ઘદષ્ટિ ગણવામા ન આવે તો અનેક જાનની આશુતોમા અનવાઈ જવાય

(૨૭) વિશેષજ્ઞ મનવું-માઝ કે ન મુ, સાચુ કે જોડુ તેનો તફાવત જાણવો તે વિશેષજ્ઞનું લક્ષણ છે વિશેષન કદી ડોઢથી છેત તો નથી

(૨૮) કૃતજ્ઞ થવું-કોઈએ પોતાના પર કોઈ પણ પ્રકારનો ઉપકાર કર્યો હોય તેને યાદ રાખી બગણા મમય આપે તેનો બદલો વાળી આપવાની ભાવના કૃતજ્ઞતા કહેવાય તેથી શિષ્ટાચાર જળવાઈ જાય છે અને સદ્ભાવની વૃદ્ધિ થાય છે

(૨૯) લોભપ્રિય થવું-કોઈને દુઃખવે નહિ, લોભને પ્રિય લાગે તેવું કામ કરવું મિષ્ટ વાણી બોલવી છતી શબ્દોએ કોઈનું પણ કાર્ય કરી આપવું

(૩૦) બજનવાન થવું-નિર્વજન કાર્યો કદાપિ ન કરવા એક વખત શરમ મૂકી પડી તેનો અત જ નથી આવતો કહેવન છે કે જણે મૂકી શરમ તેનું કુટુંબુ કરમ, પણ તેનો અર્થ જોટી શરમ રાખવાનો નથી જમવા બેસવું અને શરમથી અર્ધા ભૂખ્યા બિમા થઈ જવું અથવા તો કોઈ કામ પ્રસંગે કોઈની પાસે જવું અને શરમને અંગે બોલ્યા વિના પાછા ફરવું તે તો અનુચિત જ છે

(૩૧) વ્યાજી વનુ-ળીન્ન ગમે તેટલા ગુણો હોય પન્નુ
દયા ગુણ ન હોય તો બધા ગુણો નિર્વર્તક છે ધર્મનુ મૂળ
દયા છે

(૩૨) સોમ્ય આકૃતિ ગણવી-જ ય યક્તિ પર મુદ્દ છાપ
કે અને દોષપ્રિયતામા વૃદ્ધિ થાય નેની સોમ્ય-પ્રમદ આકૃતિ
ગણવી નાકાયેલા, એનીયુ પીધેવ મોઢાવાળા તેમજ બાવરા
ગણવને કાંઈ મોટાવતુ પણ નથી

(૩૩) પદોપનારી જનનુ-પદોપકાં વગન્નુ જીવન પશુ કે તા
પુ જાહેત છે પશુ પણ પદોપકાંના કાર્ય કરે છે તેના કળા
દિશાગી માનવ પદોપ નશૂ ય નહે તે કેમ શોભે ? પદોપનાથી
જીવન ધ ય બને છે

(૩૪) અતરના છ ગતુઓને જીતવા-અતરના શત્રુઓ તો ઘણા
પરતુ મુખ્યત્વે ગણના છની કે વામા આવી છે (૧) કામ-
ક્રીસ ગ પ સ્ત્રીના અર્થથા ત્યાગ કે વેા સ્થાનની માફક નિરત
રવાર વિષય નેવન ન કન્નુ, તથી નો સ્ત્રીપુરુષ બને ડી તળી
ન જગદે કે અતિ કામોન્માદથી પોતાની સ્ત્રીના ચિત્તે પન્થી
મનની ઇચ્છા થાય છે માટે ડામને વશ કન્વા પ્રયત્ન કરવો
(૨) ક્રોધ-સર્વ પ્રાણી પર સમજાવ રાખવો કાઢથી ઘડીકમા કરી
માણી ધૂળ થઈ જાય છે એ તો એક જ વખત મારે છ પણ
મેધ તો અનેક વાન્ મૃત્યુ નીપજવે છે માટે ક્ષમા રાખવી (૩)
માન-લોભી મનુષ્યનુ ચિત્ત કદાપિ નિધિ નહેતુ નથી તેને કાંઈ
જ પ્રકારે સ્વતોય થનો નરી એટલે ન કન્વાના કાર્યો પણ લોભ
થ કરે છે (૪) માન અભિમાનને કારણે પ્રગતિ અટકી જાય
અભિમાનના આવેશમા વડીલ કે શુરુ આદિનુ માન સચવાતું
થી વિનયનો નાશ થાય છે અને તેથી વિદ્યા-કલાની પ્રાપ્તિ
પતી નથી અહ મરનો ત્યાગ કરી ગણી તા ગણવી (૫) હર્ષ-

ઢાઈ પણ ફેરફાર થી તો સિદ્ધિ થી અચૂત હોઈત ન જાનવું
સ સાગના સુખો તો ક્ષણિક છે આજે સુખ દેખાય છે તો કાલે
દુઃખ આવના દીલ થતી નથી, માટે પૂર્વ પુરના યોગે પ્રાપ્ત થના
લાભનો સંતુષ્ટયોગ કરવો (૬) મદ-આઠ પ્રકારના મદ કદા છે
ઢરેક પ્રકારના મદથી હાનિ જ થાય છે

(૭૫) ઇન્દ્રિયોને વશ રાખવી-ઇન્દ્રિયો અપજા અશ્વ જેવી છે
તેને લગામમા રાખો ત્યાં સુધી અકુશમા રહે, છૂટી મૂકો તો તેને
ફરી વશમા લાવતા મુશ્કેલીનો પાર નહીં અપર્યે દ્રિયના વશથી
હાથી જ ધનમા પડે છે, એ દ્રિયની લેાનુપનાથી માછલા પ્રાણ
શુમાવે છે, કાણે દ્રિયના વશથી જામર કમવમા ળીકાઈ મરણને
શરણ થાય છે, અમુક દ્રિયના વશવર્તી પછાથી પત ગીયાઓ દીપ
કમા પડી મત્યુને લે છે અને ઓત્રે દ્રિયના વશવર્તી જીવ્યા
શિખરીના હાથમા સપડાય છે આ પ્રમાણે કુપ્ત એક એક ઇન્દ્રિય
ના સેવનથી પ્રાણીની અધોગતિ થાય છે તો પાવે ઇન્દ્રિયોવાળા
મનુષ્યો, જો ઇન્દ્રિયોની લગામ છૂટી મૂકે તો તેની ગી દશા થાય ?

ઇન્દ્રિયોને વશ રાખવાથી સયમ કેળવાય છે આરાગ્યની રક્ષા
થાય છે, નિરર્થક ધન થય વતો અટકે છે અને ધર્મારાધનની
યોગ્યતા આવે છે

ઉપર પ્રમાણે જણાવેલા પાત્રીશ ગુણોના કમમા પણ ઢાઈ
ઢાઈ સ્થળે દેરકાર જણાય છે પણ કહેવાની મનવજ તો એક
સગળી જ છે

આ પાત્રીશ ગુણના સેવનથી જીવનયાત્રાની એક મહત્વની
મજલ પૂરી થાય છે આદર્શ નીતિમય જીવન જીવવા માટે આ
માર્ગાનુસારીપણાના પાત્રીશ ગુણોનું પાલન આવશ્યક ॥

કેટલીક ઉપયોગી હકીકતો

૧. ચંદ્રના માનના સ્વાન-૧ પૌરાણિક સામાયિક, પ્રતિકમળાદિ ધર્મક્રિયા થતી હોય, ૨. ચંદ્રના ઉપર, ૪ પાણીયાગમાં, ૫ સૂર્યના ઉપર, ૭ છાશ કંવાના રથને, ૮ ખાણીમાં, ૯ અને એક દશમો ફાવતું ગળવો કે જમીન લેવા કે રસ

આઠ હકીકતો દુર્લભ-૧ કર્મમાં મોહન કરે છે, ૨ ઇદ્રિયોમાં ગમને દ્રિયને છતાં, ૩ ચેત્તુ, ૪ કંપો, ૫ યૌવન અવસ્થામાં પ્રસવનું રક્ત કાયર મનુષ્યનું સાધુપણ પાળવું, ૬ દુષ્ટ દેવ અભિમાની હોવા છતાં ક્ષમા પાળવી જોઈએ, ૭ વચ્ચામાં ઇદ્રિયોનો સંયમ કરવો

દયાનો આધાર-૭૨ પોકને શરણનો આધાર, તપ્ત્યાને પાણીનો આધાર, ભૂખને ભૂખનો સમુદ્રમાં દૂગતાને પાટિયાનો આધાર, મનુષ્યને મનુષ્યને ગાળીને ઔષધનો આધાર, આશ્વાત વાહનને ગેડાનો આધાર, પ્રાણીને દયા ધર્મનો આધાર બધોય

ગિખામણના આઠ બોલ-દયા, ૧. જોઈએ, ૨. પાળે તે જાની, ૩. પાપથી હરે તં પામી, ૪. શૂંચીર, સત્ય વચન બોલે તે સિદ્ધ, ૫. ધનવત, કુવચણનો ત્યાગ કરે તે ચમુ, ૬. સ્નેહ સાચવે તે મિત્ર

આઠે રાખવા જોતા સાત ક્રિયા ૧. સામાયિક ક્રમણનું, ૨. પૂજા કરવાનું, ૩. જલ્દ કરવું, ૪. પહેરી જવાનું, ૫. રાત્રે સૂતી વખતે પહેરીને સ્નાન કરવાનું અને ૭ ક્રિયા જોતા

આ નિકયા-ગ્રીયા, બોજનયા, દેશકયા અને ગજકયા

મિથ્યાત્વનો ત્યાગ-કુદેવ કુશુર અને કુધર્મનું નેવન તેનું નામ મિથ્યાત્વ નાગી, દ્વેષી કર, દિસત તે કુદેવ ગણાય કચન ને પ્રામિનીના મગી, લ પટી, ધનલાલસાવાળા, કદામદી કુશુર ગણાય અને દિસા, વિધેયદા, વિદ્યાસલાત અમત્ય વિગેરેન ઉત્તેજન આપે તે કુધર્મ હેવાય તેવો સસગ અવશ્ય તજવો કેમકે ' મોળન તેવી અસર ' તે મહેવન પ્રમિદ્ધ જ છે ગગાનુ પાણી પવિત્ર છે પણ અમુદ્રમા ભગતા ખારુ બની જાય છે તેમજ હોળી, નવગત વિગેરે અજ્ઞાનમય મિથ્યા પર્વનો પગિદાર કરવો હનુમાન ભરવ, કાલી, ગણેશરાજી દુર્ગા વિગેરે દેવ-દેવીઓની માતતા સાસારિક સુખ માટે ન કરવી, કારણ કે જે કઈ સુખ કે દુખ પ્રાપ્ત થાય છે તે મર્વ કમાધીન છે આપત્તિ વખતે શાસન દેવ-દેવીનું જ ચિંતાવન કરવું

ઈર્મના ડળમા મદેહ ન મળ્યો-ક પટુસનું સેવન કરીએ તો મનદ્યમિષ્ઠ પદાર્થ પ્રાપ્ત થાય જ ચિંતામણિ મનની પ્રાપ્તિથી કારિદ્રય દૂર થાય જ એ તેવી જ ગીતે મર્વસકથિત ધર્મનું સેવન અવશ્ય શુભ ફળાયક થાય જ જે ધર્મનો તીર્થ કર ભગવત જેવાએ ઉપદેશ કર્યો, ગણુધર ભગવતોએ જેનો પ્રચાર કર્યો તેવા ધર્મના ફળમા કયો સુખ પ્રાણી મદેહ લાવે ?

શકા કે કાક્ષા ન કરવી-મર્વજ વીનરાગ પરમાત્માના પ્રમાણુ ભૂત વચનમા કહી પણ શકા ન કરવી, કેમકે તેઓ સર્વવા રાગ-દેવ રહિત હોવાથી તેમને કયો પણ અર્થ હોતો નથી, વગી અસત્ય બોલવાનું કે મિથ્યા પ્રચાર કરવાનું કર્મ પ્રયોજન નથી આટલી શ્રદ્ધાપૂર્વક જીનધર્મની સાચી ધમશયી સેવના કરવી અને પ્રાણુતે પણ પાખડી લોકોની જાળમા ફસાવું નહીં

ગાસનની પ્રભાવના કરવી-કેલોક જાણજીવો આકબરથી ધર્મ પાળે એ, માટે શાસ્ત્રકારોએ ધર્મની પ્રભાવના કરવા માટે

ખાસ બાર મૃકયો છે પ્રભાવનાના ઘણા માર્ગ છે તેમા સિદ્ધાંતોના અભ્યાસ, ધર્મોપદેશની કળા, વાંચીને જીતવો, નિમિત્ત જ્ઞાન મેળવવું, વિશેષ તપશ્ચર્યા કરવી, અજ્ઞાનપ્રયોગ સિદ્ધ કરવો, કાન્ય ચમત્કૃતિ દર્શાવવી તેમજ નાનાદિક મહાપુરુષોને પ્રતિભોધવા, વિગેરે શામન પ્રભાવનાના અનેક પ્રકાર છે.

સીંચાતા રજામી ભાઈને ગાંધી કન્વી-માતા, પિતા કે કુટુંબી જનના મળવાને ગાંધીકારોએ આર્થિક સળાધ ગણાવ્યો છે જ્યારે સ્વામીજી ધુના સગપણને ઉત્કૃષ્ટ મળવ જણાવેલો છે, માટે પોતાના સ્વધર્મી જાધુને કોઈ પણ પ્રકારની ન્યૂનતા હોય તે દૂર કરવા અવશ્ય પ્રયાસ કરવો.

આજકાલ આર્થિક વિપત્તિને કારણે અનેક જાધુઓ મૂઝવણ મનુષ્ય છે તેવા સમયે પોતાની સુકૃતની કમાઈના વ્યય કરી તેવા રીઝાતા જાધુઓને અવશ્ય મહાય કરવી એક પણ પ્રાણીને સર્વજ્ઞ ધર્મમા સ્થિત કરનાર જનતાઓ લાભ પ્રાપ્ત કર છે માટે તેવા જાધુની કદાચ ઉપેક્ષા ન કરવી.

રાત્રિભોજનનું વર્જન-માત્ર જીવ દર્શને જ રાત્રિભોજનનો નિષેધ કર્યો છે એટલું જ નહીં પણ અન્ય દર્શનોએ પણ રાત્રિ સમયે જાનને માસ સમાન અને પ્રાણીને ગધિર સમાન કહેવ છે વળી રાત્રિભોજનથી જીવ-જાતુનો ઉપયોગ ગ્રહેતો નથી કોઈ કોઈ વખત રાત્રિભોજનમા વિષજાતુ આવી જવાથી અનેક પ્રકારના વ્યાધિઓ થયેલાના દાખલાઓ પ્રસિદ્ધ થયા છે ગરોળી આદિનું ઝેર પડી જવાથી પ્રાણનું જોખમ પણ થઈ જાય છે વળી આરોગ્યની દૃષ્ટિએ પણ રાત્રે કરેલું ભોજન જ ની પચતુ નથી પરિણામે કમજોરતા, વાયુ વિગેરે વ્યાધિઓ ઉત્પન્ન થાય છે કહ્યું છે કે-કમજોરતા જ સર્વ રોગોનો પિતા છે, માટે સુખ વિચારકે રાત્રિભોજનનો સર્વથા લાગ જ કરવો રાત્રિભોજન કરવાથી ભવાતરમા સર્પ નોળિયા, ઘુવર જે ...

અભક્ષ્ય ત્યાગ-એ ગત્રિ ઉપરાતનું દહીં, તથા ગત્રિ ઉપરાતની છાશ, કાચા દૂધ, દહીં કે છાશ સાથે કઠોળા ગાયુ મીઠું, ખસ ખસ અન્નપચા કરી, તુચ્છ રાજ (જેમા ખાવાનું થોડું અને દે દી દેવાનું વિશેષ હોય તે) બોળ અથાણું, વાશી લોજન, મધ, માખણ રીંગણા વિગેરે વસ્તુઓનો હ મેશા પરિત્યાગ કરવો કારણ કે તે મર્વ ચીજો કા તો વિકારી છે અને કા તો ત દુગ્ધતીને હાનિકારક છે

અનતમયનો ત્યાગ-એક શરીરમા અનતા જીવો હોય તે અનતકાય કહેવાય તેવા આ મૃગા, ગાજર સૂરણ વિગેરે ભૂમિકા તેમજ અત્યંત કુણા મગ, પાંડા ગળો નવા ઊગેલા અકુરા કુપમીયા વિગેરેમા અનતા જીવોની ઉત્પત્તિ બાણી તેના ભક્ષણથી હ મેશા દૂર જ હેવું

માનકે વર્મનું પાપન કરવું-પાપ અણુમત, ત્રણ શુણ્ણમત અને ચાર શિક્ષામત-એ પ્રમાણે આવક ધર્મના બારે મતોનું પાલન કરવું પાપ અણુમત એટલે જ્યા પાળવી, જીરું ન બોલવું, ચોરી ન કરવી, મેથુનનો ત્યાગ કરવો અને પગિનહનું પરિમાણ કરવું તથા શુણ્ણમતમા મર્યાદા બહારની ભૂમિમા ન જવું મહાપાપવાળા પદ્મ કર્માદાનનો વ્યાખા ન કરવો તેમજ પાપોપદેશ ન કરવો તેવા ઉપકરણો ન આપવા અને નાટક, ચેતક કે મિનેમાર્ક ચાર શિક્ષામતમા સામાયિક કરવું, કે પરિમાણ અક્ષેપ કરવો, પર્વત સુપાત્રદાન આપીને વર્ણન "શ્રાદ્ધશુદ્ધિ" બાણી તે પ્રમાણે અપર

જૈન ધર્મને લગતા દરેક પ્રકારના પુસ્તકો
અમાગ પાસેથી મળી ગકશે

સ સ્કારતુ સિચન કરતાં તથા નેતિક
અને ધાર્મિક રમ-સામગ્રી પીરસતાં
નીચેના પુસ્તકો અવશ્ય વમાવશે

અધ્યાત્મ પુ.મ ૬-૪-૦૦

શ્રી ત્રિવૃષ્ટિ સ્વાકાં પુરપ

ભાગ ૧ પર્વ ૧-૦ ૬-૦-૦૦

, ૫૨૩ થી ૬ ૫-૦-૦૦

પર્વ ૮-૯ ૪-૮-૦૦

ઉપમિતિ ભવપ્રપચાકથા

ભાગ ૧ ભો ૫-૦-૦૦

, , મીભો ૬-૦-૦૦

ત્રીભો ૫-૦-૦૦

સિદ્ધિ (ઉપમિતિના

કર્તા) ૫-૦-૦૦

★

ઉચ્ચગ્રામાં ભાષાત

ભાગ ૧ ભો ૩-૮-૦૦

૩ ભો ૩-૦-૦૦

વીસ ગ્યાનક તપ વિનિ ૨-૮-૦૦

બોજગ્રમધ ભાષાત ૨-૦-૦૦

મિતસિદ્ધાન્તાગમનું ગદ્ય ૨-૦-૦૦

જૈન દ્રષ્ટિએ યોગ ૨-૮-૦૦

વર્ષાવેધ ને અટાગ

નિમિત્ત ૬-૮-૦૦

★

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા

ભાવનગર